

как I. нареч. нисек; ~ Вы поживаёте? Һез нисек йәшәйһегез?; ~ Ваше здоровье? Һезҙең һаулығығыҙ нисек?; ~ Вам [это] нравится? Һезгә [был] нисек окшай?; 2. частица нисек, ниндәй; ~ давно это было! был тасан булды!; ~ здесь красиво! бында ниндәй матур!; 3. союз 1) (о времени) -ганга/-гәнгә, -канга/-кәнгә; прошёл год, ~ мы не виделись без күрешмәгәнгә йыл үтте; в то время ~ ... шул вақытта...; с тех пор ~ ... шул вақыттан...; 2) (в качестве кого-чего-л.) буларак; советую вам ~ друг <врач> дуҫ <врач> буларак һезгә кәңәш итәм; 3) (при сравнении) кеүек, һымак; белый ~ снег жар кеүек ак; будьте ~ дома өйөгөзгәге кеүек хис итегеҙ ◆ ~ ..., так и... ..нисек, ... шулай; ~ бы то ни было нисек кенә булһа ла, һәр хәлдә; ~ раз тан, нәк; ~ раз вовремя тап мәлендә, вақытлы; ~ например бына мөһәләп: ~ только булғас та; ~ будто шикелле, кеүек, әйтерһең

какао ср. нескл. какао

как//-либо нареч. см. как-нибудь I; ~-нибудь нареч.

1) нисек булһа ла; 2) (о времени) нисек тә, бер вақыт

каков [-а, -о; -ы] мест. нисек, ниндәй; ~ы результаты игры? уйындың һөҙөмтәһе нисек?

как//ой мест. ниндәй; кайһы; ~ он человек? ниндәй кеше ул? ~бе сегодня число? бөгөн нисәһе?; ~ сегодня день? бөгөн ниндәй көн?

какой//-либо, ~-нибудь мест. берәй, ниндәй зә булһа бер; ~-то мест. бер, берәй

как-то мест. 1) (каким-л. образом) нисектер; 2) (о времени) тасандыр, бер сак

калека м. и ж. гәрип, зәгиф

календарь м календарь; отрывной ~ алынмалы календарь

калина балан

калитка бөләкәй капка

каменистый ташлы

каменноугольн//ый таш күмер; ~ая шахта таш күмер шахтаһы

каме//нный таш ◆ ~ уголь таш күмер; ~нь м таш

камера 1) (помещение) камера; ~ хранения багажа багаж һаклау камераһы; 2) (мяча) камера; (колеса) камера; 3) фото, кино камера

кампания кампания; избирательная ~ һайлау кампанияһы

камыш камыш; мн. ~й камышлык

канавка канау

канал 1) (судоходный) канал; 2) тех. канал; телевизионный ~ телевизион канал

канат канат; ~ный: ~ная дорога канат юл; ~оходец канат буйлап йөрөүсө

кандидат 1) кандидат; ~ в депутаты депутатлыкка кандидат; ~ в члены чего-л. ағзалыкка кандидат; 2) (ученая степень) кандидат; ~ технических наук техник фәндәр кандидаты; ~ура кандидатура; выставить (или выдвинуть) ~уру кого-л. кандидатураһын күрһәтеү

каникулы мн. каникул; зимние ~ кышкы каникул канцеляр//ия канцелярия; ~ский канцелярия; ~ские принадлежности канцелярия кәрәк-ярактары

капать несов. тамуу, тамсылау

капитал капитал; ~изм капитализм; ~ист капиталист; ~истический капиталистик

капитан 1) (корабля) капитан; ~ дальнего плавания алыска йөзөүсө капитан; 2) (воинское звание) капитан; 3) спорт.: команды команда капитаны

кап//ля тамсы; ~ли мн. фарм. дарыу; сердечные ~ли йөрәк дарыуы ♦ ни ~ли [нет] сак кына ла; ~нуть сов. (однокр.) тамызыу

каприз көйһөзлөк; ~ничать несов. көйһөзләнеү; ~ный көйһөз

капуста кәбестә; цветная ~ төслө кәбестә; кислая (или квашеная) ~ тоғло кәбестә ♦ морская ~ диңгез кәбестәһе карабкаться несов. үрмәләү

караван каруан

каракуль м каракүл

карандаш кәләм; цветной ~ төслө кәләм

караул карауыл; почетный ~ почетлы карауыл

карикатура 1) (рисунок) карикатура; 2) (перен. на кого-л.) карикатура

карман кесә; внутренний ~ эске кесә; ~ный кесә; ~ словарь кесә һүзлеге

карнавал карнавал

карта 1) (атлас) карта; ~ автомобильных дорог автомобиль юлдары картаһы; 2) (игральная) кәрт; ~ы мн. (игра) кәрт; играть в ~ кәрт уйнау

картин//а 1) картина, һүрәт; 2) (кино) картина

картин//ка һүрәт, картинка; переводная ~ күсермәлә һүрәт; ~ный: ~ная галерея картиналар галереяһы

картон катырға; ~ный катырға; ~ная коробка катырға кумта

картотека картотека

картофель м картоф; жареный ~ кыззырған картоф; ~ный картоф; ~ное пюре изелгән картоф

карточка 1) карточка; 2) (фотография) карточка

картошка картуф ◆ ~ в мундире эрсемэй бешергэн
картуф

каса//ться *несов.* тейеү; кағылыу; **этого вопроса мы не**
~лись без был мәсьәләгә кағылманьк; **это вас не** ~ется
был һезгә кағылмай

каска каска

касса касса; билетная ~ билет кассаһы

кассёт//а кассета; зарядить ~у кассета куйуу

кассир, ~ша кассир, кассирша

кастрюля кәстрүл

каталог каталог; алфавитный <систематический> ~
алфавит <системалы> каталог; ~ выставки күргөзмәнең
каталогы

катание 1) (на чем-л.) шыуыу; ~ с гор таузан шыуыу;
2) (на коньках) спорт. шыуыу; парное ~ икөүләп шыуыу;
одиночное ~ яңгыз шыуыу

катастрофа һәләкәт; авиационная ~ авиациялагы һә-
ләкәт; железнодорожная ~ тимер юл һәләкәте; мор-
ская ~ диңгеззәгә һәләкәт

катать *несов.* тәгәрәтеү; йөрөтөү; ~ на машине маши-
нала йөрөтөү; ~ся шыуыу, йөрөү; ~ на санках с гор са-
нала таузан шыуыу; ~ на лодке кәмәлә йөрөү; ~ на конь-
ках конькиза йөрөү; ~ на лыжах саңгыла шыуыу; ~ вер-
хом һыбай йөрөү

категорическ//и нареч.: ~ запрещено кәтги тыйылған;
~ий кырка, кәтги

катить *несов.* тәгәрәтеү; ~ся тәгәрәү

каток каток

катушка кәтүк; ~ ниток еп кәтүгә

катык катык; пить ~ катык эсеү

кафе *ср. нескл.* кафе; ~-мороженое тундырма кафеһы
кафетерий кафетерий

кача//ть *несов.* 1) (кого-л., что-л.; чем-л.) бәүетеү, тир-
бәтеү, һелкетөү, сайкау; ~ головой башты сайкау; 2) (до-
бывать с помощью насоса) һурыу, һурзырыу; ~ся 1) бәүе-
леү, сайкалыу; лодка ~ется на волнах кәмә тулкында
сайкала; ~ на качелях бәүелсәктә бәүелеү; 2) (шататься)
сайкалыу

качели *мн.* бәүелсәк

качеств//енный якшы сифатлы; ~о 1) (свойство)
сифат; 2) (степень достоинства, ценности) сифат, зат;
высокого ~а югары сифатлы; знак ~а сифат тамғаһы ◆
в ~е кого-л. сифатында, рәүешендә

каша бутка

каш//ель *м* йүтәл; у него ~ ул йүтәлләй; ~лять *несов.*
йүтәлләү, йүткерөү

каштан каштан
 каюта каюта
 квадрат квадрат; ~ный квадрат; ~ стол квадрат өсүтөл
 квалифи//кация квалификация; ~цированный квали-
 фикациялы; ~цировать сов и несов. квалификациялау
 квартал 1) (часть города) квартал; 2) (часть года) квар-
 тал
 квартира фатир; ~ из трёх комнат өс бүлмөнөн торган
 фатир; однокомнатная <двухкомнатная> ~ бер бүлмөле
 <ике бүлмөле> фатир
 квас кеуэс
 кверху нареч. өскө
 квитанция квитанция; багажная ~ багаж квитан-
 цияны
 кедр эрбет ағасы; ~овый; ~овые орехи эрбет сөтлөүеге
 кеды мн. кеда
 кекс кекс
 кем *T* от кто кем менөн
 кепка кепка
 керам//ика керамика; ~ический керамик
 кибернетика кибернетика
 кивать несов., кивнуть сов. баш кагыу, ымлау
 кидать несов. см. кинуть
 кило ср. нескл. кило; ~грамм килограмм
 километр километр
 кинжал хэйнэр
 кино ср. нескл. кино; искусство = кино сэнгете; вы
 идёте вечером в ~? неэ кискө киноға бараһығызмы?
 кино//актёр киноактер; ~актриса киноактриса; ~-
 журнал киножурнал; ~звезда атаклы киноактриса; ~ка-
 мера кинокамера; ~картина кинокартина; ~комедия
 кинокомедия; ~лента кинотасма; ~любитель киноһуэс-
 кэр; ~оператор кинооператор; ~плёнка киноплёнка;
 ~прокат кинопрокат; ~режиссёр кинорежиссер; ~студия
 киностудия; ~сценарий киносценарий; ~съёмка киноға
 төшөрөү; ~театр кинотеатр; ~фестиваль м кинофести-
 валь; ~фильм кинофильм; ~хроника кинохроника
 кинуть сов. (однокр.) ташлап, ыргытып ебэрөү
 киоск киоск; газетный ~ гэзит киоскыһы; цветочный
 ~ сәскө киоскыһы
 кип//еть несов. кайнау; ~ять несов. кайнатыу;
 ~яток кайнар пыу; ~ячный; ~ячная вода кайнаған
 һыу
 киргиз кыргыз; ~ка кыргыз катын-кызы; ~ский
 кыргыз...ы(е); ~ский язык кыргыз теле
 кирпич кирбес; ~ный кирбес; ~ дом кирбес йорт

кисель *м* кеҗәл
кислород кислород
кисл//отā 1) (*вкусовое ощущение*) әселек; 2) *хим., фарм.* кислота; ~**отиость**: **повышенная** <понижённая> ~ югары <түбән> әселек [желудочного сока]; ~**ый** әсе; ~**ые** **щи** әсе **щи**
кйсточка 1) (*для рисования*) бәләкәй бумала; 2) (*украшение*) сук, сәсәк
кисть *ж* 1) (*руки*) кул сугы; 2) (*гроздь*) тәлгәш, сук; ~ **винограда** йөзөм тәлгәше; 3) (*для рисования и т. п.*) бумала; 4) (*украшение*) сук, сәсәк
кит кит
китā //ең кытай, ~**янка** кытай катын-кызы; ~**йский** кытай; ~ **язык** кытай теле
киш //ёчник әсәк-карын; ~**ёчный**: ~**ёчное** заболёвание әсәк ауырыуы; ~**ка** әсәк; **прямая** ~ тура әсәк
клавиши *мн.* (*ед.* клавиш и клавиша) басмактар
клад хазина
кладбище зыярат, кәберлек
кланяться *несов.* баш әйеү; инәлеү
клапан клапан, капкас
класс 1) (*категория*) класс; он спортсмен высокого ~а ул югары класлы спортсы; **каюта** первого ~а беренсе класлы каюта; 2) (*общественный слой*) синыйф; **рабочий** ~ эшселәр синыйфы
классик классик
классическ//ий классик; ~ **балет** классик балет; ~**ая** **литература** классик әзәбиәт
классов//ый синфи; ~**ая** **борьба** синфи көрәш
класть *несов.* һалыу; *ср.* **положить**
клевать *несов.* 1) (*о птицах*) сукыу, сүпләү; 2) (*о рыбе*) **табыу**, сиртеү
клевета яла; ~**ть** *несов.* яла ягыу
клеить *несов.* йәбештереү
клей елем
клеймо тамга, келәймә; **фабричное** (*или* заводское) ~ **фабрика** (*йәки* завод) тамгаһы
клён саған
клёт//ка 1) (*для птиц и животных*) ситлек; 2) (*рисунок*) шакмак; **тетрадь** в ~ку шакмаклы дөфтәр; 3) *биол.* күзәнәк ☞ **грудная** ~ күкрәк ситлеге; ~**чатый** шакмаклы
клец талпан
клёщи *мн.* кыпһыуыр
климат климат; **жаркий** ~ әсе климат; **горный** ~ тау климаты; **морской** ~ диңгез климаты; ~**йческий** климатик; ~**йческие условия** климатик шарттар

клиника клиника
 клоун клоун
 клуб I (*учреждение*) клуб
 клуб II: клубы пылы саң өйөрмәһе
 клубника ер еләге
 клубок йомгак
 клюв сукыш
 клюква мүк еләге
 клонуть *сов. (однокр.) см. клевать*
 ключ I аскыс; ~ от комнаты бүлмә аскысы; запереть
 на ~ аскыс менән бикләү
 ключ II (*источник*) шишмә; ~евой: ~евая вода шишмә
 һыуы
 ключица умрау, умрау һөйәге
 клюшка сәкән (*таяк*)
 кля//сться *несов. ант* итеү; ~нүсь, что ... тип ант итәм;
 ~тва ант; дать ~тву ант биреү
 книга китап, кенәгә; телефонная ~ телефондар кенә-
 гәһе
 книж//ка книжка; ~ный китап; ~магазин китап
 магазины
 книзу *нареч.* асқа, асқа табан
 кнопка 1) (*звонка и т. п.*) басмак; 2) (*канцелярская*)
 кнопка; 3) (*для одежды*) сыртлак
 ко *см. к*
 кобыла бейә
 коварный мәкерле
 ковёр келәм
 когда I. *нареч.* касан, ни вакытта; ~начало? башы ка-
 сан? ~мы поедем? без касан китәбез? я не знаю, ~уеду
 касан китеремде мин белмәйем; 2. союз -гас/-гәс,
 -кас/-кәс; -гандан/-гәндән һуң; мы пойдём, ~все собе-
 рүтсә без, бөтәһе лә йыйылгас, барабыз; ~либо, ~нибудь
нареч. касан да булһа, берәй вакыт; ~мы поедем тудә
 берәй вакыт без унда барырбыз; вы были там ~? һез
 берәй вакыт унда булдығызмы? ~то *нареч.* бер вакыт,
 касандыр
 кого P, B *от* кто кемдең, кемде
 коготь m тырнак
 кодекс кодекс; ~законов о труде хезмәт хакында за-
 кондар кодексы
 кое//где *нареч.* кайһы бер ерзә, унда-бында; ~как
нареч. сак-сак, көскә; ~какой *мест.* кайһы бер; ~кто
мест. кайһы берәүзәр; ~что *мест.* кайһы бер нәмә
 кбж//а 1) тире; 2) (*материал*) күн; *искусственная* ~
 яһалма күн; из ~и күндән; ~аний күн

коз//а кәзә; ~ёл кәзә тәкәһе
 койка койка; больничная ~ больница карауаты
 колбаса колбаса; копчёная ~ ысланған колбаса
 колготки *мн.* колготка
 колеба//ние 1) тирбәләү; 2) *перен.* бер күтәрелеп, бер төшөп тороу; ~ния температуры температураның бер төшөп, бер күтәреләүе; 3) *перен.:* без ~ний икеләнеүһез; ~ть *несов.* һелкетәү, бәүелтеү; ~ться 1) тирбәләү; 2) *перен.* бер күтәрелеп, бер төшөү; 3) *перен.* икеләнеү; не колеблясь икеләнмәй
 колён//о тубык; согнуть ногу в ~е аякты тубыктан богәү; стать на ~и тубыкланыу
 колесо тәгәрмәс; на колёсах тәгәрмәстәрзә
 количеств//енный һан, һан ягынан; ~о һан; в ~е пяти человек биш кеше
 коллектив коллектив; ~ный коллектив; ~труд коллектив хезмәт
 коллекция коллекция; ~почтовых марок почта маркалары коллекцияһы
 колодец козок
 колок//ол кыңгырау; ~ольня сиркәү манараһы; ~ольчик 1) сыңгырлак; 2) (*цветок*) кыңгырау сәскә
 колония 1) (*страна*) колония; 2) (*поселение; тж. птиц, животных*) торком, туп
 колонка 1) (*в газете и т. п.*) багана; 2) (*водоразборная*) колонка; 3) (*заправочная*) колонка
 колонн//а 1) *архит.* колонна; 2) (*людей, машин*) колонна; ~спортсменов <демонстрантов> спортсылар <демонстранттар> колоннаһы; ~ада колоннада
 колос башак; *мн.* колосья башактар
 колоть I *несов.* (*что-л.*) ярыу; ~орехи сәтләүек ярыу
 колоть II *несов.* (*безл. где-л.*) сәнсеү; у меня колет в боку кабыргам сәнсә
 колхоз колхоз; ~ник, ~ница колхозсы; ~ный колхоз колчан һазак (*ук һауыты*)
 кольнуть *несов.* (*однокр.*) *см.* колоть II
 кольцо 1) кулса, дүңгәләк; 2) (*перстень*) балдак, йөзөк; 3) *мн.* кольца *спорт.* кулса; упражнения на кольцах кулсала күнегүзәр
 колюч//ий сәнскеле; ~ка сәнскәк
 коляска//а 1) (*экипаж*) коляска 2) (*детская*) балалар арбаһы; 3) коляска; мотоцикл с ~ой коляскалы мотоцикл
 ком (о ком) II *от* кто кем тураһында
 ком кишәк, тумалак, йомарлак; комья земли тупрак кишәге
 команд//а 1) (*приказ*) команда; по ~е команда бу-

йынса; 2) *спорт.* команда; **футбóльная** ~ футбол команда-
һы; 3) *мор.* команда; ~**йр** командир (*воен., мор.*); ~ **кораб-**
ля корабль командиры

командир//**овать** *сов. и несов.* командировкаға ебөрөү;
~ **өвкә** командировка; я здесь в ~**өвкә** мин бында коман-
дировкала

комар серекәй

комбайн комбайн; ~**ер**, ~**ёр** комбайнсы

комбинат комбинат; ~**бытового обслуживания** көн-
күреште хезмәтләндереү комбинаты

комедия 1) комедия; **ста́вить** ~ю комедия куйыу

2) *перен.* мәрәкә, кәмит

комендант комендант; ~ **общезития** ятақхана комен-
данты

комета *астр.* комета, койрокло йондоз

коми *м нескл.* коми; ~ **язык** коми теле

коми-пермяк *м* коми-пермяк; ~**цкий**; ~ **язык** коми-
пермяктар теле

комиссар комиссар; **военный** ~ хәрби комиссар

комисси//**онный** комисион; ~ **магазин** комисион ма-
газин; ~**я** комиссия; **избирательная** ~ һайлау комиссия-
һы; **избрать** ~ю комиссия һайлау

комитет комитет; **Комитет жёнцин** катын-кыззар ко-
митеты

коммент//**арий** комментарий; ~**атор** комментатор;
~**ировать** *несов.* комментарий биреү

коммуна коммуна

коммунальн//**ый** коммуналь; ~**ое** хозяйство комму-
наль хужалык

коммунй//**зм** коммунизм; ~**ст**, ~**стка** коммунист;
~**стический** коммунистик; ~**стическая** партия комму-
нистар партияһы, коммунистик партия

коммутатор коммутатор

комната бүлмә

компания 1) (*общество*) компания, төркөм; 2) (*объеди-*
нение, торговое и т. п.) компания

компас компас

компенс//**ация** компенсация; ~**ировать** *сов. и несов.*
компенсация яһау

компетентн//**ый** компетентлы; **быть** ~ым компетентлы
булыу

комплекс 1) комплекс; ~ **упражнений** күнегеүзәр
комплексы 2) (*сооружения*) комплекс; **спортивный** ~
спорт комплексы

комплимент комплимент, мактау һүзе; сделать ~ мактап әйтеу

композитор композитор; ~ция 1) (сочетание) композиция; 2) муз. композиция; 3) иск. композиция; художественная ~ искусство композицияһы

компот компот

компресс компресс; поставить ~ компресс яһау

комсомо́л м (коммунистический союз молодежи) ист. комсомол; ~лец, ~лка комсомолец, комсомолка; ~льский комсомол; ~льская организация комсомол ойошмаһы; ~ билет комсомол билеты

кому́ Д от кто кемгә

конвейер конвейер

конверт конверт

конгресс (орган правления; форум) конгресс; ~сторонников мира тыныслык яклаусылар конгресы

кондитерск//ий 1. кондитер; ~ие изделия кондитер әйберҙәре; 2. сущ. ~ая ж кондитер магазины

кондуктор кондуктор

коневодство йылкысылык

кон//ец 1) ос; ~ верёвки баузың осо; в другом ~це вагона <города> вагондың <каланың> икенсе осонда; 2) (окончание) азақ, ахыр; ~ первого действия беренсе пәрәненә азагы; ~ лета йәй азагы; ~ недели азна азагы; в ~це месяца ай азағында; отпуск подходит к ~цу ялдың азагы етеп килә; до ~ца азақкаса; под ~ азагына ♦ в оба ~ца ике ят сигенә лә; в ~це ~цов ахырза, һуңғы сиктә; без ~ца туктауһыз, бөтмәҫ-төкәнмәҫ

конечно частица, вводн. сл. әлбиттә

конечности мн. аяк-кул

конечн//ый 1) һуңғы, азақкы; ~ая станция һуңғы станция; 2) (окончательный) төп, һуңғы; ~ая цель һуңғы максат; ~ результат һуңғы һозомтә

конкурс конкурс; объявить ~ конкурс иглан итеу; вне ~а конкурстан тыш

конный ат; ~ спорт ат спорты; ~ завод ат заводы

консерв//ный консерва; ~ нож консерва бысагы; ~ная

банка (пустая) консерва банкаһы; ~ы мн. консерва;

рыбные ~балык консерваһы

конституция конституция

конструктор//тор конструктор; ~ция конструкция

консульт//ант консультант; ~ация 1) консультация; получить ~ацию консультация алыу 2) (учреждение) консультация; ~ировать несов. консультация биреу; ~ироваться консультация алыу

контакт 1) *тех.* контакт; 2) *перен.* бәйләнеш; **войти** (или **вступить**) *с кем-л. в* ~ бәйләнешкә инеү; **установить** ~ бәйләнеш булдырыу; **личные** ~ы шәхси контакт

континент континент; ~альный; ~ климат континенталь климат

контора контор

контрабанд//а контрабанда; ~ист контрабандист

контракт контракт; ~ на **аренду** арендага контракт; **заключить** <расторгнуть> ~ контракт(ты) төзөү <оңөү>

контр//атака контратака; ~ наступлению каршы һөжүм

контрол//ёр контролер; ~ировать *несов.* контроль яһау

контр//оль *м* контроль; **таможенный** ~ таможня контроле; **поставить машину на** ~ машинаны контролгә куйыу; под ~лем (*кого-л., чего-л.*) контролдә

контрревол//юционный контрреволюцион; ~юция контрреволюция

конферансье *м нескл.* конферансье

конференция конференция

конфета кәңфит

конфликт конфликт; **вступить в** ~ конфликтка инеү; **вооружённый** ~ кораллы конфликт

концентрационный: ~ лагерь *см.* концлагерь

концерт концерт; на ~е концерта; **дать** ~ концерт биреү; ~мейстер концертмейстер; ~ный; ~ зал концерт залы

концлагерь *м* концлагерь

кончать(ся) *несов. см.* кончить(ся) *сов.* бөтөрөү, тамамлау; ~ работу эште тамамлау; ~ся бөтөү, тамамланыу

конь *м* 1) ат; на ~е атта, һыбай; 2) *шахм.* ат; 3) (*спорт. снаряд*) конь; **упражнения на** ~е кондә күнегеүзәр

коньк//и *мн. (ед. конёк)* коньки; ~и *мн. (как вид спорта)* коньки; **беговые** ~и ярыш конькизары; **состяжание в беге на** ~ах конькиза йорөү буйынса ярыш

конюшня атлытка, ат азбары

кооператив 1) (*объединение*) кооператив; 2) (*магазин*) кооператив; ~ный кооператив; ~ное общество кооператив ойошмаһы; ~ная торговля кооператив сауза; ~ация кооперация

копать *несов.* казыу, сокоу; (*выкапывать*) казыу; ~ картофель картуф казыу

копейка тин

копить *несов.* йыйыу

копи//я күсермә; снять ~ю [с документа] [документ-
 тың] күсермәһен алыу
 копотъ ж кором, һером
 копьё һөңгө
 кора кабык, катлау; земная ~ ер кабыгы
 корабле//крушение карап һәләкәте; ~строение карап
 тәзоу
 корабль м карап
 корё//ец, ~янка корей, корей катын-кызы; ~йский
 корей...ы(е) ~ язык корей теле
 корени//ой 1) (основной, исконный) төп; ~бе населё-
 ние төп халык 2) (основательный) топтән, тамырынан;
 ~ые преобразования тамырзан үзгәртеүзәр; 3) ~ зуб
 азау теш
 корень м тамыр
 коренья мн. тамыр аш
 корзинка кәрзин
 коридор коридор
 коричневый көрән
 корка кабык, кайыр
 корм мал азыгы; ~а мн. мал азыктары
 корма ж койрок (суднола)
 кормить несов. ашатыу; здесь хорошо кормят бында
 яткшы ашаталар; ~ грудью күкрәк һетә менән туйынды-
 рыу
 кормов//ой I мал азыгы; ~ые культуры мал азыгы
 культуралары
 кормов//ой II койрок; ~ая часть (судна) койрок өлө-
 ше; ~бе весло (лодки) койроктагы ишкәк
 корнеплоды мн. [ед. корнеплод] тамыразыктар
 коробка жап, тартма; ~ конфет бер тартма кәнфит
 ~ спичек бер жап шырпы; спичечная ~ шырпы кабы
 коров//а һыйыр; ~ник һыйыр азбары
 королёв//а 1) катын король; 2) шахм. см. ферзь;
 ~ский король; ~ство короллек
 король м король
 корона таж
 коронк//а көп; поставить ~у [на зуб] [тешкә] көп
 туйыу
 корóтк//ий 1) кыска; в ~ срок кыска вакыт эсендә;
 2) кратк. ф. кыска; пальто ему ~о пальто уға кыска
 коротко нареч. кыска; ~ постричься сәсте кыска
 алдырыу; ~ рассказать о чем-л. кыскаса һөйләп биреу ♦
 короче (сравн. ст.); ~ говоря кыскаһы, кыскаса әйткәндә
 короткометражный: ~ фильм кыска метражлы фильм
 корпус 1) (туловище) кәүзә, һын; 2) (судна, самолёта)

корпус; 3) (строение) корпус; главный ~ (напр. завода, больницы, института) төп корпус; 4) воен. корпус ♦ дипломатический ~ дипломатик корпус

корреспондент//т корреспондент; ~ция корреспонденция 1) (переписка) хатлашы; 2) (почтовые отправления) хаттар, корреспонденция; 3) (сообщения) хәбәр

коршун төйлөгән

коса I толом, үрем; носить косы толом үстөрөү

коса II с.-х. салгы

коса III геогр. комаяк

косить несов. сабыу

космет//ика косметика; ~ический: ~ кабинет косметика кабинеты

космическ//ий йыһан; ~ая биология йыһан биологияһы; ~ корабль йыһан карабы; ~ая скорость йыһан тизлеге; ~ая станция йыһан станцияһы; ~ век йыһан быуаты; ~ое пространство йыһан киңлеге

космо//дром космодром; ~навт космонавт

космос йыһан, космос; в открытом ~е асык йыһанда; мирное использование ~а йыһанды тыныслык максатында файзаланыу

коснуться сов. см. касаться

косой 1) кыя; 2) (косоглазый) кылый

костёр костер; варить на костре костерға бешерөү;

у костра костер яһында

костлявый как һөйәк

косточка 1) (кость) һөйәк; 2) (плода) төш, һөйәк

костыль//й мн. (ед. костыль м) култык таяғы; ходить

на ~ях култык таяғы менән йөрөү

кость ж һөйәк; рыба ~ балык һөйәге

костюм костюм; спортивный ~ спорт костюмы

косынка косынка, өскөл яулык

кот ата бесәй

котёл казан

котелок (посуда) котелок

котёнок бесәй балаһы

котлета котлет

котор//ый мест. кайһы, нисә; ~ час? сәғәт нисә?;

в ~ом часу? сәғәт нисәлә? ~ из них? уларҙың кайһыһы? китап, ~ую я читаю мин укыған китап

кофе м нескл. кәһүә; молотый ~ төйөлгән кәһүә;

~ в зёрнах бөртөклә кәһүә; чёрное ~ кара кәһүә; пригласить на [чашку] ~ [бер сынаяк] кәһүәгә саҡырыу; ~варка кәһүә бешерә торған һауыт

кофейн//ик кәһүә һауыты; ~ый; ~сервиз кәһүә сервизы

кофемолка кәһүә тарткыс

кофта //а, ~очка кофта
коч //евать *несов.* күсмә тормош менән йәшәү; ~евники күсмә халык; ~евбй күсмә
кошелёк янсык
кошка бесәй
краевед //ение крайзы өйрәнеү; ~ческий: ~ музей крайзы өйрәнеү музейы
кража урлау, урлану
кра //й 1) (чего-л.) сик, сит; **налить до ~ев** ситенә саклы койоу; **от ~я до ~я** бер ситенән икенсегенә саклы; **на ~ю города** каланың ситендә; 2) (район, местность) ят; **северные ~я** төньяк; **в родном ~ю** тыуган якта; **в чужих ~ях** сит яктарға; 3) (административное деление) край
крайн //ий ситке; **это ~е** (нареч.) **важно** был бик мәһим ♦ **в ~ем** слүчае ахыр сиктә, бик тә булмаһа; **по ~ей** мере һәр хәлдә; ~ость сик, ахыр сик; *перен.* **каршылык**
кран I (водопроводный, газовый) кран ♦ ~экстренного торможения **капыл** тормоз һала торған кран
кран II *стр.* кран
крапива кесерткән
красав //ец *матур, һылыу (ур-ат); ~ица* *матур, һылыу (катын-кыз)*
красивый *матур, һылыу, сибәр*
крас //ить *несов.* **буяу**; ~ка **буяк, буяу**; ~ для **волос** сәс буяуы; ~ки *мн.* (набор) **буяузар**; (расцветка) **буяузар** төсө
краснеть *несов.* 1) (становиться красным; виднеться — о красном) **кызарып күрәнеү, кызару**; 2) (становиться румяным, заливаться краской — о человеке) **кызару**
красно //речивый **оста** телле; ~речие **һүзгә** **осталык**
красн //ый **кызыл**; ~ **флаг** **кызыл** **флаг** ♦ ~ая **рыба** **кызыл** **балык**
красота *матурлык, һылыулык; красоты природы* **табиғәт** **матурлыктары**
кратк //ий **кыска, кыскаса**; ~ **словарь** **кыскаса** **һүзлек**; ~ое **изложение** **кыскаса** **ғына** **язу**; ~о (нареч.) **ответить** **кыска** **яуап** **биреү**
кратко //временный **кыска** **вакытлы**; ~срочный **кыска** **сроклы**
крах **һәләкәт**; **потерпеть** ~ **һәләкәткә** **осрау**
крашенный **буялған**
кредит **кредит**; **купить** <продавать> **в ~** **кредитка** **һатып** **алу**; <һаты>; ~оспособность **бурыс** **түләүгә** **һәләтлек**
крем 1) *кул.* **крем**; **пирожное** **с ~ом** **кремлы** **пирожный**; 2) (*мазь*) **крем**; ~ для **обуви** **аят**; кейемдәре **кремы**

кремлёвский Кремль...ы(е)
Кремль *м* Кремль
крепить *несов.* ныгытыу; ~ **дружбу** дуслыкты ныгытыу
крёпк//**ий** 1) ныклы; ~**ое** **здоровье** ныклы һаулык; ~ **мужчина** ныклы ир; 2) (*концентрированный, сильно действующий*) каты, куйы; ~ **кофе** <**чай, напиток**> каты кәһүә <сәй, эсемлек> ~**о нареч.:** ~ **спать** каты йоклау
крепления *мн.* беркеткестәр
крепнуть *несов.* ныгыу, косәйеү
крепости//**бй** 1.: ~**ое** **право** крепостной хожук; 2. *суц.* *м.* ~**ая ж** крепостной
крепость I *ж* (*чего-л.*) катылык, ныклык
крепость II *ж* (*здание*) кәлгә, ныгытма
кресло кресло; ~-**качалка** *ср.* бәүелсәк кресло; ~-**кровать** *ср.* кресло-карауат
крест тәре; **Красный Крест** Кызыл Тәре
крестьян//**ин**, ~**ка** крәстиән; ~**ский** крәстән; ~**ство** крәстиәндәр
кривой кәкре, кыйыш
кризис 1) *эк.* кризис; 2) *мед.* кризис
крик тауыш, кыскырыу тауышы; ~**нуть** *сов.* (*однокр.*) кыскырып ебәреү
крिति//**к** тәнкитсе; ~**ка** тәнкит; **литературная** ~ эзәби тәнкит; ~**ковать** *несов.* тәнкитләү
кричать *несов.* кыскырыу
кровеный канлы
кровать карауат
кровеносн//**ый**: ~**ые** **сосуды** кан тамырлары
крово//**излияние** кан һауыу; ~**обращение** кан әйләнеше; ~**пролитие** кан койош; ~**течение** кан агыу; ~**точить** *несов.* канау
кров//**ь ж** кан; в ~**й** канға буялған
крóлик йорт куяны
кроме *предлог+Р* -дан/-дән башка; ~ **того** шунан башка; ~ **меня** минән башка
кроссворд кроссворд
крóшк//**а** 1) валсык; ~ **хлеба** икмәк валсыгы; **ни** ~**и** [нету] бөртөк тә юк; 2) *м* и *ж* (*о ребёнке*) которсок
круг 1) түңәрәк; 2) (*сфера; общество*) өлкә, даирә; ~ **интересов** <**обязанностей**> кызыкһыныузар <**вазифалар**> өлкәһе; в ~**у друзей** дуслар араһында; **общественные** ~**й** йәмәгәтселек даирәһе; в **литературных** ~**ах** эзәби даирәләр
круглосуточный тәүлек әйләнәһе булған

кру́гл//ый түңэрэк; ~ год йыл буйы; ~ые сүтки тәүлек әйләнәһе; ~ая сумма зур ғына сумма
кругозор белем дәрәжәһе
кругом нареч. түңэрәк яһап; **поверну́ться** ~ түңэрәк яһап әйләнәү; ~ (команда-воен. и спорт.) кругом!
кругосветн//ый ер тирәләй, ер әйләнә; ~ое пла́вание ер тирәләй йозәү
кру́жез//о, ~а́ *мн.* селтәр
кружиться *несов.* әйләнәү; у меня́ кру́жится голова́ минең башым әйләнә
кру́жка кружка
кружок 1) *см.* круг; 2) түңэрәк; **драматический** ~ драма түңэрәге
крупна ярма
крупн//ый 1) (по размеру) эре; 2) (по значению и т. п.) мөһим; ~ые достижения́ мөһим қазаныштар; 3) ~ая буржуазия эре буржуазия
крут//ой 1) текә; кырка; ~ **нодьём** текә үр; ~ **поворот** кырка боролш; 2): ~бе яйцо нык бешерелгән йомортка
крушение һәләкәт; *перен.* кыйралыш; ~ **поезда** поезд һәләкәте
крыжовник крыжовник
крыло́ 1) канат; 2) *тер. (преим. ав.)* канат; **судно на подводных крыльях** һыу ақты канаты булған судно; 3) (*корпус, пристройка*) оләш; ~ здания́ бинаның олошө **крыльцо́** болдор
крыса комак
крыша түбә, кыйытк
крю//к, ~чөк ыргак; **рыболовный** ~чөк кармак; **вязальный** ~чөк бәйләү энәһе
кстати 1. нареч. урынлы, вақытлы; **вы пришлӣ** ~ һез вақытлы килдегез; 2. *вводн. сл.* бер уңайзан, һүз уңайында, әйткәндәй; ~, как его здоро́вье? әйткәндәй, уның һаулығы нисек?
кто [кого́, кому́, кого́, кем, о ком] *мест.* кем; ~ **это?** был кем? ~ **это** сказал? кем быны әйтте? ~ **из вас** знаком с ним? һезең кемеһез уның менән таныш? **кого́ ещә нет?** тағы кем юк? **кому́ послать пригла́сительные билеты́?** кемгә сақырыу билеты ебәрергә? **кого́ Вы имее́те в виду́?** һез кемде иҫтә тотаһығыз? **кем Вы рабо́таете?** һез кем булып эшләйһегез? **с кем Вы разгово́ривали?** һез кем менән һөйләштеһегез? **о ком Вы спра́шиваете?** һез кем тураһында һорайһығыз?
кто́//-ли́бо, ~ **нибу́дь** *мест.* кем дә булһа; ~ **из нас**

<из нас двоих> кем дә булһа безҙең аранан <икебез-зән>; ~-то кемдер

кубйн//ец кубалы, ~ка кубалы жатын-кыз; ~ский куба

ку́бок кубок; спорт. кубок; переходящий ~ күсмә кубок; соревнования на ~ ... кубогына ярыш

кувшин тар муйынлы көршәк

куда нареч. кайза; ~ он ушәл? ул кайза китте? ~ идәт әтот автобус? был автобус кайза бара? ~-либо, ~-нибудь нареч. кайза булһа ла; ~-то нареч. кайзалыр

кузнец тимерсе

кузов кузов; ~ автомобиля автомобиль кузовы

кук//ла курсак; ~ольный; ~ театр курсак театры

кукуруза кукуруз

кукушка кәкүк

кулак йозрок

куләк бәләкәй кап

кулинария 1) кулинария; 2) (магазин) кулинария

кулон кулон

культу́р//а 1) культура, мәзәниәт; национальная ~ милли мәзәниәт; ~ земледелия ер эшкәртеү культураһы;

2) мн. ~ы с.-х. культуралар; зерновые <технические>

~ы иген <техник> культуралары; ~ный 1) культуралы;

~ человек культуралы кеше; 2) (относящийся к области культуры) культура; ~ные связи культура бәйләнештәре

куница һыуһар

купальн//ик купальник; ~ый һыу инеү; ~ костюм һыу инеү костюмы; ~ сезон һыу инеү сезоны

купа//ние һыу инеү; ~ть несов. һыу индереү; ~ться һыу инеү; пойти ~ һыу инә барыу

купе ср. нескл. купе; ~йный: ~ вагон купелы вагон

купец саузагәр

купи//ть сов. һатып алыу; что Вы ~ли в магазине? һез магазинда нимә һатып алдыгыз?

купол көмбәз

курай курай; играть на курае курайза уйнау

курган уба

курение тәмәке тартыу; [здесь] ~ запрещено [бында] тәмәке тартыу тыйыла

курин//ый: ~ые яйца тауык йоморткаһы; ~ бульон тауык һурпаһы

кури́тельн//ый: ~ая комната тәмәке тартыу бүлмәһе курить несов. тәмәке тартыу; у нас [здесь] не курят без-

зә [бында] тәмәке тартмайзар; не ~! тәмәке тартмаҫка! куриц//а [мн. кұры] тауык; суп с ~ей тауык ите менән

аш

курóк сакма, тәте
курóрт курорт; морской ~ диңгез буйы курорты;
гóрный ~ тау курорты; ~ный: ~ гóрод (или городок)
курóрт калаһы

курс 1) (направление; тж. перен.) йүнәләш, курс; дер-
жать ~ на запад <на востóк> көнбайышка <консыгыш-
ка> йүнәләш тотоу; ~ на ускорение [развития] [үсеште]
тизләтеүгә курс; 2) (в высшем учебном заведении) курс;
я [учусь] на втором күрсе мин икенсе курста укыйым;
3) (цикл; срок) курс; ~ лекций лекциялар курсы; ~ ле-
чения дауалау курсы; 4) эк. киммәт; ~ рубля <марки>
һумдың <марканың> киммәте; туристический ~ валю-
ты валютаның туристик киммәте

күрс//ы мн. курстар; я учусь на ~ах [иностраннх
языков] мин [сит телдәр] курсында укыйым

күртка куртка; кожаная ~ күн куртка; лыжная ~
саңгы курткаһы

курящий прил. и суц. м тәмәке тартыусы, тарткан
кеше

куса//ть несов. тешләү; ~ться тешләшеү; собака
~ется эт тешләй

кусо//к кишәк; ~хлэба икмәк кишәге; ~ мыла һабын
кисәге; ~чек бөләкәй кишәк

куст кыуак; ~арник кыуаклык

күхн//я кухня; аш-һыу, ашамлыктар; на ~е кухняла;
русская күхня рус ашамлыктары

күча өйөм

куша//нье ашамлык, аш; ~ть несов. ашау; ~йте, по-
жалуйста! рәхим итегез, ашагыз

кушетка кушетка

кювет кювет

Л

лавина кар ишелмәһе, ташкын
лавровый: ~ венок лавр веногы
лагерь м лагерь; туристический ~ туристик лагерь;
пионерский ~ пионер лагерь

ладно в знач. сказ., разг. ярар

ладб//нь ж ус төбө; ~ши мн.: хлопать в ~ кул сабыу

ладья шахм. ладья

лазать, лазить несов. менеп йөрөү, үрмәләп менеп

лай өрөү

лак лак; ~ для ногтей тырнак лагы; ~ для волос сәс
лагы

лакированн//ый лакланган
 лаков//ый лаклы; ~ая обувь лаклы аяк кейеме
 лакомство тэм-том
 ламп//а эл., радио. лампа; ~очка лампочка
 ландшафт ландшафт; горный ~ тау ландшафты
 ландыш ынйы сәскә
 лапа аяк (птиц, животных)
 ларёк ларёк
 ласк//а иркәләү, наз; ~ать несов. иркәләү; ~овый
 иркә, назлы
 ласточк//а карлугас
 латинскнй латин...ы(е); ~ язык латин теле
 латунь ж ез
 латынь ж латин теле
 латыш, ~ка латыш, латыш катын-кызы; ~ский ла-
 тыш...ы(е); ~ язык латыш теле
 лауреат лауреат; ~ конкурса <премии> конкурс
 <премия> лауреаты
 лаять несов. өрөү
 лгать несов. алдашыу
 лебедь м аккош; чёрный ~ кара аккош
 лев арыслан
 левосторонн//ний; ~се движение һул як хәрәкәт
 левша м и ж һулакай
 лёв//ый 1) һул; ~ая рука һул кул; на ~ой сторонé
 улыцы урамдың һул ягында; 2) полит. һул; ~ая партия
 һул йүнәлешле партия; →сущ. ~ые мн. һулдар
 легальный легаль
 легенд//а риүәйәт, легенда; ~арный легендар
 лёгки//е мн. үпкә; воспалéние ~х үпкә шешеү
 лёгк//ий 1) еңел; 2) (не трудный) еңел; ~ая работа
 еңел эш; это ~б (нареч.) запомнить быны исләүе еңел;
 3) (слабый) йомшак, еңелсә; ~ ветерок йомшак тына ел;
 ~ая простуда еңелсә һыуык тейеү; он ~б (нареч.) одет
 ул еңелсә кейенгән; ~ая еңел; ~ая музыка еңел музыка
 легков//бй: ~автомобиль, ~ая машина еңел автома-
 биль, машина
 легкомысленный еңел акыллы
 лёд боз; дрейфующие льды күсеп йөрөүсә боззар;
 покрыться льдом боз менән капланыу
 ледник бозлок
 ледо//кол бозваткыс; ~ход боз китеү
 ледян//бй 1) боз; ~ая дорожка спорт. боз юл 2) (как
 лёд) һалкын; ~ая вода һалкын һыу
 лёжа нареч. ятып; читать ~ ятып укыу
 леж//ать несов. ятыу; он ещё ~йт ул һамаң ята; где

~ат ваши веци? Һеззең әйберзәрегең кайза ята? ~ в боль-
нице больница ятыу; ~ачий: в ~ачем положении см.
лѐжа

лезвие лезвие; ~ для бритвы кырыныу бәкеһе өсөн лез-
вие

лезть несов. 1) см. влезть; 2) (о волосах) койолоу
лейтенант лейтенант; младший ~ кесе лейтенант;
старший ~ өлкән лейтенант

лекарство дарыу, дауа; ~ от кашля йүтәл дарыуы
лѐкт//ор лектор; ~орий 1) лекторий; 2) (зал) лекторий
лекционный: ~ зал лекциялар залы

лѐкци//я лекция; читать ~и лекция укыу; ходить на
~и лекцияга йөрөү

лѐн етен

ленивый ялкау, иренсәк

лѐнин//ец ленинсы; ~изм ленинизм; ~ский Ле-
нин...ы(е) Ленинская прѐмия Ленин премияһы

лѐнта 1) таҫма; 2) тех. таҫма; 3) (магнитофонная) таҫма
лень 1. ж ялкаулык; 2. в знач. сказ. ...ы килмәү; мне
идти ~ миңең барғым килмәй

лес 1) урман; 2) собир. (древесина) ағас; торговля ~ом
ағас менән сауза итеү

леска кармак ебе

лесн//ик урман карауылсыһы; ~ичий урмансы; ~ой
урман...ы(е) ~бе хозяйство урман хужалығы

лесо//водство урмансылык; ~воз ағас ташыу маши-
наһы; ~заготовительный: ~ сезон ағас әзерләү мәле;
~заготовки мн. ағас әзерләү; ~защитный: ~защитные
полосы урман һаклау полосалары; ~материалы мн. ағас
материалдар; ~парк урман паркы; ~пильный; ~ завод
ағас ярыу заводы; ~посадки мн. ултыртылған урман;
~рѐб урман кыркыусы; ~сѐка урман бүлемтеге; ~сплав
һал ағызыу

леспромхоз м (лесопромышленное хозяйство) леспром-
хоз

лѐстни//ца баҫкыс; подниматься <спускаться> по
~це баскыстан күтәреләү <тешәү>; ~чный: ~чная
клетка баҫкыстар королған урын (йортта); ~чная пло-
щадка баҫкыстар араһындағы майҙансык (күп катлы
йортта)

лета мн. йыл, йылдар; (возраст) йәш; прошло пять лет
биш йыл үтте; мне тридцать лет миңә утыз йәш; мы
[с ним] одних лет без [уныц менән] бәҫ йәштә; сколько
Вам лет? һезгә нисә йәш? см. тж. год

лет//ать несов. (многокр. или в разных направлениях)
осоу; ~еть несов. (о предметах, напр. о снеге, пыли; о сред-

ствах транспорта — вертолётлах, самолётлах; о передвижении самолётом, на самолёте) осоу, осоп барыу ◆ время летит вакыт бик тиз үтө

лётн//ий йэйге; ~ее кафе йэйге кафе

лётн//ый: ~ая погода осорга яраклы көн; ~ое поле осоу майзаны

лето йэй; на ~ йэйгө; прошлым <этим, будущим> ~м үткән <элеге, киләсәк> йэйзә; ~м нареч. йэйен, йэйгеген

летуч//ий: ~ая мышь ярганат

лётчик осоусы, лётчик; ~космонавт лётчик-космонавт

лечебн//ица дауалау учреждениеы; глазная ~ күз ауырыузарын дауалау учреждениеы; ~ый: ~ая гимнастика дауалау гимнастикаһы

леч//ение дауалау; ~ить несов. дауалау; ~иться дауаланыу

лечь [лягу, ляжет; лёг, легла] сов. ятыу; ~ спать йокларга ятыу; ~ отдохнуть ял итергә ятыу; вам надо ~ в больницу һезгә больницага ятырга кәрәк

лжец алдаксы

ли 1. частица -мы/-ме, -мо/-мө икән; возможно ли? мөмкинме икән? знает ли он об этом? ул был хакта беләме икән? 2. союз -мы/-ме, -мо/-мө; рано ли, поздно ли иртәме, һуңмы

либо союз йәки, йә; ~ сегодня, ~ завтра, йә бөгөн, йә иртәгә

либретто ср. нескл. либретто

ливень м койма яуын

лига спорт. лига; высшая ~ [в футболе] [футболда һ. б.] югары лига

лизать несов. ялау

ликвид//ация бөтөрөү; ябыу; ~ировать сов. и несов. ютка сыгарыу, бөтөрөү

лилия ләлә

лиловый алһыу күк

лимон лимон; ~ад лимонад

линейка линейка

линза линза

линия 1) мат. һызык; прямая ~ тура һызык; 2) (черта, определяющая что-л.) һызык, юл; ~ ворот спорт. капка һызыгы; 3) транспортная магистраль юл; кольцевая ~ метро метроның түңәрәк юлы; воздушная ~ һауа юлы; судокходная ~ суднолар йөзөү юлы

линять несов. уңыу; йөн койоу, теләү (о животных, птицах) кау һалыу (о змеях)

лѣп//а йүкә; ~овый: ~овая аллея йүкә аллеяһы;
~мед йүкә балы

лѣр//ика лирика; ~ический лирик; ~ическая поэзия
лирик поэзия

лис//а төлкө, ~ица инә төлкө; чѣрно-бурая ~ кара
төлкө

лист 1) (дерева) япрак; 2) (книги; бумажный) бит, та-
бак; ~ почтовой бумаги почта кагызы, бите; печатный ~
полигр. баһма табак; ~ва собир. япрактар

лиственн//ица карагас; ~ый япраклы; ~ лес япрак-
лы урман

листо//вка листовка; ~к бит; ~ бумага кагыз бите;
~ календаря календарь бите

листопад япрак койолоу

литерат//ор эзэбиэтсе; ~ура эзэбиэт; художествен-
ная ~ матур эзэбиэт; советская ~ совет эзэбиэте; миро-
вая ~ донья эзэбиэте; ~ по химии химия буйынса эзэ-
биэт; ~урный эзэби; ~ журнал эзэби журнал; ~уровне-
дение эзэбиэт белеме

литов//ец, ~ка литва, литва катын-кызы; ~ский
литва...ы(е); ~ язык литва теле

литр литр; ~ молока бер литр һет

лить несов. 1. (что-л.) койоу, һалыу; түгеу; 2) дождь
льёт [как из ведра] ямгыр [бизрәләп] коя; 3) тех. койоу;
~ся түгеләу, агыу

лифт лифт; грузовой ~ йөк лифты; подняться на ~е
[на третий] этаж [өсөнсө катка] лифтта күтәреләу; ~ёр
лифтёр

лихорад//ка таһма, бизгәк; ~очный бизгәк ...ы(е);
ярһыулы

лиц//о 1. йөз, бит; 1. красивое ~ матур йөз; 2. (чело-
век, персона) кеше; билет на два ~а ике кешегә билет
♦ от ~а кого-л. исеменән; ~ом к ~у йөзгә-йөз; эта шляпа
Вам к ~у был эшләпә һезгә килешә; к ~у кому-л.
(что-л. делать, как-л. поступать) килешмәй; знать в ~ кү-
реп беләу

личн//ость шәхес; выдающаяся ~ бөйөк шәхес; ~ый
шәхси; у меня к Вам ~ая просьба миһең һезгә шәхси үте-
несем бар; это моё ~ое мнение был миһең шәхси фекерем;
соревнование на ~ое первенство шәхси беренселеккә
ярыш; явиться ~ о (нареч.) үзең киләу

лишайник мүк

лиш//ать(ся) несов. см. лишить(ся); ~ить сов. мәхрүм
итеу; ~иться мәхрүм булыу; ~ доверия ышаныстан мәх-
рүм булыу

лишн//ий 1) (ненужный) кәрәкһез; (избыточный) ар-

тык; ~ вес артык ауырлык; 2) (дополнительный) артыгы менэн; два рубля с ~им артыгы менэн ике һум

лишь 1. частица бары, тик, гына/генә; ~сейчас хәзер генә; ~бы тик генә; 2. союз тик, гына/-генә, -гас/-гәс тә; ~ только он придёт, ... ул килгәс тә ...

лоб маңлай

ловить несов. тотуу, аулау; ~ рыбу балык тотуу (ср. тж. с гл. поймать)

ловкий 1) сос, тасыллы 2) ошта

ловля тотуу; рыбная ~ балык тотуу

лог//ика 1) (наука) логика; 2) (логичность) логика; ~ический логик; ~ичный логикага нигезләнгән; эзмә-эзлекле

лбд//ка кәмә; спасательная ~ (батканда) коткарыу кәмәһе; кататься на ~ке кәмәлә йөрөү; ~очный: ~очная пристань <станция> кәмә пристане <станцияһы>

ложиться несов. см. лечь

ложка калак; столовая ~ аш калағы; чайная ~ бал-галак

ложный ялған

ложь ж ялған, алдык

локон толом

лок//оть м терһәк; согнуть руки в ~те кулды терһәк-тән бөгөү

ломать несов. һындырыу; ~ся һыныу

лом//ить несов. безл. һызлау, ауыртыу; у меня руку

ломит миңең кулым һызлай; ~ота һызланыу

ломоть м һынык; ~ хлеба икмәк һыныгы

ломтик телем; ~ лимона <сыра> лимон <сыр>

телеме

лопата көрәк

лопатк//а анат. калак һөйәге; положить на [обе] ~и спорт. и перен. аркаһына әйләндереп һалыу, еңеү

лоп//аться несов., ~нуть сов. (однокр.) ярылыу, шартлау

лосось м һәмбаш

лось м мышы

лотер//ейный: ~ билет лотерея билеты; ~ея лотерея; денежно-вещевая ~ акса-әйбер лотереяһы; выиграть что-л. в ~ею лотерея буйынса отсу

лохматый йөнтәс, ялбыр

лохмотья мн. алам-һалам, тузған кейем

лоцман лоцман; ~ский: ~ катер лоцман катеры

лошадь ж ат; скаковая <беговая> ~ сабын <бөйге>

агы

луг болон, туғай

лүжа күләүек
 лужайка аклан
 лук I хуган; зелёный <репчатый> ~ йәшел <баш-
 лы> хуган
 лук II йәйә; стрелять из ~а йәйәнән атыу
 луковица 1) (головка лука) хуган башы; 2) бот. хуган-
 баш
 лун//а ай; при ~ е ай яктыһында
 лүни//ый ай ...ы(е) айлы; ~ свет ай яктыһы; ~ая ночь
 айлы төн
 лүпа лупа
 луч нур
 лучш//е 1. сравн. ст. (от хороший) якшырак; (от хо-
 рошо) якшырат, һәйбәтерәк; сегодня погода ~, чем
 вчера бөгөн көн кисәгенән якшырак; отсюда ~ видно
 бынан якшырак күренә; 2. в знач. сказ. якшырак; ему
 теперь <стало> ~ уга хәзер якшырак <булып китте>;
 3. частица ла/лә инде, булмаһа; пойдём ~ в кино булма-
 һа, кинога барайык; ~ий 1) сравн. ст. (от хороший) як-
 шырак; за неимением ~его якшырағы булмау сәбәпле;
 2) превосх. ст. (от хороший) иң якшы; это [самое] ~ее
 выступление был уның иң якшы сығышы
 лыж//и мн. (ед. лыжа) саңғы; ходить на ~ах саңғыла
 йөрөү

М

мавзолёй мавзолей, кәшәнә
 магазин магазин: универсальный ~ универсаль мага-
 зин
 магистраль ж магистраль; железнодорожная ~ тимер
 юл магистрале; водная ~ һыу магистрале; ~ный: ~ная
 линия ж.-д. магистраль юл
 магнит магнит; ~ный магнит; ~ое поле магнит май-
 заны
 магнитофон магнитофон; ~ный; ~ная лента магнит
 таһмаһы; ~ная запись магнит язмаһы
 мазать несов. һөртөү, ягыу; мажьте хлеб маслом ик-
 мәккә май ягыгыз
 мазь ж мазь; май
 май май; Первое мая Беренсе май
 майка майка
 майонез майонез
 майор майор
 майск//ий май...ы(е); ~ие праздники май байрамда-
 ры ◆ ~ жук май куңызы

мак мək
макет макет
макулатура макулатура, иске-оҥко кағыз
малахит малахит
малёйш//ий эз генə, сак жына; **ни** ~его сомнəния сак жына ла икелəнеүнез
маленьк//ий бələкəй, бələкəс; ~ие дeти бələкəй балалар
малін//а журай елəге; ~овый 1) журай елəге ...ы(е); 2) (о цвете) ал кызыл
мало нареч. эз, аз; **слишком** ~ бик эз ◆ ~ ли что нимə генə
мало//калиберный бələкəй калибрлы; ~крoвие аз канлылык; ~литражный; ~автомобиль бələкəй литражлы автомобиль; ~населённый аз халыклы; ~-помалу аз-азлап, эз-мэз; ~численный аз ханлы
мал//ый 1) бələкəй, токор; 2) кратк. ф. (кому-л.) кысык, тар; **туфли** мне ~ы туфли минə тар
мальчик малай
малярия бизгək, тапма
мама эсəй
мандарин мандарин
манёр//а 1) манера, рəүеш; ~исполнəния башкарыу рəүеше; 2) *мн.* ~ы кыланыштар; **плохие** <хорошие> ~ы насар <якшы> кыланыштар
манжёт//ы *мн.* (ед. ~а) белəзек, ең осо
маникюр маникюр; **дэлать** ~ маникюр эшлəү; ~ша маникюрша
манить *несов.* ымлап сакырыу; үзəнə тартыу
манифэст манифест
манн//ый: ~ая каша манный буткаһы
манс//и *м* и *ж*, *тж.* *мн.* *нескл.* манси; ~йец манси; ~йика манси катын-кызы; ~йский манси...ы(е) ~язык манси теле
мар//и *м* и *ж*, *тж.* *мн.* *нескл.* мари; ~йец мари; ~йика мари катын-кызы; ~йский мари...ы(е) ~язык мари теле
маринóванн//ый маринадланған; ~ые грибы маринадланған бəшмək
марка 1) (почтовая) марка; 2) (фабричная, заводская, фирменная) келəймə, тамга; 3) (автомобилья, мотоцикла) марка; 4) (денежная единица) марка
марксизм марксизм; ~-ленинизм марксизм-ленинизм
марксист марксист; ~ский марксистик; ~ско-ленинский... марксистик-ленинсы
марля марля
март март

марш *м муз.* марш
маршал маршал
маршрут маршрут; ~ **автобуса** автобус маршруты;
туристический ~ туристик маршрут; ~**ный**: ~**ное**
такси маршрутлы такси
маска битлек; ~ для **подводного плавания** һыу ас-
 тында йөзөү өсөн битлек
маскарад маскарад; ~**ный**: ~ **костюм** маскарад кос-
 тюмы
маслина зәйтүн ағасы
масл//о 1) май; **сливочное** ~ ак май; **технические**
масла техник майзар; **машинное** ~ машина майы; 2) *иск.*
 май буяуы; **писать** ~ом май буяуы менән төшөрөү ♦ **как**
по ~у майлаган кеүек; ~**яный**: ~**яная** краска майза
 изелгән буяу
масс//а 1) масса; **бумажная** ~ жағыз массаһы;
 2) (*множество*) бик күп; ~ **народу** бик күп халык; 3) *мн.*
 ~**ы** халык, масса; **трудящиеся** ~**ы** хезмәтсәндәр масса-
 лары
массаж массаж; **прибор** для ~а массаж өсөн прибор;
делать ~массаж яһау; ~**ист**, ~**истка** массажсы
мастер 1) (*художник, артист и т. п.*) оҫта, мастер;
 2) (*должность*) мастер; ~ **цеха** цех мастера; ~ **спорта**
 спорт мастера; **часовой** ~ сәғәт оҫтаһы; **дамский** ~ та-
 тын-кыз мастера ♦ ~ **своего** дела үз эшенең оҫтаһы;
 ~ **на все руки** алтын куллы
мастерская мастерской, оҫтахана; ~ **по ремонту обуви**
 аяк-кейеме ремонтлау мастерской; **часовая** ~ сәғәт мас-
 терской; ~ **скульптора** скульпторзың оҫтаханаһы
мастерство осталык; **высокое профессиональное** ~ юға-
 ры профессиональ осталык
масштаб масштаб
мат I *шахм.* мат
мат II *спорт.* (*ковёр*) балаҫ
математ//ик математик; ~**ика** математика; ~**ический**
 математик
материал 1) материал; ~**ы** *мн.* материалдар; **строитель-**
ные ~**ы** төзөлөш материалдары; 2) (*ткань*) материал, ту-
 кыма; 3) *перен.* (*источник, сведения*) материал; ~**ы**
 съезда съезд материалдары
материал//зм материализм; **диалектический** ~ диа-
 лектик материализм; ~**ст** материалист; ~**стический** ма-
 териалистик
материальн//ый матди; ~**ая** культура матди культура
материк материк

матер^{йн}//ский эсә; ~ство эсәлек; охрана ~ства эсә-
 лекте һахлау
 матер^{ия} 1) филос. материя; 2) разг. (ткань) тукыма
 матра//с ~ц матрас
 матрос матрос
 матч матч
 мать ж [мн. матери] эсә
 мах//ать несов. болгау; ~нуть сов. (однокр.) һелтәү
 ◆ ~нуть рукой на что-л. кул һелтәү
 мачеха үгәй эсә
 мачта мачта
 машин//а 1) машина; 2) (автомобиль) машина; ехать
 на ~е машинала барыу; ехать в ~е машина эсендә барыу
 машинист машинист
 машинистка машинистка
 машинк//а 1) машинка; 2) разг. машинка; пишущая ~
 язы машинкаһы; печатать на ~е машинкала басыу;
 3) разг.: швейная ~ теген машинаһы; прострочить на ~е
 машинала тегеп сыгыу
 машинописный: ~ текст машинкала басылған текст
 машиностро//ение машиналар төзөү; ~тельный:
 ~ завод машиналар төзөү заводы
 маяк маяк; плавучий ~ йөзөп йөрөүсе маяк
 маятник маятник, тел
 мгновение бик кыска вакыт ◆ в ~ока күз асып йом-
 гансы
 мебель ж мебель; ~ный мебель...ы(е); ~магазин ме-
 бель магазины
 мёд бал
 медаль ж мизал; памятная ~ иштәлекле мизал; золо-
 тая <серебряная, бронзовая> ~ алтын <комөш, бронза>
 мизал
 медв^е//дица инә айыу ◆ Большая Медведица Етегән
 йондоз; Малая Медведица Бәләкәй Етегән; ~дь м айыу;
 бельй ~ ак айыу; ~жий: ~жъя шкүра айыу тиреһе;
 ~жонок айыу балаһы
 медикаменты мн. дарыулар
 медицин//а медицина; ~ский медицина ...ы(е); ~ ин-
 ститут медицина институты; ~ское обслуживание медици-
 на хезмәте; ~ское свидетельство медицина таныклығы;
 ~ская сестра см. медсестра
 медленн//ый экран; яй; говорите ~ее экранерәк һөй-
 ләгез
 медлить несов. яйлау, оҙахлау; ашыкмау
 медный бакыр, ез

мед//осмотр медосмотр; ~ пункт медицина пункты;
~ сестра медицина сестраһы

медь ж бакыр, еҙ

между *предлог* + Т 1) (о месте) араһында; ~ домәми йорттар араһында; ~ небом и землөй ер менән күк араһында; 2) (о времени) араһында; ~ двумя и тремя часәми сәгәт ике менән ос араһында; 3) (о взаимоотношениях) үз-ара; договориться ~ собой үз-ара килешеү; 4) (при сравнении) араһында; ~ ними большәя рәзница улар араһында ҙур айырма ◆ ~ нами говоря үз-ара ғына әйткәндә; ~ прочим былай ғына, һүз араһында; ~ тем шул арала

между//городний кала-ара; ~ телефон кала-ара телефон; ~ народный халык-ара; ~ народное сотрудничество халык-ара хеҙмәттәшлек

межконтинентальн//ый: ~ ая ракета континент-ара ракета

мел акбур

мелкий 1) (некрупный) вак; (измельченный) вак; ~ ая рыба вак балык; ~ песок вак ком; 2) (по положению) вак; ~ ая буржуазия вак буржуазия; ~ предприниматель вак предприниматель; 3) (неглубокий) һай; ~ река һай йылға мелкобуржуазный вак буржуаз

мелкокалиберн//ый: ~ ая винтовка бәләкәй калибрлы винтовка

мелоди//я моң

мел//ок акбур киҫәге; цветные ~ ки төслә акбур киҫәктәре

мелочь ж 1) (мелкие предметы) вак-төйәк; 2) (мелкие деньги) вак акса; у меня нет ~ и миңә вак аксам юк; 3) (пустяк) буш нәмә

мель ж һай; сесть на ~ һайға ултырыу

мельница тирмән; ветряная ~ ел тирмәне

мемориал//л мемориал; ~ льный мемориаль; ~ льная доска мемориаль такта

мемуары мн. мемуарзар

мёнее нареч. әзерәк, кәмерәк; не ~ двух часов <человек> ике сәгәттән <кешенән> кәм түгел

меньш//е сравн. ст. (от малый и маленький) бәләкәйерәк; (от мало) әзерәк; этот зал ~ был зал бәләкәйерәк; здесь народу ~ бында кеше әзерәк; ~ ий 1) сравн. ст. (от малый и маленький) бәләкәйерәк, кесерәк; 2) превосх. от малевкий бик бәләкәй ◆ по ~ ей мере иң кәмендә, кәм тигәндә; самое ~ ее иң аз тигәндә

меньшинств//о азсылык; остаться в ~ е азсылыкта калыу ◆ национальные меньшинства азсылык милләттәр

меню *ср. нескл.* меню; **дайте мне** ~ **миңә меню бирегеҙ**
меня *Р и В от я* **миңең, мине**
меня // **ть** *несов.* 1) (*сменять*) алмаштырыу; 2) (*обмени-
вать*) алыштырыу; ~ **дәһһи аҡса алыштырыу**; 3) (*изме-
нять*) үзгәртеу; **это** ~ **ет дөло был эште үзгәртә**; ~ **тһся**
1) (*с кем-л., чем-л.*) алмашыу, алышыу; ~ **местами урын-
дар менән алмашыу**; 2) (*изменяться*) үзгәреу; **погода**
<**вөтер**> ~ **етһя көн торошо** <**ел**> үзгәрә

мөр // **а** 1) (*единица измерения*) үлсәу, үлсәм; ~ **ы дли-
ны озонлок үлсәмә**; 2) (*степень*) күләм, дәрәжә; **в какой-то**
~ **е һиндәйһер дәрәжәлә**; 3) (*действие*) сара; **принять** ~ **ы**
сара күреу ♦ **по** ~ **е возможности** **момкин тиклем**; **в** ~ **у**
етерлек, кәрөгәнсә

мерзлота: **вечная** ~ **мәңге туңлык**

мөрзнуть өшоу, туңыу

мерить *несов.* 1) *см.* **измерить**; 2) *см.* **примерить**; ~ **һя**:

~ **һилами көс һынашыу**

мөрк // **а** үлсәу; **снимать** ~ **и** (*с кого-л.*) үлсәу алыу;
но ~ **е үлсәу буйынса**

мероприятие сара

мөртв // **ый** үле, үлгән ♦ ~ **ая тишина** **кәбер тынлығы**

мерцать *несов.* **емелдәу**

местами *нареч.* урыны менән, унда-бында

местность 1) (*край, район*) ер, төбәк; **сельская** ~ **ауыл**
ере; 2) (*пространство*) урын; **открытая** ~ **асык урын**; **пере-
сечённая** ~ **сокор-сакырлы ер**

местн // **ый** урындагы; ~ **житель** урында йәшәүсә;
~ **ое время** урындагы вақыт

мест // **о** 1) урын; **положи на** ~ **урынына һал**; ~ **встречи**
осрашыу урыны; 2) (*в транспорте; в театре и т. п.*) урын;
верхнее <**нижнее**> ~ (*в вагоне*) (*вагонда*) өскө <**аҫкы**>
урын; ~ **а** **для сидения** ултыра торган урын; **свободное** ~
буш урын; 3) (*в соревновании и т. п.*) урын; **выйти на**
первое ~ **беренсе урынга сыгыу**; **занять первое** ~ **беренсе**
урынды алыу; 4) (*пространство*) урын; **нет** ~ **а урын юк**;
здесь много ~ **а бында урын күп**; 5) (*местность — чаще*
мл.) урындар, ерзәр, **красивое** ~ **матур урын**; **красивые**
~ **а матур урындар**; **в этих** ~ **ах я ещә не бывал был урын-
дарза мин булманым әле**; 6) (*должность*) эш урыны, урын;
7) (*в производстве*) урын; 8) (*багаж*) урын; **количество**
мест [багажа] [багаждың] урын һаны ♦ **больше** ~ **ауырт-
қан урын**; **это его слабсе** ~ **был уның йомшак урыны**; **как**
бы вы поступили на моём ~ **е?.. һөҙ миңең урында ни эш-
ләр инегеҙ?**

местожительство йәшәгән урын

местоименне алмаш

место//нахождение торган ер; ~положение урынлашкан ер; ~пробывание булган ер; ~рождение геол. сыга торган урын; яткылык

месть ж үс

мэсяц 1) ай; ~ томү назад ай элек; в начале <в конце> ~а ай башында <азагында>; раз в ~ айына бер; 2) (луна) ай; молодой ~ яңы ай

мэсячн//ик айлык; ~ дружбы дуслык айлыгы; ~ый айлык ...ы(е); ~ заработок айлык эш хакы; в ~ срок ай эсендө

металл металл; ~ический металл ...ы(е) ~олбм тимер-томор

метá//ние спорт. ыргытыу, сөйөү; ~ копьá <молота, диска> һөңгө <балга, диск> ыргытыу; ~тель, ~тельница ыргытыусы; ~ть несов. ыргытыу, сөйөү

метéль ж өйөрмэ, буран

метеоро//логический метеорологик; ~логические условия метеорологик шарттар; ~логия метеорология

метка билдэ, тамга

меткий мэргэн

метнуть сов. см. метать

мет//од ысул, метод; ~одика методика; ~одист методист

метр метр; квадратный ~ квадрат метр

метрика метрика

метро ср. нескл. метро; ехать на ~ метрола барыу; станция ~ метро станцияһы; ~политен см. метро

мех йәнлек тиреһе; на ~у йәнлек тиреһе куйылган; ~а мн. йәнлек тиреләре

механиза//тор механизатор; ~ция механизация

механизм механизм

механ//ик механик; ~ика механика; ~ический механик; ~ические игрушки механик уйынсыктар; делать что-л. ~ически (нареч.) механик рәүештә эшләү

меховой йәнлек тиреһенән тегелгән; ~воротник йәнлек тиреһенән тегелгән яга; ~магазин йәнлек тиреләре магазины

меч кылыс

мечеть ж мәсет

мечт//а хыял; ~ать несов. хыялланыу, хыялга биреләү

мешá//ть I несов. (кому-л.) камасаулау; вам это не ~ет? был һезгә камасауламаймы?; что вам ~ет ноэхать туда? һезгә унда китергә нимә камасаулай?

мешать II несов. (что-л.) см. размешивать

мешок ток; ~ с мукой онло ток

миг//**ать** *несов.*, **нүть** *сов. (однокр.)* 1) (глазами) күззе асып йомоу, күз кысыу; 2) (об огнях и т. п.) емелдәү, йымылдау

мигом *нареч.* бик тиз, күз асып йомгансы

мизінец сәтәкәй, бәпес бармак

микрофон микрофон, **говорить** в ~ микрофонга һөйләү; **выступать** перед ~ом микрофон алдында сыгыш яһау

милицейск//ий: ~ая машина милиция машинаһы

милиционер милиционер

милици//я милиция; отделение ~и милиция бүлеге; **обратиться** в ~ю милицияга мөрәжәгәт итеү; **вызвать** ~ю милицияга сакрыу

миллиард миллиард; ~ер миллиардер

миллиметр миллиметр

миллион миллион; ~ёр миллионер

милост//ь ж мәрхәмәт, шәфкәт ♦ ~и прәсим рәхим итә күрегез!

миль//ый 1. яғымлы, һойкәмло; 2. → *сущ. м.*, ~ая ж йән һөйгән

мимо 1. *нареч.* эргәһенән, туктамай; **пройти** ~ эргәһенән үтеү; 2. *предлог + Р* яза; **стрелять** ~ цели сәптән яза атыу; ~ходом *нареч.* юл ыңғай; **заехать** <зайти> ~ юл ыңғай инеү

минарәт манара

миндаль м миндаль

минерә//л минерал; ~логический: ~ музей минералогик музей; ~логия минералогия; ~льный; ~ источник минераль сығанак; ~льная вода минераль һыу

минималн//ый минималь, иң аз; ~ое количество минималь һан

минимум 1. м минимум; 2. *нареч.* кәм тигәндә, иң кәмендә

министерство министерство; ~ торговли сауза министерствоһы; ~ культуры культура министерствоһы

миновә//ть *сов.* 1) (пройти, проехать мимо чего-л., через что-л.) урап үтеү, теймәй китеү; ~ деревню ауылга теймәй китеү; 2) (о времени и т. п. — пройти) үтеү, үтеп китеү; лето ~ло йәй үтеп китте; опасность ~ла куркыныс үтеп китте

миювш//ий үткән; в ~ем году үткән йылда

минус минус 1) *мат.* минус; 2) *перен.* етешһезлек, кәмселек; 3) *нескл.* һалкынлык; ~ семь градусов ете градус һалтын

минүт//а минут; без двадцати минут шесть егерме минуттан алты; десять минут первого беренсе ун минут;

однү ~у! бер минуттан!; в ~у бер минут эсендэ; ~ный минутлык; ~ная стрелка минутлык стрелка

мину//ть сов. 1. см. миновать 2. 2) (о возрасте) тулыу, утеп китеу; мне ~ло сорок миңэ кырк тулды

мир I донъя, гэлэм; объездить весь ~ бар донъяны эйлэнep сыгыу; ~ социализма социализм донъяһы; капиталистический ~ капитализм донъяһы; в ~е науки фән донъяһында; животный ~ хайуандар донъяһы; растительный ~ үсемлектәр донъяһы

мир II 1) (отсутствие войны) тыныслык; Программа ~а тыныслык программаһы; 2) (прекращение войны) солох; заключить ~ солох төзөу

мирить несов. см. помирить; ~ся 1) (с кем-л.) ярашыу; 2) (с чем-л.) килешеу, ризалашыу; с этим нельзя ~ бының менән килешергә ярамай

мирный тыныслык; ~ договор тыныслык договоры

мировоззрение донъяға караш

миров//бй донъя; ~ая война донъя һуғышы; ~ая культура донъя культураһы

миролюбив//бй тыныслык һөйөүсе; ~ые народы тыныслык һөйөүсе халыктар; ~ая политика тыныслык һөйөүсе политика

ми́ска сеүэтә

митинг митинг; ~ протеста протест митингыһы

миф миф

мифология мифология

мишeнь ж сәп

младенец бала; грудной ~ имсәк бала

младший 1) сравн. ст. кесерәк; превосх. ст. иң кесе; ~ брат кесе агай; 2) (по должности, по положению) кесе; ~ научный сотрудник кесе гилми хезмәткәр; ~ сержант кесе сержант

Млечный: ~ путь Кош юлы

мне Д и П от я миңэ, миңең хакта

мнени//е фекер, уй; по моему ~ю миңең уйымса

мног//ие прил. и суш. мн. күптәр; ~ из нас беззең күптәребез; во ~их местах күп урындарға; по мнению ~их күптәрзең фекере буйынса

много нареч. күп; ~ народу халык күп; ~ времени вакыт күп; во ~ раз лучше күп тапкырға якшы; он ~ читает ул күп укый

многодeтн//бй күп балалы, ишле; ~ая семья күп балалы гаилә

многo//е с күп, күп нәмәләр; ещe ~ надо сделать күпте эшләйне бар әле; о ~м надо поговорить күп нәмә тураһында һөйләшергә кәрәк

много//кратный кат-кат, күп тапкыр; ~ чемпион мира күп тапкыр донъя чемпионы; ~летний күп йыжлык; ~национальный күп милләтле; ~национальное государство күп милләтле дәүләт; ~образный күп төрле, төрлө-төрлө; ~сторбинный күп яклы; ~томный күп томлы; ~уважаемый хөрмәтле; ~численный бик күп, күп ханлы; ~этажный күп катлы

множественн//ый: ~ое число грам. күплек хан
множество бик күп, күплек
мног, мною *T от я* миңең тарафтан
могила кәбер; братская ~ туғандар кәбере
могучий кеүәтле, көзрәтле
могущест//венный кеүәтле, бик көслө; ~во зур көс, кеүәт

мод//а мода; журнал мод модалар журналы; по последней ~е һуңгы мода буйынса; быть в ~е модала булыу; войти в ~у модага инеү; выйти из ~ы моданан сыгыу

модé//ль ж модель; [последняя] ~ автомобиля автомобилдең [һуңгы] моделие ♦ дом ~лей моделдәр йорто модный модалы

может [быть] см. мочь

можно в знач. сказ. мөмкин, ярай; ~ войти <взять?> инергә <алырға> мөмкинме?; здесь ~ курить? бында тартырға яраймы? если ~ әгәр мөмкин булһа ♦ как ~ скорее <ббльше и т. п.> мөмкин тиклем тизерәк <күберәк> һ. б.

мозг мейе; спинной ~ арка мейеһе; ~й перен. (ум, сообразительность) ақыл, ақыл һәләте

мозоль ж һөйәл; натереть ~ һөйәл сыгарыу

мой 1. [мой, моё, мой] притяж. мест. миңең; ~ брат миңең ағай; моя сестра миңең апай; где моё пальто? миңең пальтом кайза? это мой вещи был миңең нәмәләрем; 2.—сущ. 1) моё ср. минеке; 2) мой мн. минекеләр; мой скоро придут минекеләр озакламай килер

мок//нуть несов. еүешләнеү, һыулану; ~ под дождём ямғырға һыулану; ~рый еүеш, һыулы

молдаван//ин молдаван; ~ка молдаван катын-кызы

молдавский молдаван; ~ язык молдаван теле

молниеносный йәшен тизлегендәге

молния 1) йәшен; ~ сверкает йәшен балкый; 2) (застёжка) молния ♦ телеграмма~ телеграмма-молния

молодё//жный йәштәр ...ы(е); ~жная организация йәштәр ойошмаһы; ~жь ж йәштәр; рабочая ~ эшсе йәштәр; студенческая ~ студент йәштәр

молодожёны мн. йәш кейәү менән кәләш

молод//ой йәш; ~ человек йәш кеше; ~ая женщина

йэш катын; ~ специалист йэш бөлгес; он моложе (*сравн. ст.*) меня ул минэн йәшерәк
 мблост//ь йәшлек; в ~и йәш сакта, йәшлектә
 моложавый йәш сырайлы
 молоко һөт
 молот зур сүкеш
 молоток сүкеш
 молотый: ~ кофе төйөлгән кофе
 молоть *несов.* тартыу; ~ кофе кофе тартыу
 молочн//ик һөт һауыты; ~ый һөт ...ы(е); ~ые про-
 дүкты һөт азыктары (*тж.→сущ.* ~ое) һөт азыгы, ак;
 ~ая ж һөт азыгы
 молч//а *нареч.* өндәшмәй, тын ғына; ~альный өндәш-
 мәс; ~ание өндәшмәү, һөйләшмәү; ~ать *несов.* өндәшмәү,
 һүз әйтмәү
 моль ж көйә
 момент момент, мәл; в один ~ бер мәлдә; **настоящий**
 ~ ошо мәлдә; в **этот самый** ~ тап ошо мәлдә; ~ально *на-*
реч. шунда ук; ~альный бик тиз эшләнгән; ~ снимок
 бик тиз эшләнгән һүрәт
 монго//л монгол, ~лка монгол катын-кызы; ~льский
 монгол ...ы; ~ язык монгол теле
 монета тәңкә; *старинная* ~ иске тәңкә
 монтер монтер
 монтировать *несов.* монтажлау, короу
 монумент монумент; ~альный монументаль; ~альная
скульптура монументаль скульптура
 мопед мопед
 мораль ж әхләк, мораль; ~ный әхләки, мораль
 морг морг
 морг//ать *несов.:* ~ глазами күз кысыу; ~нуть *сов.*
 (*однокр.*) күз кысып куйыу
 морда 1) (*животного*) морон, томшок; 2) *груб.* йәмһез
 сырай, томшок
 морд//ва *собир.* мордва; ~вин, ~овец мордвин, ~вин-
 ка, ~овка мордва катын-кызы; ~овский мордва ...ы(е);
 ~ язык мордва теле
 море диңгез; ехать ~м (*или нō морю, по морю*) диңгез-
 зә (диңгез буйлап) барыу; выйти в ~ диңгезгә сыгыу;
 отдыхать на ~ диңгеззә ял итеү
 морж морж
 морковь ж кишер
 морожен//ое туңдырма; сливочное ~ каймаклы туң-
 дырма; ~ый туң; ~ая рыба туң балык
 мороз һыуык, һалкын; в ~ һалкында; ~ный һалкын,
 һыуык; ~ день һыуык көн

моросí//ть *несов.* һибэләү, быскакклау; ~т дождь ям-гыр һибэләй

морск//ой диңгез ..ы(е) ~ транспорт диңгез транспор-ты; ~ая поездка диңгеззә йөрөү; ~ порт диңгез порты

◆ ~ая болёзнь диңгез ауырыуы

морщина йыйырсык

моряк моряк

мост күпер; железнодорожный ~ тимер юл күпере; ~ик: капитанский ~ капитан күперсеге

мостки *мн.* бағмалар

мостовая мостовой (*таш түшәлгән урам*)

мотив 1) көй; 2) *перен.* дәлил, сәбәп; ~ировать *сов. и несов.* дәлилләү, нигезләү; ~ировка мотивировка, дәлил-ләү

мотогонки *мн.* мотоузыш

мотор мотор; ~ный: ~ная лодка моторлы кәмә

мото//роллер мотороллер; ~спорт мотоспорт

мотоцикл мотоцикл; ~ист, ~истка мотоциклсы

мох мүк

моча бәуел; ~евой: ~пузырь бәуел кыуығы

мочалка йыугыс

мочить *несов.* сылатыу, еүешләү

мочь *несов.* [могу, можешь, могут, мог, могла] ...а алыу; вы можете подождать? һез кетә алырһығызмы? ◆ может быть *вводн.* бәлки, ихтимал; не может быть! мөмкин тү-гел! булмаҫ!

мошка серәкәй; ~ра *собир.* себен-серәкәй

мощён//ый: ~ая дорога таш түшәлгән юл

мощи//ость 1) (*сила, могущество*) көс, кеүәтлелек; 2) *физ., тех.* кеүәт; ~ мотора <электростанции> <моторзың, электростанцияның> көсә ◆ на полную ~ бар көсөнә; ~ый көслә, кеүәтле

мощь *ж (сила)* көс; *воен.* кеүәт; экономическая ~ государства дәүләттең экономик кеүәте
мрак караңгылык; во ~е [ночи] [төн] караңгылығын-да

мрамор мәрмәр; ~ный мәрмәр ..ы(е)

мрачный караңғы, күңелһез

мудр//ёц ақыл эйәһе, ақһакал; ~ость ақыллылык;

~ый ақыллы

муж ир

мужест//венный батыр, кыйыу, тәүәккәл; ~во батыр-лык, кыйыулык, тәүәккәллек; проявить ~ кыйыулык күрһәтеү

мужской ир ...ы; ~голос ир тауышы; ~зал [парик-

ма́херско́й] [парикмахерскийзағы] ирзэр залы ♦ ~ род
грам. мужской род

мужчина *м* ир, ир кеше

музей музей

музык//а музыка; наро́дная ~ халык музыкаһы;
~а́льный музыкаль; ~а́льная икбола музыка мәктәбе;
~ инструмент музыка коралы; магазин ~альных инстру-
ментов музыка коралдары магазины; ~ слух музыка
ишетеү һәләте; ~ант музыкант

мука ыза, яфа

мука он

мультиплик//ационный: ~ фильм *см.* мультфильм;
~а́ция мультипликация

мультфильм мультфильм

мундир мундир

мундштук мөштөк

муравей кырмыска; ~ник кырмыска иләүе

мускулы *мн.* (*ед.* мускул) мускулдар

мусор кый-кыпыр, сүп-сар; ~ный; ~ ящик сүп-сар
йәшниге; ~провод сүп-сар үткәргес

мусульман//ин мосолман; ~ка мосолман катын-кы-
зы; ~ский мосолман ...ы(е); ~ство мосолманлык

мутный болгансыгк

муха себен

мучени//е яфа, ыза, этлек; причинять ~я яфа кил-
тереү, ызалау

мучительный яфалы, ызалы

мучи//ть *несов.* 1) яфалау, ызалау, этләү; 2) (*беспо-
койть*) йөзәтеү; меня ~т жәжда мине һыуһау йөзәтә;
~ться яфаланыу, ызаланыу, этленеү

мушка *воен.* (*ружья*) мушка

мчатся *несов.* елеү, сабыу

мы [вас, нам, нас, нами, о нас] *личн. мест.* без; мы го-
товы без әзер; он взял у нас ул беззән алды; у нас есть
беззә бар; дайте нам два билета безгә ике билет бирегез;
нам порә идти безгә китергә вакыт; к нам идүт люди безгә
кешеләр килә; вы нас проводите? һез беззә озатырһыгыз-
мы?; не забывайте нас беззә онотмагыз; он нами доволен
ул беззә менән кәнәгәт? пойдёмте с нами беззә менән
барайык; о нас говорят, что... беззә хакта... тип һөйләйзәр

мыло һабын

мыльница һабын һауыты

мыс морон

мысль *ж* фекер; основная ~ [произведения, доклада
и т. п.] [әсәрзәң, докладтың һ. б.] төп фекере; это хорошая
~ был һәйбәт фекер

мыть *несов.* йыуыу; мой рўки! кулыңды жыу!; ~ё йыуыу; ~ головы башты йыуыу; ~ся йыуыныу; ~ в бане мунсала йыуыныу

мышление уйлау, фекерләү

мышца мускул

мышь ж сыскан

мягк//ий йомшак, ~ое кресло йомшак кресло ◆ ~ая вода йомшак һыу; ~ человек йомшак күңелле кеше;

~ климат йомшак климат

мясн//бй 1. ит ...ы(е) ~ суп ит ашы; ~ магазин ит магазини; 2. → *сущ.* ~бе *ср.* итле аш; я не ем ~ого мин итле аш ашамайым

мясо ит; варёное <жареное> ~ бешкән <журган> ит; рубленое ~ туралган ит; белое ~ (*птицы*) кош ите;

~комбинат ит комбинаты

мята ботнок

мятеж фетнә

мятн//ый ботнок ...ы(е) ~ые капли ботнок тамсылары
мять *несов.* 1) (*делать мятым*) изеу, ыуалау; 2) (*разминать, толочь*) талкыу; ~ся таушалыу, изелеу; эта ткань не мнётся был тужыма таушалмай

мяч туп; играть в ~ (*или с ~ом*) туп <йәки туп менән> уйнау

Н

на I предлог 1) (о месте — где) + П, о направлении + В -да/-дә, -та/-тә, -за/-зә, -ла/-лә, -га/-гә, -жа/-кә; на столе өстәлдә; на стол өстәлгә; на море диңгезтә; я был на стадионе <на выставке, на концерте> мин стадионда <күргәзмәлә, концертта> булдым; я идү на стадион <на выставку, на концерт> мин стадионга <күргәзмәгә, концертка> барам; на западе көнбайышта; на запад көнбайышка; поехать на юг көньякка китеу; 2) (о средствах транспорта) + В и П: поезд на Москву <на Ленинград> поезд Мәскәүгә <Ленинградка>; сесть на поезд поезга ултырыу; ехать на автобусе <на трамвае> автобуста <трамвайга> барыу; 3) (о времени) <В и П: на следующий день икенсе көндә; назначить что-л! на три часа нигә лә булһа сәгәт өскә тәгәйенләу; я приехал на неделю <на месяц> мин бер азнага <айга> килдем; на будущей <на этой> неделе киләһе <ошо> азнала; на каникулах каникулда; 4) + В: что сегодня на завтрак <на обед, на ужин>? бөгөн иртәнге <төшкә, киске> ашка

нимә?; **купить материал на костюм** костюмга материал алыу; 5) + В: **разделить** <разрезать и т. п.> на три части өс өлөшкә бүлөү <жыркыу һ. б.>; **номер** (в гостинице) на двоих (кунакханала) номер ике кешегә

на II частица, разг. мә; на, возьми мә, ал

набережная яр буйы

набивать несов. см. **набить**

набирать несов. см. **набрать**

набить сов. тултырыу; зал **набит** [народом] зал [халык менән] тулган; ~ся (куда-л.) тулыу

наблюдатель күзәтөүсе; воен. күзәтсе; ~ный 1) (о человеке) күзәтөүсән; 2) ~ пункт күзәтөү пункты

наблюдать несов. 1) күзәтөү, карау; воен. күзәтөү; 2) (за кем-л., за чем-л.) күз-колак булыу, карау; ~ за порядком тәртипте карау

набок нареч. бер ятка, кырын

набор 1) (куда-л.— на предприятие, в учебное заведение) набор, йыйыу; 2) (комплект) йыйылма; ~ цветных карандашей төслә кәләмдәр йыйылмаһы; 3) полигр. набор, йыйыу; ~щик полигр. йыйыусы

набрасывать(ся) несов. см. **набросить(ся)**

набрать сов. 1) алыу; ~учащихся [на курсы] [курска] укыусылар алыу; 2) (собрать) йыйыу; 3) полигр. йыйыу
◆ ~высоту (о самолёте) өскә күтәреләү (самолёттар тураһында); ~ сколько-то очков спорт. күпмелер очко йыйыу; ~ номер [телефона] [телефон] номерын йыйыу; ~ся йыйылыу; **набралось много народу** халык күп йыйылды

набросить сов.: ~ пальто [на плечи] [яурынга] пальто һалыу; ~ся (на кого-л.; на что-л., напр. на еду, на работу) ташланыу, тононоу

навек[и] нареч. мәңгегә

наверно[е] вводн. сл. могайын; ~, он придет ул, могайын, килер

навёрх нареч. өскә; ~у нареч. өстә

навёс ябыу

навести сов. йүнәлтөү, төшөрөү; ~ на мысль фекергә йүнәлтөү ◆ ~ справки белешмә алыу; ~ порядок тәртип урынлаштырыу; ~ мост күпер һалыу

навестить сов. инеп сығыу, хәл белеп сығыу

навечно нареч. мәңгегә

навестать несов. см. **навестить**

наводить несов. см. **навести**

наводнение һыу басыу

наволочка мендәр тышы

навсегда нареч. бөтөнләйгә, мәңгегә; раз [и] ~ мәңгегә, табат кайтмаслык итеп

навстречу нареч. каршы, каршыга; вийти ~ каршы сыгыу; мы пошли́ ему́ ~ без уның үтенесен кэнәгәтлән-дерзек

навыс күнегеу

нагибать(ся) несов. см. нагнуть(ся)

наглый бик оятһыз, битһез

наглядн//ый анык; күргәзмә; ~ пример анык миҫал;

~ые пособия күргәзмә эсбәптәр

нагнуть сов. эйеу ♦ ~ голову башты эйеу; ~ся эйелеу

наготове нареч.: держать ~ эзер тотуу

нагр//да бүләк; в ~ду бүләккә, бүләк итеп; ~дять сов. ~ждать несов. бүләкләү? ~ждение бүләкләү; ~ орденom <медалью> орден <миҫал> менән бүләкләү

нагреватель йылыткыс; ~ный: ~ные приборы йылыт-кыс приборзар

нагревать(ся) несов. см. нагреть(ся)

нагреть сов. йылытыу; ~ся йылыныу

нагр//ужать несов., ~зить сов. 1) (кого-л., что-л., чем-л.) тейәу; халыу; 2) (кого-л.) перен. йөкмәтеу; ~узка йөкләмә; эш

над [надо] предлог + T оҫтонән, өҫтөндә; лампа висит над столom лампа өҫтәл өҫтөндә элеүле тора; повесить лампу над столom лампаны өҫтәл өҫтөнә элеу; надо мной миҫәл өҫтөмдә; над уровнем моря диңгез кимәлендә ♦ сидеть над книгой китап менән эшләу

надевать, несов. см. надеть

надежд//а ышаныс; в ~е, что (что-нибудь получится, удасться и т. п.) ...тигән ышаныс менән; без [всякой] ~ы на успех уңышка [бер ниндәй] ышанышыз ♦ питать ~у ышаныс тотуу

надежный ышаныслы

надела//ть сов.: что ты ~л! ни эшләнең һин!

надеть сов. (что-л. на себя или на кого-л. другого) кейеу; ~ шляпу эшләпә кейеу; ~ перчатки бирсәткә кейеу; ~ очки күзлек кейеу

надé//яться несов. ышаныу; ~юсь, что ... тип ышанам; я ~юсь [скоро] вас увидеть һеззә [тиз] күреремә ышанам; тиз күрермен тип уйлайым

надлеж//ащий: ~ащим образом тейешенсә; ~ать несов.: ~йт (кому-л., что-л. делать) тейеш

надо см. над

надо см. ну́жно; не ~торопиться ашыгырга кәрәкмәй

надобност//ь: по мере ~и кәрәк булганьса; в слyчае ~и кәрәк булган хәлдә

надо//едать несов., ~есть сов. ялкытыу, йөзәтеу; это

[быстро] ~едаёт был [тиз] ялкыта; мне ~ело мин йөзәп бөттөм

надолго нареч. күпкә, озакка; вы ~ приехали? һез озакка килдегезме?

надпись ж язма

надув//ать несов. см. надуть; ~ной өрөп тултырылган; ~ная лодка өрөп тултырыла торған көмә; ~ная подушка өрөп тултырыла торған мендәр

надуть сов. (что-л.) өрөп тултырыу

наедаться несов. см. наесться

наедине нареч...: остаться ~ икәүзән-икәү тороп калыу
наём яллау; работать по найму ялланып эшләү; ~ный ялланган, ялланыулы

наесться сов. ашап туйыу, туйгансы ашау

нажать сов., нажимать несов. басыу; ~ на педаль педалгә басыу; ~ на кого-л. басым яһау

назад нареч. 1) (в обратном направлении) артка, артка табан; пойдёмте ~ артка табан барайык; посмотрите ~ артка карагыз; 2) (о времени) элек; год [тому] ~ [быиан] бер йыл элек

назва//ние исем; ~ книги <улицы> китаптың <урамдың> исеме; ~ть сов. 1) атау, исемләү; ~ кого-л. по имени кемде лә булһа исеме менән әйтеү; 2) (перечислить; объявить) һанау; ~ участников слёта слётта катнашыусыларзы һанау; ~ цену хакын әйтеү; ~ться ...тип танытыу, исемен әйтеү

назнач//ать несов. см. назначить; ~ение билдәләү, тәгәйенләү; по ~ению тәгәйенләү буйынса; место ~ения тәгәйенләнгән эш урыны; станция ~ения тәгәйенләнгән станция

назнач//енный билдәләнгән; в ~ день билдәләнгән көндә; ~ить 1) (что-л. — определить) билдәләү; ~ день отъезда китеү көнөн билдәләү; 2) (что-л., кому-л. прописать, рекомендовать) билдәләү, куйыу; ~ лечение <лекарство> дауалау <дарыу> билдәләү

назойливый бәйләнсек, йөзәткес

называ//ть несов. см. назвать; ~ться аталыу, исемләнеү; как ~ется эта улица? был урам нисек атала?; как это ~ется по-вашему? был һеззәңсә нисек атала?

наиболее нареч. иң, бигерәк тә

наизнанку нареч. тишкәре яғы менән; надеть <вывернуть> ~ тишкәре яғы менән кейеү, тишкәреһенә әйләндереү

наизусть нареч. яттан, ятка

наилучший иң якшы

наименование исем, атама

найти *сов.* табыу; я не нашёл мин тапманым; ~сь табылыу; ~ пропавшая [было] вещь югалган нәмә табылды
наказ *наказ*; ~ избирателей һайлаусылар *наказы*
наказание *яза*; в ~ *яза итеп*; понести ~ *яза алыу*
наказать *сов.*, наказывать *несов.* *яза биреу*
накал//ить *сов.* кыззырыу; ~иться 1) *кызыу*; 2) *перен.* кызыу; обстановка ~йлась хәл кызы; ~ять(ся) *несов. см. накалить(ся)*

накануне 1. *нареч.* -ка/-кә, -га/-гә *каршы*; ~ *вечером* кискә *каршы*; 2. *предлог* + *Р* алдынан; ~ *праздника* байрам алдынан

накапать *сов.* тамызыу

накапливаться *несов. см. накопиться*

накладная *накладной*

наклё//ивать *несов.*, ~ить *сов.* йәбештереу; ~йка йәбештерелгән нәмә

наклон//ить *сов.* ауыштырыу, кыйшайтыу; ~иться *несов.* ауышыу, кыйшайыу; ~ять(ся) *несов. см. наклонить(ся)*

наконёц *нареч.* ахырза; ~-то! ахыр сиктә

накоп//ить *сов.* туплау; ~иться *туплану*; ~ления *мн.* тупланган нәмәләр

накормить *сов.* туйзырыу, туйгансы ашатыу

накрывать(ся) *несов. см. накрыть(ся)*

накрыть *сов.* ябыу, каплау ◆ ~ [на] *стол* табын эзерләу; ~ся *ябыну*, *каплану*

нала//дить *сов.* рәтләу, төзәтеу; ~диться *рәтленеу*, төзәлеу; ~живать(ся) *несов. см. наладить(ся)*

налево *нареч.* һулга, һул якка табан; ~ от нас *расположено* беззән һул якта урынлашкан; *пройдите* <сверните> ~ һул якка узыгыз <борологоз>!

налегке *нареч.* 1) (*без багажа*) еңелсә генә, йөкһөз; 2) (*легко одетым*) еңелсә кейенеп

наливать *несов.*, налить *сов.* һалыу, койоу

налич//ие барлык, булыу; ~ мест (*в поезде*) *поезда* урын булыу; быть в ~ии бар булыу; ~ный 1. *кулда* булган; *продажа* за ~ *расчёт* *кулда* булган *аксага* һатыу; 2. → *суц.* ~ные *мн.* *кул* *акса*; *платить* ~ными *кул* *акса* менән түләу

налог *һалым*, *налог*; *обложение* ~ом *налог* *һалыу*; *освобождение* от ~а *һалымдан* бушатыу; ~овый: ~овая *система* *һалымдар* *системаһы*

нам *Д* от *мы* безгә

намаз//ать *сов.* яғыу, һылау; ~ывать *несов. см. мазать*

намёк *ишара*, *кинәйә*

на́мек // **а́ть** *несов.*, **нута́** *сов. (однокр.)* ситлэтөп эйтөү, **һиззереү**
намерева́ // **т́ся** *несов.* + *неопр.* ниэтлэү, исәп тототу; **что вы ~етесь делать?** һез ни эшлэргә иҗәп тотаныгыз?
наме́ // **ти́ть** *сов.*, **ча́ть** *несов.* билдәлэү, билге һалыу **нами Т** *от* мы беззәң тарафтан
намного́ *нареч.* (+ *сравн. ст.*) күпкә; **~ больше** <старше, лу́чше> күпкә артык <оло, арыу>
намо́кнуть *сов.* еүешләнеү, сылану
намочить *сов.* еүешлэү, сылатыу; **ебетөү**
нанести́ *сов.* килтереү; илтөп ташлау; **нанести́ визит** визит яһау; **~ удар** һугыу, тондороу
наноси́ть *несов. см.* **нанести́**
на́нимат(ся) *несов. см.* **на́ня́ть(ся)**
на́ня́ть *сов.* яллау; **~ся** ялланыу
наоборот *нареч.* киреһенсә
напа́д // **а́ть** *несов. см.* **напа́сть**; **~ающий м спорт.** һөжүм итеүсә, **~ение 1** (*на кого-л., на что-л.*) һөжүм; **вооружённое ~** кораллы һөжүм; **2) спорт.** һөжүм; **играть в ~ении** һөжүмдә уйнау
напа́сть *сов.* һөжүм итеү
напева́ть *несов.* әкрен генә көйләү
напе́рсток уймак
напеча́тать *сов. см.* **печа́тать**
написа́ть *сов. см.* **писа́ть**
напи́ток әсемлек; **прохлади́тельный ~** һалкын әсемлек
напи́ться *сов.* **1) (чего-л.)** туйгансы әсеү; **~ воды** һызу туйгансы әсеү; **2) (стать пьяным)** иҗәргәнсе әсеү
напои́ть *сов.* әсереү; иҗәрткәнсе әсереү
напо́лн // **и́ть** *сов. (что-л., чем-л.)* тултырыу; **~и́ться** тулыу; **~я́ть(ся)** *несов. см.* **напо́лнить(ся)**
наполови́ну *нареч.* яртылаш
напо́мина // **ни́е** хәтерләтеү, иҗәнә төшөрөү; **~ть** *несов. см.* **напо́мнить**
напо́мни // **ть** *сов.* иҗкә төшөрөү; **~те мне об э́том** был хакта миңә иҗкә төшөрөгөз
направ // **и́ть** йүнәлтеү, ебәреү; **меня ~или к вам** миңә һезгә ебәрзәләр; **~ письмо** <запрос, тре́бование> **куда-л.** хат <запрос, талап> ебәрелде; **~и́ться** йүнәлеү; **куда мы ~имся?** без кайза йүнәләбез?; **~ление 1) (действие — кого-что куда)** ебәреү; **~ на работу** <на ле́чение> эшкә <дауаланырга> ебәреү; **2) (линия движения)** хәрәкәт йүнәлеше; **по ~лению к чему-л.** нимәгәлер табан; **~ ветра** елдең йүнәлеше; **3) (документ)** направление; **~ля́ть** // **ся** *несов. см.* **направи́ть(ся)**
направо *нареч.* уңга; **~ от вас** һеззән уңга; **пройди́те**

<сверните> ~ уңга табан үтегез <борологоз>!
 напрасно нареч. бушка
 например вводн. сл. мәсәлән
 прокат нареч. прокатка; брать <давать> ~ прокат-
 ка алыу
 напротив 1. нареч. 1) каршыла; я живу ~ мин каршы-
 ла йәшәйем; 2) (иначе, наоборот) киреһенсә; делать всё ~
 барыһын киреһенсә эшләү; 2. предлог + Р каршыһында;
 ~ дома йорт каршыһында; 3. вводн. сл. киреһенсә
 напря//гать(ся) несов. см. напрячь(ся); ~жение 1) кө-
 сөргәнеш; с большим ~жением зур көсөргәнеш менән;
 2) эл. көсөргәнеш; высокое <низкое> ~ югары <түбән>
 көсөргәнеш; ~жённость: международная ~ халык-ара
 көсөргәнеш; ~жённый көсөргәнешле; ~жённое состоя-
 ние көсөргәнешле хәл
 напрячь сов. көсөргәндереү; ~ память хәтерзе көсөр-
 гәндереү; ~ся көсөргәнеү
 пугать сов. см. пугать
 пугать юл теләге
 наравне нареч. бер тигез, бер дәрәжәлә; ~ с другими
 башкалар менән бер тигез
 нарас//тять несов. 1) см. нарасти; 2) (увеличиваться,
 усиливаться) көсәйеү; ~ти сов. 1) (вырасти на чем-л.)
 өстәлеп үсеү, үсеп сыгыу; 2) артыу, өстәлеү; наросли про-
 центы проценттар өстәлгән
 нарвать I сов. өзөп алыу, өзөү; ~ цветов сәскәләр өзөп
 алыу
 нарвать II сов. см. нарывать
 наречие I лингв. (диалект) һөйләш
 наречие II грам. рәүеш
 нарисовать сов. см. рисовать
 наркоз наркоз; местный <общий> ~ айырым урынга
 <дейом> наркоз; под ~ом наркоз тәьсирендә
 нарколог (врач) нарколог; ~ический: ~ диспансёр
 наркология диспансеры
 наркоман наркоман; ~ия наркомания
 наркот//ик наркотик; ~ический: ~ическое средство
 наркотик сара
 народ 1) халык; ~ы Сёвера Төнъяк халыктары;
 2) (люди) кешеләр; много ~у кешеләр күп
 народно-демократический халык-демократик
 народн//ость халык; ~ый халык ...ы(е) ~ая респуб-
 лика халык республикаһы; ~ое хозяйство халык хужа-
 лыгы; ~ая песня халык йыры; ~ артист <художник>
 халык артисы <рәссамы>

нарочно нареч. юрый, юрамал; как ~ эйтернең юрамал
наруж//ность тышкы киәфәт, килеш-килбәт; ~**ный**
 тышкы; ~у нареч. тышка
наруш//ать несов. см. нарушить; ~**ение** бозоу; ~ **пра-**
вил үличного движения юл йөрөү кагизәләрен бозоу;
 ~ **режима** режимды бозоу; ~ [государственной] **границы**
 [дәүләт] сиген бозоу; ~**итель** бозоусы
нарушить сов. бозоу; ~ **правила** игры уйын кагизә-
 ләрен бозоу; ~ **слово** һүззе бозоу
нарыв әренле шеш; ~**ать** несов. әренләү, әрен йыйылыу
наряд кейем; ~**ный** матур кейенгән, купшы
наряду нареч.: ~ с кем-л. <с чем-л.> бергә, бер рәт-
 тәм
нас Р. В. П от мы беззе, беззең хакта
насекомое бөжәк
насел//ение халык; ~**енный:** ~ **пункт** кеше йәшәгән
 урын (кала, ауыл һ. б.); ~**ять** несов. йәшәү, тороу
наси//лие көслөк; ~**льно нареч.** көсләп, ирекһезләп;
 ~**льственный** көслөклә
насквозь нареч. үтәнән-үтә; **промокнуть** ~ үтәнән-үтә
 еүешләнеү
насколько нареч. ни тиклем, күпме, ...ынса; ~ **мне** из-
 вестно миңә билдәле булыуынса
наслажд//аться несов. ләззәтләнеү, рәхәтләнеү; ~ **му-**
зыкай музыка менән ләззәтләнеү; ~**ение** ләззәт, рәхәтлек;
 с ~**ением** ләззәт менән
наслед//ие мираҫ; ~**ник,** ~**ница** вариҫ; ~**овать** сов. и
 несов. мираҫ итеп алыу; ~**ственный** мираҫка калган;
 ~**ство** мираҫ; **получить что-л.** в ~ мираҫка алыу
насмешить сов. көлдөрөү
насмеш//ка көләү, мыҫкыл; ~**ливый** мыҫкыл итеүсән,
 мәсхәрәле
насморг тымау; у меня ~ миндә тымау
насорить сов. см. сорить
насос насос
наспех нареч. ашык-бошок
наставать несов. см. настать
наставление 1) өгөт, нәсихәт; 2) (инструкция) кулланма
наставник өстаз
настаивать несов.: ~на **чем-л.** үзенекеңдә тороу
наста//ть сов. етеү, килеү; ~**ло** **лето** йәй етте
настежь нареч. шар (асык)
настойчив//ость ныкышмалылык; ~**ый** ныкышмалы
настолько нареч. шул тиклем; я ~ **устал, что...** мин шул
 тиклем арыным, хатта...
настойльн//ый өстәл ...ы(е) ~**ая** **лампа** өстәл лампаһы

настоять *сов.* үзөңдөкөн итеү; ~ на своём үзөңдөкөндө тороу

настоящ//ий хэзерге; ысын ◆ ~ее время *грам.* хэзерге заман; в ~ее время хэзерге вакытта

настраивать *несов. см.* настроить

настроёни//е кәйеф; **быть в хорошем** <нлохóm> ~и кәйеф ятшы <насар> булыу

настро//ить *сов.* көйлөү; ~ инструмент (*музыкаль-ный*) инструментты көйлөү; ~ приёмник на какую-л. волну радиоалгысты берәй тулкынга көйлөү; ~йщик көйлөүсе

наступать I *несов.* 1) *см.* наступить I; 2) *воен.* һөжүм итеү

наступи//ть II *несов. см.* наступить II; ~ющий; ~ год етеп килгән йыл

наступить I *сов.* етеү, килеп етеү; *см. тж.* настать

наступить II *сов.* (на что-л.) баһыу, өстөнә баһыу

наступление I етеү, килеп етеү; с ~м весны яз етеү менән

наступление II *воен.* һөжүм

насущенный бик мөһим, бик кәрәкле

насчёт *предлог+Р* тураһында, хаткында

натереть *сов.*, **натирать** *несов.* 1) (*до блеска*) йышыу;

2) ~ногу аякты өйкәү

наткнуться *сов.* барып төртөлөү, барып казәлыу

натошак *нареч.* ас карынга

натуральный тәбиғи

натякаться *несов. см.* наткнуться

натюрморт *иск.* натюрморт

натя//гивать *несов. см.* натянуть; ~нутый кискен;

~нутые отношения кискен мөнәсәбәттәр; ~нуть *сов.* тар-тыу

наугад *нареч.* тоғмаллап

наук//а фән; естественные ~и тәбиғәт фәндәре

научить *сов.* өйрәтеү; ~ся өйрәнеү

научно//исследовательский: ~ институт филми-тикшеренеү институты; ~-популярный филми-популяр; ~-технический фәнни-техник; ~ прогресс фәнни-техник прогресс

научн//ый филми, фәнни; ~ая работа филми эш; ~ ра-ботник филми хөзмәткәр

наушники *мн.* қолақсын

находить *несов. см.* найти

находиться *несов.* 1) (*где-л.*) булыу, тороу; где нахо-дится..? ..кайза тора?; 2) *см.* найдтсь

наход//ка табылдык; бюро-~ок табылдыктар бюроһы

находчивый тапкыр, сос
национализм милләтселек
национально//-освободительный: ~ое движение мил-
ли-азатлык хәрәкәте

национальн//ость милләт; башкир [по] ~ости мил-
ләте буйынса башкорт; ~ый милли; ~ая культура мил-
ли культура; ~ праздник милли байрам; ~ костюм милли
кәйем

нация милләт

начал//о 1) баш, башлану; ~ концерта в семь часов
концерт сәгәт етелә башлана; с ~а до конца башынан аза-
гынаса; в ~е мая май башында; 2) (начальная часть) баш;
ваш вагон [находится] в ~е поезда һезҙең вагон поездың
башында; в ~е улицы урамдың башында ♦ на добро-
вольных ~ах ирекле рәүештә

начальник башлык

начальн//ый башлангыс; ~ое обучение башлангыс
белем

начать сов. башлау; ~ся башлану; концерт уже на-
чался концерт башланды ла инде

начертить сов. һызыу, һызып алыу

начина//ть(ся) несов. см. начать(ся), ~ющий м баш-
лаусы

начинк//а эс; шоколад с ~ой эсле шоколад

наш 1. [наша, наше; наши] притяж. мест. безҙең;
вот ~ номер бына безҙең номер; ~е путешествие подхо-
дит к концу безҙең сәйәхәт азагына яҡынлай; где ~и мес-
та? безҙең урындар кайза? 2. → суц. 1) ~е ср. безҙеке;
2) ~и мн. безҙекеләр; ~и выиграла безҙекеләр отто

нашатырный: ~ спирт нишатыр спирты

нашествие бағып инеү; ябырылыу

не отриц. частица -ма/-мә; -маҫ/-мәҫ; түгел; я не вижу
мин күрмәйем; ты не пойдешь туда? һин унда бармай-
һыңмы?; они не пришли улар килмәне; не уходи! китмә!;
это моя книга, а не его был минең китабым, ә уныкы тү-
гел; я ем не рыбу, а мясо мин балык түгел, ит ашайым; не
за что! бушка!

неблагодарный кәзер белмәгән

неблагоприятный уңайһыз, тискәре; ~ отзыв тиҫкәре
баһалама

небо күк ♦ под открытым ~м асык һауала, тышта

небо аңкау

небольшой зур түгел, күп түгел

небо//свбд күк көмбәзе; ~скреб күп катлы бик бейек
йорт

небрежный арамъя, арлы-бирле

небывальный гәзәттән тыш, тиңе булмаған
 неважно//ый әһәмиәтһез, насар; чувствовать себя ~о
 (нареч.) үзәңде насар тойоу
 невестинный назан
 неврн//ый яңылыш, хата; ~ое представление яңы-
 лыш фараз; вы ~о (нареч.) пөняли һез яңылыш аңлаган-
 нығыз
 невесомость ауырлыкһызылык
 невеста кәләш
 невзгоды мн. михнәт, тыйынлык
 невид//анный күрелмәгән; ~имый күзгә күренмәгән,
 йәшерен
 невин//ный гонаһһыз; ~овный гәйепһез
 некусный тәмһез
 невмешательство тысылмау(сылык)
 невозможен//ый мөмкин булмаған; это ~о был мөмкин
 түгел
 невольно нареч. ирекһеззән
 невоспитанный тәрбиәһез
 неведимый һау-сәләмәт, имен
 невыгодный файзаһыз
 негде нареч. урын юк; ~ сесть ултырырға урын юк;
 ~ достать <купить> табыр <һатып алып> урын юк;
 мне ~ ночевать <жить> миңә йөкләрға <йәшәргә>
 урын юк
 негод Р, В от он (с предлогами) унан; уга тиклем
 негодование асыу, нәфрәт
 негодья кәбәхәт, әшәке
 негр негр, ~итянка негр катын-кызы
 неграмотный назан, грамотаһыз
 недавно нареч. күптән түгел, яңырак
 недалёк//ий: в ~ом будущем якын киләсәктә, тиззән
 недалеко нареч. алыс түгел, якын; остановиться ~ от
 горада каланан якында туктау; ~ от нас беззән алыс
 түгел
 недействительный юр. гәмәлдән сытқан
 недёл//я азна; на этой <на будущей> ~е ошо <кнлө-
 һе> азнала
 недисциплинированный тәртинһез
 недоверие ышанмау, шик
 недоволь//ный ризаһыз; ~ство ризаһызылык
 недолго нареч. озақ түгел, тиз
 недооцен//ивать несов., ~ить сов. баһалап еткермәу
 недопустимый ярамаған
 недоразумение аңлашылмаусылык

недорог // *о нареч.* арзан, киммэт түгел; *~бй* киммэт булмаган, арзан
недосмотр: по *~у* карап еткермәү аркаһында
недоста // *зять несов.* етмәү; *~ёт чего-л.* низер етмәй
недостат // *ок 1) (отсутствие чего-л. в нужном количестве)* етмәү, етешмәү; 2) *(порок, дефект чего-л., у кого-л.)* етешһезлек; *~очный* еткелекһез, етерлек түгел; *этого ~очно* был етмәй
недоступный ...алмашлык; аңлашылмай торған
недоум // *евать несов.* аптырау; *~ение* аптыраш
недра *мн.* ер асты
неё Р, В от она *(с предлогами)* уның, уны
незабудка күгөрсен күзе
незабываем // *ый*: *~ое впечатление* онотолмашлык
тәъсир
независим // *ость* бойондоротһозлок; **борьба** за *~* бойондоротһозлок өсөн көрәш; *~ый* бойондоротһоз
незадолго *нареч.*: *~ до чего-л.* низәндер аз ғына элек
незамечающий: *~ порт* туңмай торған порт
незаметный беленмәслек, һизелмәслек
незамужняя *прил.* кейәүгә сыкмаған, буйзак
нездоров // *иться несов. (безл.):* мне *<емү>* *~ится* мин *<ул>* ауырыбырак торам; *~ый* ауырыу, сирле; *~ вид у кого-л.* уның төсә ауырыу; *вы ~ы?* һез ауырыу түгелме?
незнакомый таныш булмаған
незрельный өлгөрмәгән, етешмәгән, етлекмәгән
неизбежный котолғоһоз
неизвестн // *ый* билдәһез; по *~ым причинам* билдәһез сәбәптәр аркаһында; **могила Неизвестного солдата** Билдәһез һалдат кәбере; *~о, где он сейчас* уның хәзер жайза икәнлегә билдәһез; **мне это ~о** был миңә билдәлә түгел
неизлечимый дауалап ботөрөп булмаған
неизменный үзгәрмәй торған
неинтересный кызыкһыз
неисправн // *ость* бозок булыу, бозок(лок); **устранить** *~* бозокто тозәтеү; *~ый* бозок; **машина ~а** машина бозок
неиссякаемый ботмәс, бөткөһез
ней Д, Т, П от она *(с предлогами)* уға, унан, уның алдында, уның артынан
некий *мест.* ниндәйзер, кайһылыр
некогда *в знач. сказ.:* мне *~* вакытым юк
некогда *нареч. (когда-то)* касандыр, әллә касан
некого [*некому, некем, не о ком*] *мест.* -р, -ырлык кеше юк
некоторый 1. *мест., прил.* бер аз; *~ое время* бер аз вакыт; **2.** *→сущ.* *~ые* *мн.* кайһы бер, бәгзе

некрасив//ый йәмһез, ямак; насар; ~ое поведёние
насар тәртип

некстати нареч. вакытһыз, урынһыз
некто мест. нескл. (кто-то) кемдер, бер кеше
некуда нареч. -р, -рға урын юк
некурящий (тәмәке) тартмай торған

нелётн//ый: ~ая погода (самолет һ. б.) осмай торған
һауа

неловк//ий 1) (о человеке) кулапаш; 2) (неудобный)
уңайһыз; попасть в ~ое положение уңайһыз хәлгә элә-
геү; мне стало ~о миңә уңайһыз булып китте

нельзя в знач. сказ. 1) (невозможно) мөмкин түгел;
2) (запрещено) ярамай, тыйыла; здесь курить ~ ... бында
тартырға ярамай

нём II от он, оно (с предлогами) уның тураһында, уның
оҫтөндә

немало нареч. аз түгел, байтак

немедленно нареч. ашығыс, бик тиз

немец немец; немка немец катын-кызы

немецкий немец ...ы(е); ~ язык немец теле

немног//ие прил. и сущ. мн. кайһы берәүзәр; ~о нареч.

күп түгел, бер аз; я ~ говорю по-русски мин русса бер аз
һөйләшәм; ~ое ср. бер аз

нем//ой прил. и сущ. м. ~ая ж телһез кеше. ◆ ~ое
кино тауышһыз кино

немолодой йәш түгел

нему D от он, оно (с предлогами) уға

ненавидеть несов. күрә алмау

ненависть ж күрә алмаусылык, нәфрәт

ненадёжный ышанысһыз

ненадолго нареч. азга гына

ненанадёни//е: договор о ~и... һөжүм итешмәү тура-
һында килешеү

ненужный кәрәкһез

несбразованный белемһез, назан

необходим//ость кәрәкле, зарурлык; по ~ости кәрәк-
лек буйынса; в случае ~ости кәрәкле булғанда; ~ый
кәрәкле, зарур; ~ые сведения кәрәкле мәғлүмәттәр; мне
~а эта книга был китап миңә кәрәк; мне ~о видит его
миңә уны күрәү кәрәк

необыкновенный гәзәттән тыш, гәжәп

несграниченный сикләnmәгән

неожиданн//ость көтөлмәгән хәл; ~ый көтөлмәгән

неопределённ//ый билдәһез; на ~ое время билдәһез
вакытка; ~ ответ асык булмаған яуап ◆ ~ая форма гла-
гола уртақ кылым

неопытный тэжрибәһез
 неоспоримый бәхәсһез
 неосторожн//ость һакһызлык; по ~ости һакһызлык-
 тан; ~ый һакһыз, абайһыз
 неотложн//ый ашығыс, кисектергеһез; ~ые дела
 кисектергеһез эштәр; ~ая помощь мед. ашығыс ярзам
 переходный: ~ глагол күсемһез кылым
 неплохой насар булмаған, ярайһы
 непобедимый еңелмәс
 непогода йонсоу көн
 неполн//ый тулы булмаған, бүскә
 непонимание аңламау
 непонятный аңлайышһыз
 непосредственный туранан-тура; тәбиғи
 неправд//а ялған; это ~ был ялған; говорить ~у ял-
 ганды һөйләү
 неправильн//ый дәрәс булмаған; это ~о (нареч.) сде-
 лано был дәрәс эшләнмәгән
 непредвиденный алдан күрелмәгән, көтөлмәгән
 непременно нареч. мотлак; я ~ придү мин мотлак
 киләм
 непрерывн//о нареч. өзлөкһез, тоташ; ~ый өзлөкһөз
 непривычный күнегелмәгән, өйрәнелмәгән
 непригодный яракһыз
 неприкосновенн//ость кағылғыһызлык, именлек; ~ый
 кағылғыһыз, тейелмәй торған
 неприличный эзәһез
 непримиримый килешмәүсән, ярашмаусан
 принуждённ//ый иркен, тартынуһыз; ~ая беседа
 иркен әңгәмә
 неприятель дошман
 неприятн//ость күңелһезлек, күңелһез хәл; у него
 ~ости ул күңелһезлек кисерә; какая ~! ниндәй күңелһез
 хәл!; ~ый күңелгә ятышһыз; ~ человек күңелгә ятышһыз
 кеше
 непродолжительный озақ дауам итмәгән
 непростительный гәфү итмәслек
 непроходимый үткәһез
 непрочный нык булмаған
 нераспространёни//е: Договор о ~и ядерного оружия
 ядро коралын таратмау тураһында килешү
 нерв нервы; ~ы мн. нервылар; ~ничать несов. кызыу,
 сәпсәләнеү; ~ный нервы ...ы; ~ная система нервы систе-
 маһы
 нередко нареч. йыш кына
 решительн//ость баһнаһызлык, кыйыуһызлык;

быть в ~ости кыйыуһызлык күрһөтөү; ~ый кыйыуһыз
 нержаве́ющ//ий: ~ая сталь тутыкмай торған корос
 нерушим//ый: ~ая дружба какшамас дуслык
 несдержанный тотанакһыз
 несколько I числ. бер нисә; ~ раз бер нисә мәртәбә;
 ~ лет назад бер нисә йыл элек; ~ дней бер нисә кон;
 в ~их словах бер нисә һүз менән
 несколько II нареч. + сравн. ст. бер аз, сак кына;
 ~ меньше бер азға кәм; ~ позже бер аз һуң
 несложный катмарлы түгел, ябай
 несмотря: на предлог + B карамастан; ~ на это ошоға
 карамастан; ~ ни на что бер нигә карамастан
 несовершеннoлетн//ий прил. и суц. м. ~ая ж бәлиг
 булмаған (кеше)
 несомненно вводн. сл. нис шикһез
 несправедлив//ость гәзелһезлек; ~ый гәзел булмаған;
 это ~о был гәзел түгел
 нести несов. 1) алып бару; ~ вещи эйберзәрзе алып
 бару; 2) перен. тотоу; ~ ответственность яуаплылык
 тотоу; ~ убытки зыян күреү; 3) ~ яйца йомортка халыу
 несча́ст//ный бәхетһез; ~ье бәхетһезлек, қаза; с ним
 произошлo ~ уның менән қаза булды; к ~ью бәхетһез-
 леккә
 нет 1. частица отриц. юк; ~, я не знаю юк, мин белмә-
 йем 2. [нету] в знач. сказ. юк; у меня ~ времени минең
 вакытым юк; здесь никого ~ [у] бында бер кем дә юк
 нетерп//еливый сызамһыз; ~ение сызамһызлык; про-
 являть ~ сызамһызлык күрһөтөү; ждать с ~ением сы-
 замһызлык менән көтөү
 нетрудоспособн//ость эшкә яракһызлык; ~ый эшкә
 яракһыз
 неудач//а уңышһызлык; потерпеть ~у уңышһызлык-
 ка орау; ~ный уңышһыз
 неудоб//ный уңайһыз; мне ~но (нареч.) сидеть миңә
 ултырыуы уңайһыз; мне ~но миңә уңайһыз; ~ство уңай-
 һызлык
 неужели частица ысынлап; ~ это правда? ысынлап
 был хакмы?
 неуклюжий килбәтһез
 неурожай уңышһыз; ~ный: ~ год уңышһыз йыл
 неустойчивый 1) тоторакһоз; 2) перен. аумакай
 неутомимый арымай-талмай торған
 нефте//добыча нефть табу; ~перерабатывающий:
 ~ завод; нефть эшкәртеү заводы; ~провод нефть үткәр-
 гес; ~продукты мн. нефть продуктары; ~хранилище
 нефть һаклагыс

нефт//ь ж нефть; ~яник нефтсе; ~яной нефть ...ы(е)
нехорош//ий насар, якшы түгел; ~о 1. нареч. насар; 2.
в знач. сказ. насар; ~ так поступать былай эшлэу насар;
мне ~ миңә насар

нечаянно нареч. аңгармастан
нечего I [нечему, нечем, не о чём] мест. + неопр. -ыр/-ер
...юк; мне ~ сказать миңә әйтер һүзем юк
нечего II в знач. сказ. + неопр. -аһы/-әһе түгел;
~ спешить ашығаһы түгел

нечестный намысһыҙ
нечётный так
ничто мест. низер, нимәлер
нию Т от она (с предлогами) уның менән
ни 1. частица за/зә..., ...ғына ла/генә лә; ни с места!
кузгалмағыҙ за!; ни в коем случае һис кенә лә; ни за что
һис тә!; 2. союз ла/лә, да/дә, та/тә; ни читать ни писать
не хочется яҙғы ла, укығы ла килмәй; ни больше ни
меньше күп тә түгел, аз за түгел

нива баһыу
нигде нареч. бер кайза, һис кайза; егә ~ пет ул бер
кайза ла юк; ~ нельзя достать бер кайзан да табып бул-
май

ниже 1. сравн. ст. (от низкий) түбәндәгерәк; (от низко)
түбәндәрәк; 2. нареч.: смотри ~ (в тексте) (текста) түбәне-
рәк кара; 3. предлог + Р түбәнерәк; ~ порога (на реке)
шаршынан түбәнерәк; пять градусов ~ нуля нулдән биш
градус түбәнерәк

нижний түбәнге, аҫкы; самый ~ иң түбәнге; ~ этаж
аҫкы кат

низ 1) аҫ, аҫкы як; 2) (нижний этаж) аҫ

низина уйһыулыҡ

низк//ий 1) түбән; (низкого роста) тәбәнәк, ҡыҫка;
2) ~ голос ҡалын тауыш; ~ урожай түбән уңыш; ~ого
качества түбән сифатлы ◆ ~ поклон түбәнселек менән
баш әйеү; ~ поступок әшәке ҡылыҡ; ~о нареч. түбән

низменность уй, иңкеүлек

никак нареч. бер һисек тә, һис тә; ~ не могу һис тә
булдыра алмайым; ~би мест. һис бер, һис һиндәй

никогда нареч. бер ҡасан да, бер ваҡытта ла; я ~ здесь
не был мин бында бер ваҡытта ла булманым; ~ в жизни
бер ваҡытта ла

ник//ой мест.: ~бим образом һис тә, һис бер хәлдә лә;
ни в коем случае һис кеиә лә

никто [никого, никому, никого, никем, ни о ком] мест.
бер кем дә; я никого там не встретил мин унда бер кемдә лә
осратманым; я ни к кому не обраҫался мин бер кемгә лә

мөрәжәгәт итмәнем; я ни с кем здесь не знаком мин бында бер кем менән дә таныш түгел; ни о ком не беспокойтесь бер кем хакында ла борсолмагыз

никуда нареч. бер кайза ла; я ~ не пойдү мин бер кайза ла бармайым ♦ это ~ не годится был бер нәмәгә лә ярамай

ним 1) Т от он, онó (с предлогами) уның менән; 2) Д от онí (с предлогами) уларға

ними Т онí (с предлогами) улар менән

нисколько нареч. бер зә, һис бер

нитка, нить ж еп

них Р, В, П, от онí (с предлогами) улар өсөн, уларзан, улар хакында

ничего 1. нареч. ярайһы, бер сама; 2. в знач. сказ.: [это] ~! [быныһы] ярай!

нич//ей 1. [ничья; ничьё; ничьи] мест. һис кемдеке; 2. → сущ. ~ья ж спорт. бер кемдең дә отмауы

ничком нареч.: лежать <угасть> ~ йөз түбән ятыу <тәгәрәү>

ничто [ничего, ничему, ничего, ничём, ни о чём] мест. һис нәмә, бер ни; егó ~ не интересуется уны бер ни зә кызыкһындырмай; не говорите ничего бер ни зә әйтмәгез; не беспокойтесь ни о чём бер нәмә хакында ла борсолмагыз

ничуть нареч. бер зә, һис кенә лә; я ~ не устал мин һис кенә лә арыманым

нищ//ета ярлылык, хәйерселек; ~ий прил. и сущ. м, ~ая ж фәкир, хәйерсе

но союз ләкин, әммә

новейший иң яңы, өр-яңы

новогодн//ий яңы йыл ...ы(е); ~ее поздравление яңы йыл котлауы; в ~юю ночь яңы йыл тоненде

ново//луние яңы ай

новоорождённ//ый прил. и сущ. м, ~ая ж яңы тыуган бала

ново//сёлье [яңы] өй туйы; ~стройка яңы төзөлеш

нов//ость яңылык; ~ости мн. яңылыктар; ~шество яңылык; ~ый яңы; что у вас ~ого? һеззә ниндәй яңылыктар бар?

нога аяк ♦ идти в ногу со временем заман менән бергә атлау; бежать со всех ног йән-фарман йүгерәү; подняться на ноги аякка баһыу; поднять всех на ноги барыһын аякка баһтырыу; вверх ~ми баш түбән

ноготь м тырнак

нож, ножик бысак

ножка (мебели) аяк, тояк

ножницы мн. кайсы

ножнóй аяк ...ы(е); ~ тормоз аяк тормозы
но́жны мн. кын
ноздри мн. (ед. ноздря) танау тишектэре
нокаут спорт.; ~ировать сов. и несов. нокаут яһау
ноль м ноль

но́мер 1) номер; ~ телефо́на телефон номеры; ~ до́ма
йорт номеры; под ~ом... ..номер менэн; ~ маши́ны маши-
на номеры; 2) (комната в гостинице) номер; у вас есть сво-
бодные номера? һеззэ буш номерзәр бармы?; 3) (эстрадный
и т. п.) номер; ~ок (в гардеробе) номер

но́ра оң
но́рка I см. нора

но́рка II зоол. шәшке

но́рм//а норма; в пределах ~ы нормаға ярашлы

но́рмальн//ый нормаль; ~ая температура нормаль
температура; ~ые отношения нормаль менәсәбәттәр;
в ~ых условиях нормаль шарттарза

но́с 1) танау; 2) (клюв) сукыш; 3) (судна) морон ◆ под
~ом якында ғына; ~ик (чайника и т. п.) морон

но́си//лки мн. носилка; ~лы́щик носильщик

но́сить несов. 1) см. нести; 2) (одежду, обувь и т. п.) ке-
йеү; ~ парик парик кейеү; ~ очки күзлек кейеү

но́ск//ый мн. (ед. носок) ойокбаш; ходить в ~ах ойок-
баш кейеп йөрөү

но́сов//бый 1) платок кулъяулык; 2) ~ая часть [судна]
[судноның] морон өләшө

но́сок 1) (ноги) баш, ос; подняться на носки аяк ослау;
2) (обуви) баш; 3) см. носки

но́т//а I муз. нота; играть но ~ам ноталар буйынса
уйнау

но́та II дипл. нота; ~ протеста протест нотаһы

но́тариальн//ый: ~ая контора нотариаль контора

но́тариус нотариус

но́тн//ый: ~ магазин ноталар магазины; ~ая бумага
ноталар кагызы

но́ч//евать несов. кунуу, йоклау; ~ёвка кунуу;
с ~ёвкой в горах таузарза куна ятып; ~лёг куныр урын;

~ник төнгө шәм; ~ной төнгө; в ~ное время төнгө мәлдә

но́ч//ь ж төн; спокойной ~и тыныс йокко!; всю ~ төнө
буйы; в час ~и төнгө сәгәт берзә; среди ~и төн уртаһын-
да; прошлой ~ью үткән төн; ~ью нареч. төнөн, төндә;
сегодня ~ бөгөн төндә

ноя́брь ноябрь

пра́ви//ться несов. (кому-л.) окшау; ~тся ли Вам?
һезгә окшаймы?; как вам это ~тся? был һезгә нисек ок-

шай?; мне это не ~тся миңә был окшамай; ~тся ли вам здесь? һезгә бында окшаймы?

нравственн//ость әхләк; ~ый әхләки

ну 1. *межд.* йә, әйзә; **ну, рассказывай!** йә, һөйлә! **ну, перестань йә, тукта!**; 2. *частица* йә; **ну хорошо йә, якшы;** **ну что? йә нимә?**

нужд//а 1) мохтажлык; 2) *тж. мн.* нүжды (*потребность*) ихтыяж, хәжәт; **испытывать ~у в чәм-л.** мохтажлык кисереү; **нужды населения** халықтың ихтыяжы; ~аться 1) мохтажлыкта йәшәү; 2) (*в чәм-л.*) мохтаж булыу; **вы ни в чәм не ~аетесь?** һез бер нигә лә мохтаж түгелме?; ~ в помощи ярзамда мохтаж булыу

нуж//но *в знач. сказ. безл.* кәрәк; **мне <вам> ~идти** миңә <һезгә> барырға кәрәк; **что вам ~?** һезгә ни кәрәк?; **не ~ кәрәкмәй;** ~, **чтобы...** шулай булыуы кәрәк; ~ный кәрәкле; **Вам ~ен переводчик?** һезгә тәржемәсе кәрәкме?; **вам не ~ на помощь?** һезгә ярзам кәрәкме?

нуль *м см.* ноль

нынешний 1) (*относящийся к этому году*) быйылғы; 2) (*современный*) хәзерге

ныр//нуть *сов. (однокр.) см.* нырять; ~ять *несов. су-мыу*

ныть *несов.* 1) һукрану, шыңшыу; **не ной!** шыңшыма!;

2) (*болеть*) һызлау; **зуб ноет** теш һызлай

нюхать *несов.* ескәү

нян//ька *см.* няня 1; ~я 1) бала караусы; 2) (*в больнице*) няня

О

о I [об, обо] *предлог* 1) + *П:* **о ком <о чәм> вы говорите?** һез кем <нимә> хақында һөйләйһезгә?; **мы обо всём позаботимся** без барыһы тураһында хәстәрләрбез; **книга о Москве** Мәскәү хақында китап; 2) + *В:* **споткнуться о камень** ташка бәрелеү; **опереться о стену** стенаға таяныу

о II *межд.* их әй

об *см.* о

оба [обе] *числ.* ике, икеһе лә; **держать обеими руками** ике куллап тотоу

обвин//ение гәйепләү; ~ить *сов.* гәйепләү; ~яемый *м,* ~яемая *ж* гәйепләнеүсе; ~ять *несов. см.* обвинить

обгон кыуып үтеү; ~ **воспрещён** кыуып үтеү тыйылған; ~ять *несов. см.* обогнать

обдүм//ать сов., **~ывать несов.** төрлө яклан уйлау
обед төш, төшкө аш; **дать ~** (в честь кого-л. и т. п.) аш
 мәжлесе ойоштору; **до ~а** төшкө тиклем; **за ~ом** төшкө
 аш вақытында; **на ~** төшкө ашта; **~ать несов.** төшкөнө
 ашау; **~енный: ~** перерыв төшкө тәнәфес
обезврё//дить сов., **~живать несов.** зарарһызлау
обезопасить хәуефһезлек тәмин итеү
обезоружи//вать несов., **~ть сов.** коралһызландырыу
обезьяна маймыл
сбелиск обелиск, таш такта
оберегать несов. һаклау
обернуть сов. урау, тороу; **~ бумагой** кағызга урау
обернуться сов. боролоу, әйләнеү
обёрт//ка тышлык, тыш; **~очный: ~очная бумага**
 нәмә төрә торған кағыз; **~ывать(ся) несов. см.** обернуть-
 (ся)
обеспёч//ение тәминәт; **социальное ~** социаль тәмини-
 нәт; **~ивать несов.**, **~ить сов.** 1) (кому-л., что-л.) тәмин
 итеү, **~ всем необходимым** бар кәрәк-ярақ менән тәмин
 итеү; 2) (что-л.— сделать возможным) булдырыу; **~ мир**
 тыныслық булдырыу
обеща//ние вәғәзә; **дать ~** вәғәзә биреү; **выполнить ~**
 вәғәзәне үтәү; **~ть сов. и несов.** вәғәзә биреү
обжечь сов. бешереү, яндырыу; **~ся** бешеү, бешереү
обжигать(ся) несов. см. обжечь(ся)
обид//а үпкә, хәтер калыу; **~еть сов.** үпкәләтеү; **~еть-**
ся үпкәләү; **~ный** үпкәләрлек; **мне ~но, что...** ...булыуы
 миңә кыиын
обижа//ть(ся) несов. см. обидеть(ся); **не ~йтесь** үпкә-
 ләмәгез
оби//лие муллык; **~льный** мул, бик күп
обиход: предметы домашнего ~а... көндәлек йорт кә-
 рәк-ярақтары
обком (областной комитет) өлкә комитеты; **~ партии**
 партияның өлкә комитеты
облада//тель, ~тельница әйә, хужа; **~ть несов.**
 (чем-л.) әйә булыу
облако болот
областной өлкә ...ы(е)
область ж 1) өлкә; 2) тәңгәл, тапкыр
облачн//ый болотло; **сегодня ~о** бөгөн [көн] болотло
облегч//ать несов. см. облегчить; **~ение** еңеллек;
с ~ением еңеллек менән; **~ить сов. 1)** (уменьшить вес)
 еңеләйтеү 2) (упростить; сделать менее трудным) ябай-
 лаштырыу, еңелләштереү
обледенеть сов. бозлану

облет//ать *несов.*, ~еть *сов.* 1) осоп урау; ~ весь земной шар тотош ер шарын осоп урау; 2) *перен.* (*распространиться*) таралыу; весть ~ела всю страну хэбэр бөтә илгә таралды 3) (*опасность, осыпаться*) койолоу; листья ~ели япрактар койолдо

обливать(ся) *несов. см. облить(ся)*

облить *сов.* өстөнә түгеу; ~ся койоноу

обложить *сов.:* ~ налогом һалым һалыу

обложка тыш, тышлык

облок//ачиваться *несов.*, ~отиться *сов. на что-л.* тая-

ныу

обломок һынык

обман ялган, алдык; ~уть *сов.*, ~ывать *несов.* алдау, ялганлау

обмен алышыу, алмашыу; ~ мнениями фекер алышыу; ~ опытом тәжрибә алмашыу; стол ~а валюты валюта алмаштырыу өҫтәле; культурный ~ культура алмашыу; научный ~ филми алмашыу; ~ивать(ся) *несов. см. обменять(ся)*; ~ный: ~ курс [валюты] валюта алмаштырыу курсы; ~ять алмаштырыу; ~ валюту на рубли валютаны һумға алмаштырыу; ~яться алмашыу; ~ приветствиями сәләм алмашыу

обморозить *сов.* өшетөу, тундырыу; ~ся өшеу, туңыу

обморок һуштан языу; упасть в ~ һуштан язып төгөрөу

обнаж//ать(ся) *несов. см. обнажить(ся)*, ~ённый яланғас, шәрә; ~ить *сов.:* ~ голову башты яланғас калдырыу; ~ся яланғаслану

обнаrodовать *несов.* иглан итеу; ~ указ указы иглан итеу

обнаружи//вагья *несов. см. обнаружить(ся)*; ~ть *сов.* табыу; ~ться табынуу

обнимать//(ся) *несов. см. обнять(ся)*

обнов//ить *сов.* яңыртыу; ~иться яңырыу; ~лять(ся) *несов. см. обновить(ся)*

обнять *сов.* жосаклау; ~ся жосаклашыу

обо *см. о 1*

обобщение йомғақлау

обога//тить *сов.* байытыу, байықтырыу; ~титься байыу, байыгы; ~щать(ся) *несов. см. обогатить(ся)*; ~щение байыгы

обогнать *сов.* кыуып үтеу

ободр//ить *сов.*, ~ять *несов.* рухландырыу; дәртлән-дереу

обозн//ачать *несов.* 1) *см. обозначить*; 2) (*значить*) аңлатыу; ~ачение билдә; белдереу; ~ачить билдәләу, билдә жуйыу

обозр//еватель күзәтеүсе; **политический** ~ политик күзәтеүсе; **спортивный** ~ спорт күзәтеүсеһе; ~**ение** күзәтеү; **международное** ~ халык-ара күзәтеү

обоя мн. обой

обойти сов. 1) (*посетить*) йөрөп сыгыу; 2) (*препятствие*) ситләтөп үтеү; 3) (*кругом чего-л.*) уратып сыгыу; 4) см. **обогнать** ◆ ~ молчанием өндәшмәй калыу

обойтись сов. 1): ~ без чего-л. берәй нәмәһеҙ зә тороу; 2) (*стоять*) төроу, төшөү; это обошлось мне недорого был миңә киммәткә төшмәне

оболочка кабык, тыш

обоняние (еҫ) һизеү

оборачивать(ся) несов. см. **обернуть(ся)**

оборвать сов. 1) (*порвать*) өзөп алыу; 2) (*прервать, прекратить*) туктатыу, өзөү; ~ся 1) (*порваться*) өзөлөү; 2) (*прекратиться*) туктау

оборон//а оборона; ~**ительный** оборона ...ы(е); ~**ный** оборона ...ы(е); ~**оспособность** оборонага һәләтлек; ~**ять** һаклау; ~**яться** һакланыу

оборот 1) әйләнеш; ~ **колеса** тәгәрмәс әйләнеше; 2) эк. әйләнеш; **торговый** ~ сауза әйләнеше; 3) *перен.* йүнәлеш, **дело приняло плохой** ~ эш насар йүнәлеш алды; 4) (*речи*) әйләнмә

обосн//ование һигез; ~**овать** сов., ~**ывывать** несов. һигезләү

обострение кыҫкенләшеү; ~ **международной обстановки** халык-ара хәлдең кыҫкенләшеүе

обочина юл сите

обоюдн//ый үз-ара, ике яклап; ~**ое соглашение** үз-ара килешеү

обраб//атывать несов., ~**отать** сов. 1) тазартыу, эшкәртеү; 2) (*землю*) эшкәртеү

обрадовать сов. кыуандырыу, шатландырыу; ~ся кыуаныу, шатланыу

образ 1 (*облик*) рәүеш, һүрәт; 2) (*способ*) ысул, рәүеш; **жизни** тормош рәүеше; ~ **действий** эш-хәрәкәт рәүеше ◆ **каким** ~ом? һисек? һи рәүешле?; **главным** ~ом башлыса

образец 1) өлгө; 2) *перен.* үрнәк

образный образлы, һынлы

образование I 1 (*действие по гл. образовать и образоваться*) яһалыу; 2) (*то, что образовалось*) барлыкка килгән нәмә

образование II белем, мәгариф; **получить** ~ белем алыу; **среднее** ~ урта белем; **свидетельство об** ~ и белем хакында таныклык

образованный белемле, укымышлы; ~ человек укымышлы кеше

образ//овать сов. 1) (создать) төзөү; 2) (составить, представить собой) барлыкка килтереү; ~оваться барлыкка килеү, төзөлөү; ~овывать(ся) несов. см. образовывать(ся)

обратить сов.: ~ [чьё-л.] внимание на что-л. игтибар йүнэлтеү; ~ на себя внимание үзеңә игтибар йүнэлтеү; ~ся мөрәжәгәт итеү; ~ к врачу <в милицию> врачка <милицияга> мөрәжәгәт итеү

обратн//о нареч. кире, кирегә; ~ый: ~ билет кире кайтыуға билет; ~ путь кире кайта торган юл; в ~ую сторону кире ятка; ~ адрес кире адрес

обращ//ать несов. см. обратить; ~ внимание игтибар итеү; не ~ай внимания игтибар итмә; ~аться 1) см. обратиться; 2) с кем-л. мөгәмәлә итеү; 3) с чем-л. эш итеү; ~ение 1) к кому-л., куда-л. мөрәжәгәт; 2) с кем-л. мөгәмәлә; 3) с чем-л. эш; 4) (призыв, речь) өндәшеү, өндәш һүз

обрез//ать сов., ~ать несов. кыркыу

обруч торшау

обручальн//ый: ~ое кольцо никах балдагы

обрушиться сов. емерелеп төшөү

обрыв 1) (место, где оборвано) өзөк; 2) (откос) текә яр

обрывать(ся) несов. см. оборвать(ся)

обряд йола, ырым

обслуживать сов. тикшереү, тикшереп сығыу

обслуж//ивание хезмәтләндереү; станция технического ~ивания [автомобилей] автомобилдәрзе техник хезмәтләндереү станцияһы; ~ивать несов. см. обслужить; ~ивающий: ~ персонал хезмәтләндереүсе персонал; ~ить сов. хезмәт күрһәтеү

обстановк//а 1) (мебель) йорт йыһазы; 2) (положение, обстоятельства) хәл, шарт; международная ~ халык-ара хәл; в мирной ~е тыныс шарттарза

обстоятельный ентекле; төплө

обстоятельств//о 1) вакиға, хәл; 2) мн. ~ва (условия, обстановка) шарттар, хәлдәр; при любых ~ах төрлө хәлдәрзә лә

обсу//дить сов., ~ждать несов. фекер алышыу; ~ждение тикшереү

обувать(ся) несов. см. обуть(ся)

обувной аяк кейеме ...ы(е) ~магазин аяк кейеме магазины

обувь ж (собр) аяк кейеме

обуслов//ить сов., ~ливать несов. 1) что-л., чем-л. шарт куйыу; 2) что-л. (явиться причиной чего-л.) сәбәп булыу

обуть сов. что (сапоги, туфли) аятка кейеү; кого (ре-

бенка, больного и т. п.) аягына кейзереу; ~ся аякка кейеу

обуч//ать *несов. см. обучить*; ~аться укыу, ойрәнеу; ~ в школе мәктәптә укыу; ~ение өйрәтеу, укытыу? профессиональное ~ һөнәргә өйрәтеу; ~ в школе, школьное ~ мәктәптә укытыу; срок ~ения укытыу срогы; ~ить *сов. (кого-л., чем-л.) укытыу, өйрәтеу; ~иться (чему-л.) укыу, өйрәнеу*

обширный киң

общаться *несов. аралашу*; ~ с кем-л. кем менән булһа ла аралашу

общегосударственный дөйөм дәүләт

общежитие дөйөм ятак; студэнческое ~ студенттар ятағы

общенародный дөйөм халык

общение аралашу; личное ~ шәхси аралашу

общественно-политический: ~ журнал ижтимағи-политик журнал

общественн//ость йәмәгәтселек; мировая ~ донъя йәмәгәтселеге ~ый йәмғиәт, йәмәгәт; ~ое мнение йәмәгәт фекере; ~ строй йәмғиәт корошо

общество 1) йәмғиәт; 2) (организация) йәмғиәт; ~ дружбы с... ..менән дуслык йәмғиәте; спортивное ~ спорт йәмғиәте; 3) (компания) төркөм; 4) (объединение) берекмә

общ//ий 1) дөйөм; ~ее собрание дөйөм йыйылыш; 2) (совместный) дөйөм уртақ; ~ие интересы дөйөм мәнфәгәттәр ♦ не имеет ничего ~его с... бер уртақлығы ла юк общительный аралашыусан

общность уртақлык, дөйөмлөк; ~ интересов мәнфәгәттәр уртақлығы

объедин//ение 1) (действие по гл. объединять и объединяться) берләштереу, берләшеу; 2) (союз) берекмә; ~енный берләшкән; ~ить *сов. берләштереу; ~иться берләшеу; ~ять(ся) несов. см. объединить(ся)*

объез//д 1) (действие) урап үтеу; 2) (место) урау юл; ~дить *сов. см. объехать* 1; ~жать *несов. см. объехать*

объём күләм

объехать *сов. 1) (кругом) урап, уратып үтеу; 2) (побывать во многих местах) йөрөп, кызырып сығыу*

объяв//ить *сов. 1) (сделать объявление, сообщить) иглан итеу; ~отправление поезда <самолёта> поездың <самолёттың> кузғалыуын иглан итеу; ~результат һөзөмтәне иглан итеу; 2) (заявить) белдереу; ~войну һугыш иглан итеу; ~ление иглан; доска ~лений игландар тактаһы; ~лять *несов. см. объявить**

объясн//ение 4) (действие по гл. объяснить и ~ся) аңлатыу; 2) (пояснительный текст) аңлатма; ~ить сов. аңлатыу; ~йте, пожалуйста! зинһар өсөн, аңлатығыз!; чем это [можно] ~? быны ни менән аңлатырға [мөмкин]? ~йтсыя 1) (с кем-л.) аңлашыу; 2) (стать ясным) аңлашылыу; ~ять(ся) несов. см. объяснить(ся); ~яться на русском <башкирском> языке! рус <башкорт> телендә һөйләшеү

объятия мн. косак

обыграть сов., обыгрывать несов. отоу, еңеп сығыу

обыкновен//ный гәзәттәге, гәзәти

обыча//и гөрөф-гәзәттәр; по народному ~ю халыктың гөрөф-гәзәте буйынса

обычн//о нареч. гәзәттә; ~ый гәзәти

обязанн//ость 1) бурис; почётная ~ мактаулы бурис;

2) мн. ~ости кезмәт, вазифа; служёбные ~ости эш вазифалары; исполняющий ~ости вазифанын бангкарыусы; ~ый тейешле; я обязан это сделать мин быны эшләргә тейешле

обязатель//но нареч. әлбиттә, шикһез; ~ный мотлак булган; ~ная программа мотлак булган программа;

~ство йөкләмә; взять [на себя] ~ [үзеңә] йөкләмә алыу

обязать сов. йөкләтеү; ~ся йөкләмә алыу

обязыва//ть(ся) несов. см. обязать(ся); это его ни к чему не ~ет был уны бер нимәгә лә мәжбүр итмәй

овация алкыш

овёс холо

овлад//евать несов., ~еть сов. 1) (завладеть) кулга алыу; 2) (усвоить, научиться) үзләштереү; овладеть русским языком рус телен үзләштереү

овощ//и мн. йәшелсә; ~ной йәшелсә ...ы(е); ~магазин йәшелсә магазины

овраг йырын

овц//а һарык (мн. овцы — собир. включая баранов); ~еводство һарыксылык

оглавление йөкмәтке

огла//сить сов., ~шать несов. иглан итеү, белдереү

оглохнуть сов. һаңғыраулану

оглядётся(ся) сов. см. осматреть(ся)

огля//дываться несов., ~нуться сов. әйләнеп карау

огненный ут ...ы(е); (о цвете) ут төслә

огне//опасный янғын куркынысы булган; ~стрельный: ~стрельное оружие атыу коралы; ~тушитель ут һүндергес; ~упорный утка сызамлы

огов//аривать несов., ~орить сов. (что-л.) аңлатма биреү; ~ориться сов. (ошибиться) яңылыш әйтеү; ~бка

1) (разъяснение, условие — т. е. по гл. оговорить) аңлатма, төзәтмә, өстәмә; 2) (ошибка — т. е. по гл. оговориться) хата әйтелгән һүз

огонь м ут ◆ Вечный ~ мәңгелек ут
огород йәшелсә батсаһы
огорч//ать(ся) несов. см. огорчить(ся); ~ение кәйеф кырылыу; ~ить сов. кәйефте кырыу; я ~ён этим миңең быға кәйефем кырылды; ~иться кәйеф кырылыу
ограб//ить сов. талау; ~ление талау
ограда кәртә
ограничени//е сикләү; ~ скорости тизлекте сикләү; таможенные ~я таможня сикләүзәре; без ~я сикләүһез
огранич//енный сикле, сикләнгән; ~енные возможности сикле мөмкинлектәр; ~ивать(ся) несов. см. ограничить(ся); ~ить сов. сикләү; ~иться (чем-л.) сикләнеү
огромный бик зур
огурец кыяр
одаренный һәләтле
одева//ть несов. см. одеть; ~ться 1) см. одеться; 2) (как-л., носить какую-л. одежду) кейенеү; она хорошо ~ется ул якшы кейенә
одежда кейем; верхняя ~ тышкы кейем
одеколон одеколон, хушбый
одержать сов., одерживать несов.; ~ верх өскә сығыу; ~ победу еңеп сығыу
одёт в знач. сказ. он тепло ~ ул йылы кейенгән; мы уже ~ ы без кейенгәнбез инде
одеть сов. кейендерәү; ~ся кейенеү
одеяло одеял
один [одна, одно; один] 1. числ. бер; 2. прил. 1) (без других) бер үзе, аңгыз; он ~ ул бер үзе; одному ему не оправиться ул бер үзе булдыра алмай; 2) (тот же самый) бер үк, шул ук; ~ и тот же человек шул ук бер кеше; это одно и то же был шул ук бер нәмә; они одного возраста улар бер үк йәштә; 3) (только) бары, тик; от него одни неприятности унан тик насарлыктар гына; 3. мест. бер, берәй; в ~ прекрасный день берзән-бер көндә; одно другому не мешает береһе икенсегенә камасауламай; по одному берәрләп; ~ из двух икенән бере; как ~ человек бер булып, берзән; ~единственный берзән-бер
одинаков//ый бер төрлө; ~ой величины бер төрлө зурлыкта
одиннадцать числ. ун бер
одинок//кий аңгыз; (бесемейный) буйзак; ~чество аңгызлык; в ~честве аңгызлыкта; ~чка; в ~чку япа-аңгыз, бер үзе; ~чный аңгыз

одна см. **один**
однажды нареч. бер вақыт, бер кат
однако союз., *вводн. сл.* ләкин, шулай ға
одни мн. от **один**, **одна**, **одно**
одно см. **один**
одновременн//о нареч. бер үк вақытта; **~ый** бер үк
 вақыттағы ♦ **сеанс** **~ой** **игры шахм.** бер юлы бер нисә
 кеше менән уйнау сеансы
одноместный: **~** нөмер (*в гостинице*) бер урынлы но-
 мер
однообраз//не бер төрлөлөк; **~ный** бер төрлө
однородный бер төрлө, тиң
односторонн//ий 1) бер яклы; 2) **~ее** движение [тран-
 спорта] [транспорттың] бер якка табан хәрәкәте
одноэтажный бер катлы
одобрение хуплау; **единодушное** **~** бер тауыштан хуп-
 лау
одобр//ить сов., **~ять** несов. хуплау; **~** предложение
 тәкдимде хуплау
одол//евать несов.; **~еть** сов. еңеп сығыу
одождж//ение якшылык эшләү; **сделайте** **~!** эшләй
 күрһәгез ине! **~ить** сов. (*что-л., кому-л.*) бурыска биреү
одышка тын кысылуу
ожерелье муйынса
ожесточенн//ый каты, аяуһыз; **~ая** **борьба** каты кө-
 рәш
оживать несов. см. **ожить**
ожив//ить сов. терелтеү; **~иться** терелеү; **~ленный**
 йәнле, кызыу; **~лять(ся)** несов. см. **оживить(ся)**
ожидā//ние 1) көтөү; **~** поезда поезда көтөү; в **~нии**
 (*чего-л., кого-л.*) көтөп; 2) мн. **~ния** өмөт; **~ть** несов.
 өмөт итеү; (*надеяться*) өмөтләнеү, ышаныу; я не **~л** вас
 увидеть мин һеззе күрергә өмөтләнгәйнем; **~** случая
 осрақты көтөү; **~ться**; **~ется** похолодание <иотеплө-
 ние и т. п.> һалкынайыу <йылыу һ. б.> көтөлә
ожить сов. 1) терелеү; 2) *перен.* (*оживиться*) йәнләнеү
ожог бешеү, бешереү
оздоровление һауыктырыу
озеро күл
ознакомить сов. (*кого-л., с чем-л.*) таныштырыу;
~ с правилами кағизәләр менән таныштырыу; **~ся** таны-
 шыу; **~** с делами эш менән танышыу
означать несов. аңлатыу
озноб ошөп калтырау; у **меня** **~** мин өшөп калтыра
 йым

озяб//нуть сов. өшөү, өшөп бөтөү; я озяб мин өшөнөм;
у меня руки ~ли минең кулдарым өшөнө
ой межд. ай, уй
оказá//ть сов.: ~ помощь ярзам күрһәтөү; ~ внима-
ние игтибар күрһәтөү
оказá//ться 1) (обнаружиться) булып сығыу; в гости-
нице не ~лось свободных мест кунаткханала буш урындар
булмай сыкты; ~лось, что... ..булып сыкты; билет ~лся
недействительным билет ярамай булып сыкты; 2) (очу-
титься где-л.) барып сығыу; 3) перен. (попасть в какое-л.
положение) эләгөү, төшөү; ~ в затруднении жыйынлык-
ка эләгөү
оказыва//ть(ся) несов. см. оказáть(ся); ~ется вводн.
сл. бакһаң, бактиһаң
оканчивать(ся) несов. см. окóнчить(ся)
океан океан! ~ский: ~ лайнер океан лайнеры
оклад эш хакы
окно тээрэ; откройте окна! тээрэләрзе асығыз!
около предлог + Р 1) (о месте) янында, эргәһендә; я буду
ждать Вас ~ театра мин һеззе театр янында көтөрмөн;
поставить ~ стены стена янына куйыу; 2) (о времени) са-
маһы, тирәһе; ~ трёх часов өс сәғәт самаһы; ~ месяца
тому назад өс ай самаһы элек
окончани//е 1) (завершение что-л.) бөтөү, тамамлау;
по ~и института институтты тамамлагас; после ~я
...; 2) (заключительная часть) азақ, һуң; ~ романа роман-
дың азағы; 3) грам. ялгау
окончательный азақка, һуңға; ~ результат һуңғы нә-
тижә
окóнч//ить сов. тамамлау; ~ школу <институт>
мәктәп <институт> тамамлау; концерт ~ен концерт та-
мамланды; ~иться тамамланыу
украина (города) сит; (страны) ситтәге өлкә
окрепнуть сов. нығыныу
окрестнос//ть, ~ти мн. тирә-як, әйләнә
окруж//ать несов. см. окружить; ~ение 1) (среда) сол-
ғаньш; 2) воен. камалыш; ~ной: ~ная железная дорога
урап үтә торған тимер юл
окружность әйләнә, уратым
октябрь м октябрь
окулист күз врачы
окурок тәмәке төпсөгө
олé//ний: ~мох болан мүге; ~нь м болан
олимп//иáда олимпиада; Бёлая (или зымня) Олим-
пиада кышкы олимпиада; математическая ~ математик
олимпиада; ~йец олимпсы; ~йский олимпия ...ы(е);

~ чемпион олимпия чемпионы; ~ огонь олимпия уты;

~ ййская деревня олимпия ауылы

олово ак кургаш

ольха ерек

он *м* оно *ср.* [его, него; ему, нему; его, него; им, ним; о нём]; она *ж* [её, неё; ей, ней; её; неё; ей, ею, ней, неёю; о ней] *личн. мест.* ул; где он <она>? ул кайза?; ты его <её> не видел? нин уны күрмәнеңме?; у него <неё> нет времени уның вақыты юк; мы пойдём без него <без неё> без унан башка барабыз; я ему <ей> скажу мин уга әйтермен; обратитесь к нему <к ней> уга мәрәжәгәт итегез; я его <её> только что встретил мин уны яңы гына осраттым; вы с ним <с неёю> не знакомы? һез уның менән танышмы?; я о нём <о ней> ничего не слышал мин уның тураһында ишетмәнем

они [их, них; им, ним; их, них; ими, ними; о них] *мл.* от он, она, оно улар; ~ ушли улар китте; их здесь не было улар бында булманы; мы были у них без уларза булдык; сообщите им об этом уларга был хакта хәбәр итегез; пойдём к ним уларга якын барайык; пойдём с ними улар менән барайык; я узнал о них много интересного мин улар хакында күп кызык нәмә белдем

оно *ср. см.* он

опаздывать *несов. см.* опоздать

опас//аться *несов. (кого-л., чего-л.)* хәүефләнеү; ~ение хәүеф, шом

опасн//ость куркыныс, хәүеф-хәтәр; ~ый куркыныс, хәтәр; ~ая дорога хәтәр юл

опера опера

операция 1) *мед.* операция; 2) *ж* операция

опере//дять *сов.*, ~жать *несов.* узыу, алға сығыу

оперётся *сов. (на что-л., перен. тж. на кого-л.)* таяныу

оперный: ~ театр опера театры

опечатка (базмалағы) хата

опираться *несов. см.* оперётся

описание тасуирлама

описать *сов.*, описывать *несов.* тасуирлау, язып сығыу

опись *ж* исемлек, опись

опла//та түләү; ~тить *сов.*, ~чивать *несов.* түләү;

~ дорожные расходы юл сығымдарын түләү; ~чиваемый отпуск түләүле ял

оплот терәк, таяныс

онозда//ние һуңлау; без ~ния һуңға қалмай; с ~нием на час бер сәғәткә һуңлап; ~ть *сов.* һуңлау; ~ на поезд поезға һуңлау; поезд ~л [на час] поезд бер сәғәткә һуңланы

опознавательн//ый: ~ые знаки таныу билдэлере
 опора таяныс
 оппоз//иционный: ~нционная партия оппозицион
 партия; ~иция оппозиция
 оправ//а кыса, тирес; ~ для очков күзлек тиресе;
 вставить в ~у кыса куйуу
 оправда//ние аклау; сказать в своё ~ үзөңдө аклап эй-
 теү, ...~ть сов. аклау; ~ся аклануу
 оправдывать несов. 1) см. оправдать; 2) (защитять)
 якклау; ~ся 1) см. оправдаться; 2) (защитаться) якклау
 опрашивать несов. см. опросить
 предел//ение 1) (действие) билдэлөү; 2) (объяснение,
 формулировка) аныкклау; ~енный билдөле, анык; в ~ен-
 ных случаях билдөле орактарза; ~ить сов., ~ять несов.
 билдэлөү, аныкклау; опускать [в почтовый ящик] хатты
 [почта йашнигенэ] төшөрөү; ~монету в автомат тинлекте
 автоматка төшөрөү; ~ся төшөү
 опухать несов., опухнуть сов. шешенеү
 опухоль ж шеш, шешек
 опухший шешкэи, кабарган
 опушка сит; ~ леса урман сите
 опыт 1) тэжрибэ; по собственному ~у [знаю] үз тэж-
 рибэм буйынса [белэм]; передать ~ тэжрибэне биреү;
 2) (научный) һынау; ~ный 1) (о человеке, специалист)
 тэжрибэле; 2) (служащий для опытов — см. опыт 2;
 пробный) һынау ...ы(е) ~ образец һынау өлгөһө
 опьянение иҗереү
 опять нареч. тағы, йөнө
 оранжевый кызғылт һары
 оранжерея оранжерея
 оратор оратор, телмэр остаһы
 опро//вергать несов., ~вергнуть сов. кире кағыу;
 ~вержение 1) кире кағыу; 2) (заявление) кире кагып
 язылган мәкәлә
 опроки//дывать(ся) несов. см. опрокинуть(ся); ~нуть
 сов. аузаруу, түңкәреү; ~нуться аууу, түңкәрелеү
 опрос һорашыу; ~ить сов.; ~ный: ~лист һорашыу
 кағызы
 опрятный купшы, йыйнак
 опт//ов//ый: ~ая торговля күмөртә сауза
 опублик//овать сов., ~бываться несов. бақтырып сыға-
 рыу; ~оваться статью мәкәлә бақтырып сығаруу
 опустить сов. түбән эйеү, төшөрөү; ~ голову башты
 түбән эйеү; ~ письмо хатты төшөрөү
 орбита орбита; даирә
 орган 1) ағза; ~ы чувств тойоу ағзалары; 2) орган;

~ы государственной власти дәүләт власы органдары;
3) (о периодическом издании) орган

орган орган

организа//тор ойоштороусы; ~цибнний: ~ комитет
ойоштороу комитеты; ~ция 1) (действие) ойоштороу; ~
вечера кисәне ойоштороу; 2) (объединение) ойошма;
общественные ~ции йәмгәт ойошмалары

организм организм

организов//анно нареч. ойошкан рәүештә; ~ать сов.
ойоштороу; ~аться ойошоу; ~ывать(ся) см. организовать-
(ся)

орден орден; ~ Ленина Ленин ордены; ~ Трудового
Красного Знамени Хезмәт Кызыл байрак ордены; ~ Крас-
ной Звезды Кызыл Йондоз ордены; ~onosец орденлы
(кеше)

орёл бөркөт

орех сәтләүек

оркестр оркестр; симфонический ~ симфоник оркестр;
~ народных инструментов халык инструменттары ор-
кестры

орнамент орнамент, бизәк

оро//сительный һугарыу; ~ канал һугарыу каналы;
~сать сов., ~шать несов. һугарыу; ~шение һугарыу

оруди//е 1) корал; ~я труда хезмәт коралы; сельско-
хозяйственные ~я ауыл хужалыгы коралдары; 2) перен.
сара; 3) воен. туп

оружие корал; холодное <огнестрельное> ~ һалкын
<утлы> корал; ядерное ~ ядро коралы

орфогр//афический: ~ словарь орфографик һүзлек;

~афия орфография

оса [мн. осы] һағызак

осада камау, камалыш

осадки мн. (в виде дождя, снега) яуым-төшөм

осадок (на дне сосуда) юпкын

осанка һын, кәүзә

осваивать(ся) несов. см. освобить(ся)

осведом//иться сов.: ~ о чём-л. һорашып белеу; ~лён-
ный хәбәрзәр; ~ляться несов. см. осведомиться

освеж//ать(ся) несов. см. освежить(ся); ~ить сов.
яңыртыу, сафландырыу; ~иться яңырыу, сафлану

осве//тительный: ~ прибор яктыртыу приборы;
~тить сов., ~щать несов. 1) яктыртыу; 2) перен. аңлатып

биреу, яктыртыу; ~щение 1) яктылык, ут; электрическое
~ электр яктылыгы; уличное ~ урамдагы яктылык;

2) перен. (чего-л.) яктыртыу

освободитель азат итеүсе; **~ный** азатлык ...ы(е); **~ная**
борьба азатлык көрөшө
освобо//дить *сов.* 1) (сделать свободным; избавить) азат итеү; 2) (сделать пустым) бушатыу; **~ждать** 1) азат булыу, котолоу; 2) бушау; **~ждать(ся)** *несов. см. освободить(ся)*; **~ждение** котолоу, коткарыу
освоить *сов.* үзләштереү; **~ся** үзләшеү, өйрәнеү; **~** в новой обстановке яңы шарттарга өйрәнеү
оседлый ултырак; **~ образ жизни** ултырак йөшөү рәүеше
осенний көзгө
осень ж коз; **будущей** <прошлой> **~ю** киләне <үткән> көз; **поздней** **~ю** көзөн бик һуң; **~ю** нареч. көзөн
осётр мәрсен балык
осетрина мәрсен балыгының ите
осица усақ
осколок ярык
оскорб//ить *сов.* хурлау, мәсхәрә итеү; **~иться** гәрләнеү; **~ление** хурлау; **~лить(ся)** *несов. см. оскорбить(ся)*;
ослаб//евать *несов.* **~еть**, *сов.* хәлһезләнеү; бушау;
басылыу; **ветер** **~е**вәст ел басыла; **мороз** не **~е**вәст һыуык йомшармай
ослаб//ить *сов.* 1) бушатыу; 2) (смягчить) йомшартыу;
~ление: **~** международной напряжённости халык-ара көсоргәнеште йомшартыу; **~лять** *несов. см. ослабить*
ослепнуть *сов.* һуқырайыу
осложн//ение 1) катмарлашыу; 2) (после болезни) өзлогөү; **~иться** *сов.*, **~яться** *несов.* катмарлашыу; **дело** **~яется** эш катмарлаша
осматривать(ся) *несов. см. осмотреть(ся)*
осмотр карау, тикшереү; (**больного**) тикшереү; **~еть** күзән кисереү; (**больного**) тикшереү; **~еться** карану; эйәләшеү
основ//а 1) нигез; 2) *мн.* **~ы** (чего-л.) нигеззәр
основа//ние 1) (действие) нигез һалыу; 2) (фундамент) нигез; 3) (причина) нигез, сәбәп; на каком **~нии**? ниндәй сәбәптән?; **~тель** нигез (ташын) һалыусы; **~тельный** нигезле, төпле; **~ть** *сов.* нигез һалыу, ойштороу
основа//ой төп; **~бе** свойство төп сифат
основоположник нигез һалыусы
основывать *несов. см. основать*; **~ся** (на чем-л.) нигезләнеү
осббённ//о нареч. айырыуса, бигерәк тә; **~ость** үзән-сәлек; в **~ости** айырыуса; **~ый** үзәнсәлекле, үзәнә бер төрлө
особняк айырым йорт

особый айырым, үзенә башка
осозн//авать *несов.*, ~ать *сов.* аңлау, төшөнөү
оста//ваться *несов. см.* остаться; ~ на месте урында калыу; до отхода поезда остаётся десять минут поездың китеүенә ун минут кала

остав//ить *сов.*, ~лять *несов.* калдырыу; я ~ил дома мин өйзә калдырзым; ~ьте ключ здесь аскысты ошонда калдырығыз; ~ семью гаиләне калдырыу

остальн//ой 1. калған, башка; 2. → *сущ.* 1) ~ые *мн.* башкалар; где ~ые? башкалар кайза?; 2) ~ое *ср.* калганы, башкаһы; ~ое оставь на завтра башкаһын иртөгә калдыр

останавливать(ся) *несов. см.* остановить(ся)

останови//ть *сов.* туктатыу; ~ такси такси туктатыу; ~ кровотечение кан ағышын туктатыу; ~ться 1) туктау; часы ~лись сәғәт туктаны; 2) (*поселиться*) тукталыу, төшөү; ~ в гостинице <у знакомых> тунакханала <тамыштарға> тукталыу

остановк//а 1) (*действие*) тукталыу; остановиться ~ в работе эштә тукталыу; 2) (*в пути*) туктау; следовать без ~ок туктауһыз барыу; 3) (*место*) тукталыу; конечная ~ һуңғы тукталыш

остаток калдык

оста//ться *сов.* калыу, тороп калыу; я здесь не ~нусь мин бында калмайым; ~ждать кого-л. көтөп калыу; ~ при своём мнении үз фекерендә калыу

остерега//ться (*кого-л., чего-л.*) һаклану

осторожн//ость һаклык; обращать [с чем-л.]

с ~остью һаклык менән мөгәмәлә итеү; ~ый һак; ~о һак

острие 1) (*режущее*) йөз; 2) (*колющее*) ос

остров утрау

острота кискенлек, кыркыулык

остро//та тапкыр һүз, йор һүз; ~умный тапкыр

акыллы

остр//ый 1) үткер; ~ нож үткер бысак; 1) *перен.* үткер; ~ слух үткер; ~ ум тапкыр акыл; ~ соус үткер соус; ~ая боль кыркыу ауыртыу; ~ая борьба спорт. кискен көрәш

остывать *несов.*, остыть *сов.* һыуынуу

осудить *сов.*, осуждать *несов.* гәйепләү; ~ чей-л. по-ступок қылығын гәйепләү

осушение: ~ болот һазлыкты киптереу

осуществ//ить *сов.* тормошка ашырыу; ~иться тормошка ашыу; моя мечта ~йлась миңең хыялым тормошка ашты; ~ление тормошка ашыу; ~лять(ся) *несов. см.* осуществить(ся)

осып//аться *сов.*, ~аться *несов.* койолоу

ось ж күсәр

осязә//ние тойоу; ~ть несов. тойоу

от [ото] предлог + Р 1) (о расстоянии; о направлении) -дан/-дән, -тан/-тән, -зан/-зән; от Москвы до Ленинграда Мәскәүзән Ленинградка тиклем; на север от Москвы Мәскәүзән төньякка карай; от стены стенанан; 2) (о времени) -дан/-дән, -тан/-тән, -зан/-зән; от двух до четырёх часов ике сәгәттән дүрткә тиклем; 3) (при указании на источник чего-л., на зависимость): я получил письмо от родных мин туғандарзан хат алдым; я узнал это от него мин быны унан белдем; это от меня не зависит был минән тормай; 4) (при указании на целое, от которого отделяется часть): корка от апельсина апельсин кабыгы; отрежьте от этого куска ошо кискәттән кыркып алыгыз; воздержаться от купания һыу инеүзән тоткарланыу

отбирать несов. см. отобрать

отбить сов. 1) (отразить ударом; вернуть силой — воен.) кайтарыу; 2) (отколоть) айырып алыу

отбой (сигнал) отбой

отбор найлап алыу; ~ный найланған; ~очный: ~очные соревнования найлап алыу ярыштары

отбр//асывать несов., ~бсить сов. алып ыргытыу

отбрóсы мн. калдыктар

отбыва́ть несов., отбыви́ть сов. китеу, китеп барыу

отва//га батырлык, каһарманлык; ~жный батыр, кыйыу

отвезти сов. алып барыу, алып барып куйыу

отверга́ть несов., отвергну́ть сов. кире кағыу

отвернуться сов. боролоу, йөззә бороу

отверстие тишек, ярык

отвёртка отвёртка

отвёсный асылынып торған, текә

отвести сов. ситкә кағыу ◆ ~ удар һөжүмде, һугыузы кайтарыу

ответ яуап; получить ~ на письмо хатка яуап алыу; в ~ на что-л. нимәгәлер яуап итеп; остави́ть без ~а яуапһыз калдырыу; ~ить сов. яуап биреу; ~ на вопрос һорауға яуап биреу; ~ный: ~ визит яуап визиты; ~ная речь яуап телмәре

ответственн//ость яуаплылык; нести ~ яуаплылык тотоу; ~ый яуаплы

отвеча//ть несов. 1) см. ответить; не ~ют <телефон не ~ет> яуап бирмәйзәр <телефон яуап бирмәй<; 2) (за что-л.—нести ответственность) яуап биреу; я ~ю за это мин бының өсөн яуап бирәм; 3) (чему-л.—соответствовать) яуап биреу; ~ требованиям талаптарға яуап биреу

отвл//екать(ся) *несов. см. отвлéчь(ся)*; ~éчь *сов. мауықтырыу, ситкә тартыу*; ~éчься *(от чего-л.) мауығыу, ситкә тартылыу*

отводить *несов. см. отвести*

отвозить *несов. см. отвезти*

отворачиваться *несов. см. отвернуться*

отвор//ить *сов. асыу*; ~йтъяся *асылыу*; ~ятъ(ся) *несов. см. отворить(ся)*

отвра//тительный ерэнгес; ~щэние ерэнес, ерэнеу тойгоһо; с ~щэнием ерэнес менэн; питать *(или испытывать, чувствовать)* ~ к кому-л. <к чему-л.> ерэнеу тойгоһо то-тоу *(кисереу)*

отвыкать *несов., отвыкнуть сов. (от чего-л.) бизеу, ныуыныу*

отгадать *сов. асыу, сисеу*

отгад//ка *сиселеш*; ~ывать *несов. см. отгадать*

отдавать *несов. см. отдать*

отдалённ//ый алыс; ~ая мэстность алыс урын

отдать *сов. 1) (дать) биреу*; ~ все [свой] силы <үзеңдең> бар көсөңде биреу; 2) *(сдать) биреу, тапшырыу*; ~ в ремонт <в стирку, в ателье и т. п.> ремонтка <йыуырға, ательеға> биреу; 3) *(вернуть) кайтарыу*; ~ долг үтесте кайтарыу

отдел бүлексэ; ~эние 1) *(отдел, подразделение) бүлек; хирургическое ~ больницы больницаның хирургия бүлеге; машинное ~ машина бүлеге; багажное ~ багаждар бүлеге*; 2) *(учреждение): ~ связи элемтэ бүлеге; ~ милиции милиция бүлеге*; 3) *воен. отделение*

отделить *сов. (что-л. от чего-л.) айырыу, айырып алыу*; ~ся айырылыу; *(от группы, от толпы) айырылыу, бүленеу*

отделка бизэу

отдэльн//ый 1) айырым; ~ая квартира айырым фатир; поместить кого-л. ~о *(нареч.) от остальных башкаларзан айырым урынлаштырыу*; 2) *(единичный) айырым*; в ~ых случаях айырым осрактарға

отделять(ся) *несов. см. отделить(ся)*

отдохнуть *сов. ял итеу, ял итеп алыу*

отдых ял; комната ~а ял бүлмэһе; ~ать *несов. см. отдохнуть*

отдохнуть

отёк тумбығыу

отёц атай; ~ семейства гаилэ атаһы

отэчеств//енный ил ...ы(е) ~енная промышленность илдең промышленносы; ~о тыуған ил

отзыв баһалама; ~ на книгу китапка баһалама

отзывать(ся) *несов. см. отозвать(ся)*

отказ 1) *(по гл. отказать) кире яуап; получить ~ кире*

яуап алыу; ~ в просьбе үтенесте кире кагыу; 2) (по гл. отказаться) баш тартыу; ~ от поездки барыузан баш тартыу; ~ать сов. кире кагыу; ~ кому-л. в просьбе үтенесен кире кагыу; ~аться баш тартыу; ~ от борьбы көрәштән баш тартыу; ~ от своих слов үз һүҗәндән баш тартыу; ~ывать(ся) несов. см. отказать(ся)

откладывать несов. см. отложить

отклон//ение 1) (по гл. отклонить) кире кагыу; 2) (по гл. отклониться) ситләшеу, тайпылыу; ~ить сов. кире кагыу; ~ предложение <кандидатуру> тәкдимде <кандидатураны> кире кагыу; ~иться тайпылыу; ~ от курса курстан тайпылыу; ~ять(ся) несов. см. отклонить(ся)

откровенн//ый асыктан-асык; ~ое признание асыктан-асык таныу; ~о (нареч.) гөвөрә асык кына итеп әйткәндә

открыва//ть(ся) несов. см. открыть(ся); магазин ~ется в ... часов магазин сәгәт ... асыла

открыт//е 1) асылыу; до ~я магазина [осталось] пять минут магазин асылыуга биш минут [калды]; ~ выставки күргәзмә асылыу; ~ памятника һәйкәл асылыу; 3) (научное — то что открыто) асыш; сделать ~ асыу яһау

открытк//а открытка; почтовая ~ почта открыткаһы

открыт//ый 1) (неограждённый) асык; ~ое место асык урын; ~ое море асык диңгез (океанға тоташкан); 2) (действующий) асык; магазин открыт до семи часов магазин сәгәт етегә тиклем асык

открыть 1) асыу; ~ дверь ишек асыу; откройте рот ауызыгыззы асыгыз; 2) (положить начало) асыу, башлау; ~ собрание йыйылышты асыу; ~ выставку күргәзмәне асыу; 3) (сделать открытие) асыш яһау, асыу; ~ся асылыу

откуда нареч. кайзан; ~ вы прибыли? һез кайзан килдегез?; ~ Вы это знаете? һез быны кайзан беләһегез?; я не знаю, ~ он приехал мин уның кайзан килгәнән белмәйем; ~либо, ~нибудь нареч. кайзан булһа ла; ~то нареч. кайзандыр

откувори//вать несов., ~ть сов. асыу; ~ бутылку шешәне асыу

откусить сов., откусывать несов. тешләу, тешләп өзөу отламывать несов. см. отломить

отлёт осоп китеу

отличать несов. айырыу; ~ся айырылыу; ~ друг от друга бер-береһенән айырылыу

отлич//ие айырма; в ~ от чего-л. низәндер айырмалы рәүештә ◆ диплом с ~ием отличиялы диплом; ~итель-

ный: ~ признак айырмалыккы билдэ; ~йтсыя (в чём-л.) айырылыгу

отличный 1) (от чего-л.) айырмалы; 2) (очень хороший) бик якшы

отлогий һезэк

отложить сов. 1) (в сторону) (ситкә) куйып тороу; 2) (оставить для кого-л.; для чего-л.) куйып тороу, алып куйыу; 3) (отсрочить, перенести на другое время) кисектереу; ~ заседание <отъезд> ултырышты <китеүзе> кисектереу

отломить сов. (что-л., от чего-л.) һындырып алыу

отмель ж һай урын

отмён//а гәмәлдән сыгарыу, булдырмау; ~ить сов., ~ять несов. булдырмау, үткәрмәү

отмё//тить сов. 1) (сделать отметку) билдәләү; 2) перен. (обратить внимание, подчеркнуть) билдәләү, һызыкка алыу; ~тка 1) (пометка) билдә; 2) (школьная оценка) билдә, баһа; ~чать несов. см. отметить

отнес//тй сов. (что-л., куда-л., кому-л.) алып китеү; течением лодку ~ло далеко от берега кәмәне ағым ярзан алыс алып китте

отнестись сов. карау; внимательно ~ к чему-л. игтибар менән карау

отнимать несов. см. отнять

относительн//о 1. нареч. сағыштырмаса; 2. предлог + Р хакында, тураһында; ~ нас мөжете не беспокобитсыя беззең хакта борсолмаҗка мөмкинһез; ~ый сағыштырмаса..., артык булмаған

относить несов. см. отнести

относиться несов. 1) см. отнестись; я отношусь к нему хорошо мин уға якшы карайым; 2) (иметь отношение) мөнәсәбәте булыу; это к вам <к делу> не относится бының һезгә <эшкә> мөнәсәбәте юк

отношени//е 1) мөнәсәбәт; хорошее <плохое> ~ к чему-л., <к кому-л.> якшы <насар> мөнәсәбәт; 2) иметь ~ к чему-л. <к кому-л.> нимәгә <кемгә> мөнәсәбәте булыу; он не имеет никакого ~я к этому уның быға бер ниндәй зә мөнәсәбәте юк; 3) мн. ~я мөнәсәбәттәр; дружеские ~я (у кого-л., между кем-л.) дуҗтарса мөнәсәбәттәр; быть (с кем-л.) в хороших ~ях якшы мөнәсәбәттә булыу; ♦ во всех ~ях һәр яклап; по ~ю к кому-л. кемгә карата

отнять сов. 1) (что-л., у кого-л.) алыу, тартып алыу; это не отнимет много времени был күп вакыт алмаясаж; 2) мат. алыу; 3) (ампутировать) кыркып алыу
ото см. от

отобрáть сов. 1) (отнять) тартып алыу; 2) (выбрать) найлап алыу

отовсюду нареч. төрлө яктан

отогнáть сов. кыуыу, кыуып ебәреү

отодвигáть(ся) несов. см. отодв́инуть(ся)

отодв́инуть сов. күсереү, күсереп куйыу; ~ся күсеү

отозвать сов. 1) сакырып алыу; 2) дипл. сакырып кайтарыу

отозвáться сов. 1) см. откликнуться; 2) (дать отзыв) һүз әйтеү, баһа биреү; **хорошо** <плохо> ~ о ком-л. берәйһе хакында якшы <насар> һүз әйтеү

отойт́и сов. 1) китеү; ~ в стóрону ситкә китеү; 2) (отправиться) китеү, кузгалыу; поезд отошёл [в три часа] поезд [сәғәт өстә] китте; 3) (отстать) кубыу, айырылыу

отомстить кому-л. үс алыу

отоплѐние йылытыу; центральное ~ үзәктән йылытыу

оторвá//ть сов. өзөү, йыртып алыу; ~ билет билетты йыртып алыу; ~ться өзөлөү, өзөлөп сығыу; **пүговица** ~лась төймә өзөлдө

отослать сов. ебәреү

отперѐть сов. асыу; ~ся асылыу

отпира́//ться несов. см. отперѐть(ся); **дверь не ~ется** ишек асылмай

отплá//ывать несов. см. отплы́ть; ~ы́тие йөзөп китеү; ~ы́ть (о пловце) йөзөп китеү; (о судне) (портган) китеү

отпор отпор; **дать** <получить> ~ отпор биреү <алыу>; **встретить** ~ отпорға тарыу

отправ́итель//ь ебәреүсе; **адрес** ~я ебәреүсенең адресы

отправ́//ить сов. (что-л.) ебәреү; (кого-л.) оҙатыу; ~ **письмо по почте** хатты почта менән ебәреү; ~ в **больницу** больницаға оҙатыу; ~**иться** китеү, сығыу; ~ в **путь** юлга сығыу; ~ **гулять йөрөргә** сығыу; поезд ~**ится** в **семь часов с пятого пути** поезд сәғәт етелә бишенсе юлдан китә; ~**ка** (по гл. отправить) ебәреү; ~**ление** 1) (действие по гл. отправить и отправиться) китеү, кузгалып китеү; ~ **поезда** поездың китеүе; **порт** <станция> ~**ления** китеү порты <станцияһы>; **время** ~**ления** кузгалыу ваҡыты; 2) **почтовое** ~ почта аша ебәреүгән нәмә; ~**лять(ся)** несов. см. отпра́вить(ся)

отпраздновать сов. см. праздновать

отпуск отпуск, ял; **быть** в ~е ялда булыу; **взять** ~ отпуск алыу; **уйти** в ~ отпускыға китеү; **лѐтние** ~а йәйге ял; ~ **по болѐзни** ауырыу буйынса отпуск; ~ **по беременности и рóдам** ауырлы булыу һәм бала табыу буйынса отпуск

отпус//кать несов., ~**тáть** сов. 1) (кого-л.) ебәреү;

2) (что-л. — ослабить, перестать держать) ебәреү, ыскындырыу; ~ тормоз тормозды ыскындырыу; 3) ~ товар тауар ебәреү

отравление ағыулану; пищевое ~ азыктан ағыулану

отраж//ать(ся) несов. см. отразить(ся); ~ение сағылыу

отразй//ть сов. 1) кире тағыу; ~ нападение <удар> һөжүмде <һуғыузы> кире тағыу; 2) (воспроизвести) сағылдырыу; ~ться 1) сағылыу; ~ в зеркале көзгөлә сағылыу; 2) перен. (на чем-л., на ком-л.) тәҗсир итеү; это ~лось на здоровье был һаулыкка тәҗсир ите

отрасль ж тармак

отредактировать сов. см. редактировать

отрѐз//ать сов., ~ать несов. кыркып алыу

отрекатсья несов. см. отрѐчься

отремонтировать сов. ремонтлап жуйыу

отрѐчься сов. (от кого-л., от чего-л.) баш тартыу

отрица//ние кире тағыу; ~тельный 1) кире; ~ ответ кире яуап; ~тельная сторона дела эштең кире яғы; 2) физ., мат. кире; ~ть несов. кире тағыу, инкар итеү

отрыв: учиться без ~а от производства производство-нан айырылмайсак укыу; ~ать(ся) несов. см. оторвать(ся); ~истый өзәк-өзәк

отрывок өзәмтә

отряд отряд

отрѐч//ивать несов., ~ить сов. кисектереү; ~ка кисектереш

отставать несов. см. отстать

отставка отставка (эштән китеү)

отстаивать несов. см. отстоять

отстал//ость артта калганлык; ~ый артта калган

отстать сов. артта калыу, тороп калыу; ~ в развитии үсештә артта калыу; ~ от поезда поездан тороп калыу

отстоять сов. һаклап алып калыу, яклау

отстран//ить сов., ~ять несов. бушатыу, (эштән) алыу;

~ от должности вазифанан бушатыу

отступ//ать несов., ~ить сов. сиреү; ~ление сигенеү

отсутствие//ие 1) булмау; в моё ~ мин булмаганда; 2) (чего-л.) булмау, юклык; за ~ием (или из-за ~ия) времени <денег> вакыт <акса> булмаганға (булмау сәбәпле); ~овать несов. 1) (не присутствовать) булмау; 2) (не быть в наличии) булмау, юк булыу

отсылать несов. см. отослать

отсюда нареч. бынан, ошонан; ~ следует бынан килеп сыға

отталкивать *несов. см. оттолкнуть*
оттенок төсмөр
оттепель ж йылылык, йылыу
оттого *нареч.* шунан, шул сәбәпле
оттолкнуть *сов.* 1) этеп ебөрөү; 2) *перен. (кого-л.):*
 ~ от себя друзей дустарыңды үзеңдөн ситләштерөү
оттуда *нареч.* унан, шунан
отход 1) китеү; 2) (*отправление поезда*) китеү, кузгалыу; ~ **ить** *несов. см. отойти*; поезд ~ **ит** в ... часов поезд ... сәгәттә китә; ~ **назад** артка китеү
отходы *мн.* калдык; **промышленные** ~ промышленность калдыктары
отцве//сти *сов.*, ~ **тать** *несов.* сәскә атып бөтөү
отчаяни//е өмөтһөзлөк; в ~ **и** өмөтһөзлөккә (төшөү)
отчего *нареч.* низән, нилектән; ~ **это** произошло? низән был килеп сыкты?
отчеств//о атайзың исеме; как Ваше ~? һезең атайыгыззың исеме нисек?; **называть** по имени и ~ **у** исеме һәм атаһының исеме менән әйтеү
отчёт отчёт; ~ **ный**: ~ период отчёт дәүере
отчим үгәй атай
отчитаться *сов.*, **отчитываться** *несов.* отчет бирөү
отъезд китеү; день ~ **а** китеү көнө
отыскать *сов.* эзләп табыу
отыскивать *несов. см. отыскать*
офицер офицер; ~ **ский**: ~ское звание офицер дәрәжәһе
официальный рәсми
официант; ~ **ка** официант
оформ//ить *сов.* 1) төзөү, йүнәтеү; ~ документы документтарзы төзөү; 2) (*украсить*) бизәү; ~ зал залды бизәү; ~ **ление** 1) бизәү, йүнәтеү; ~ спектакля спектаклде бизәү; ~ **лять** *несов. см. оформить*
охватить *сов.*, **охватывать** *несов.* косаклау, уратып (солгап) алыу; *перен.* ылыктырыу, йәлеп итеү
охла//дить *сов.*, ~ **ждать** *несов.* һыуындырыу; ~ **ждёние** һыуытыу; **система** ~ **ждёния** һыуытыу системаһы
охот//а һунар; ~ **иться** *несов.* һунар итеү; ~ **ник** һунары; ~ **ничий**: ~ сезон һунар мәле; ~ **билёт** һунар билеты
охотн//о *нареч.* теләп, ысын күңелдән; ~ **верю** ысын күңелдән ышанам
охран//а 1) һаклау; ~ природы <окружающей среды> тәбиғәттә <мөхитте> һаклау; ~ труда <здоровья> хезмәттә <һаулыкты> һаклау; 2) (*группа людей*) һак; ~ **ять** *несов.* һаклау; ~ **яться**: ~ется государством <законом> дәүләт <закон> тарафынан һаклана
охрипнуть *сов.* тамак карлығыу

оцѣн//ивать *несов.*, **~йтѣ** *сов.* 1) (*определить цену*) хак биреу; ~ **имущество** мөлкәткә хак биреу; 2) *перен.* баһалау; ~ **по достоинству** тейешле баһаны биреу; ~**ка** 1) баһа; 2) баһалау; 3) (*балл, отметка*) билдә; **высокие** ~ки юғары билдәләү

очаг 1) усак; **домашний** ~ өй эсе; 2) *перен. (чего-л.)* сығанак

очевидец шаһит

очевиди//о *вводн. сл.* моғайын, күрәһең; ~**ый** асык, ап-асык

очень *нареч.* бик, ифрат

очередной сираттағы; ~ **отпуск** сираттағы ял

очеред//ь ж 1) сират; **теперь моя** ~ хәзер миңең сират; **по ~и** сират буйынса; 2) (*группа людей*) сиратта тороусылар; **стоять в ~и** сиратта тороу **◆ в первую** ~ тәү башта, иң тәүзә

очерк очерк

очй//етить *сов.* 1) (*от грязи и т. п.*) тазартыу; 2) (*снять кожуру, чешую и т. п.*) әрсәу; ~**щать** *несов. см.* **очистить** I

очк//й *мн.* күзлек; **носить** <**ходить**> в ~ах күзлек кейеу

очк//б *спорт.* очко; **количество** ~бв очколар һаны; **победа** <**поражение**> по ~ам очколар буйынса еңеу <енелеу>

очнуться *сов.* 1) (*проснуться*) уяныу; 2) (*прийти в себя*) искә килеу

очутиться *сов.* барып сығыу

ошиб//аться *несов.*, ~**йтѣся** *сов.* яңылышыу, хаталаныу; **Вы ~аетесь** һез хаталанаһығыз

ошиб//ка хата; **грубая** ~ тупаҫ хата; **допустить** ~ку хата ебәреу; **исправить** свою ~ку хатаңды тәзәтеу; **по ~ке** хата арқаһында; ~**очный** хата

оштрафовать *сов.* штраф һалыу

ощупь ж: на ~ һәрмәп карап; ~**ю** *нареч.:* идти ~ һәрмәнеп барыу

ощу//тѣть *сов.*, ~**щать** *несов.* һизеу, тойоу; ~**щение** һизеу, тойоу; тойго

II

павильон павильон; **выставочный** ~ күргәзмә павильоны

падать *несов.* 1) йығылыу, тәгәрәу, ауыу; 2) (*понижаться, напр. о давлении*) түбәнәйеу, кәмеу

падѣж *грам.* килеш

падэние 1) йыгылыу, тэгэрәү; 2) (понижение) түбәнәйеу

пай пай; ~щик пайсы

пакёт пакет

пакт пакт; ~ о взаимопомощи <о ненападении> үз-ара ярзам <һөжүм итешмәү> тураһында пакт

палат//а 1) палата; торговая ~ сауза палатаһы; 2) (в парламенте и т. п.) палата; 3) (в больнице) палата, бүлмә; 4) ~ы мн. ист. һарай

палат//ка 1) (для жилья) палатка; 2) (киоск) палатка; ~очный: ~ лагерь <городок> палаткаларзан торган лагерь <каласык>

палец бармак; большой <указательный, средний, безымянный> ~ баш <һук, урта, сығанак> бармак нал//ка таяк; лыжные ~ ки саңғы таяғы; ~очка таяксык; дирижёрская ~ дирижер таяксығы

палуба палуба; верхняя <средняя, нижняя> ~ өскө <урта, түбәнге> палуба

пальма пальма ◆ ~ первенства беренсе урын

пальто ср. нескл. пальто; зимнее <демисезонное> ~ кышкы <козғө> пальто; меховое ~ тире пальто; ходить в ~ пальтола йөрөү

памятка иҫтәлек, иҫкәrmә кағызы

памят//ь ж 1) хәтер, иҫ; 2) (воспоминание) иҫтәлек;

подарить на ~ иҫтәлеккә бүләк итеү ◆ выучить на ~

ятка бикләү; читать по ~и яттан укыу

паника паника, каушап тошөү

панорам//а панорама; ~ный: ~ное кино панорамалы кино

пансионат пансионат

пантомима пантомима (ым-ишара тамашаһы)

папа I м (отец) атай

папа II м церк. папа

папирос//а папирос; ~ный: ~ная бумага папирос кағызы

папка папка

пар быу, боҫ, пар

пар//а 1) иш; танцующая ~бейеүсе иштәр; 2) (о предметах) бер пар; ~ ботинок бер пар ботинка; 3) разг. (несколько, один-два) бер-ике; через ~у дней бер-ике көндән

параграф параграф

парад парад; принимать ~ парад кабул итеү

парадн//ый 1) парад ...ы; ~ая форма парад формаһы; 2): ~ вход, ~ подъезд алғы подъезд; ~ая лестница алғы баҫкыс; 3)→сущ. ~ое ср. түр ишек

паралич паралич, фалиж

параллель *геогр.* параллель; **~ный** 1) *мат.* параллель; 2) (*расположенный в одном направлении*) буй яткан; 3) (*одинаковый*) параллель; **~ классы** параллель кластар
парашют парашют; прыжок с ~ом парашютта һикерәү; **~ист**, **~истка** парашютист; **~ный** парашют ...ы; **~ спорт** парашют спорты
парень *м* егет
паря *ср. нескл.* бәхәс; **держать <заключить>** ~ бәхәс тотуу, бәхәсләшеү
парик парик
парикмахер парикмахер; **~ская** парикмахерский
парк 1) парк; **городской** ~ кала паркы; 2) (*транспорта, машины*) парк
парламент парламент; **~арий** парламентарий
парник парник; **~обый**: **~обые** овощи парникта үскән йәшелсә
парный ишле, куш
паровоз паровоз
паров//бй пар ...ы, пар менән йылытылган; **~бе** отопление пар менән йылытыу
пародия пародия
пароль *м* пароль
паром борам
пароход пароход; **~ный**: **~ное** сообщение пароход менән бәйләнеш
парт//билет партбилет; **~бюро** *ср. нескл.* партбюро
партер партер (*театрза тамаша залының түбәнге каты*)
партизан партизан; **~ка** партизанка; **~ский** партизан ...ы **~отряд** партизан отряды; **~ская война** партизан һуғышы
партийн//ый 1. партия ...ы; **~ое собрание** партия йыйылышы; **~ая организация** партия ойошмаһы; 2. → *еуц.* **~ый**, **~ая ж** партиялы
парти//я 1) партия; **вступить в ~ю** партияға инеү; 2) (*группа людей*) төркөм, партия; 3) (*количество товара*) партия; 4) (*в игре*) партия; **~ в шахматы** бер партия шахмат уйыны
партком *м* (**партийный комитет**) партком (партия комитеты)
парторганизация партия ойошмаһы
парус елкән; **идти под ~ом** (*или под ~ами*) елкән менән барыу; **~ник** елкәнле карап; **~ный**: **~ное** сүдно *см.* **парусник**; **~ спорт** елкәнселәр спорты
парфюмер//ия парфюмерия; **~ный**: **~ магазин** парфюмерия магазины
пас *спорт.* пас

пәсека умарталык
 пасмурн//ый йонсоу, болотло; сөгөднә ~о богөн (көн)
 йонсоу
 паспорт паспорт
 пассажир пассажир; днә ~ов с детьмй балалы пасса-
 жирзар өсөн; ~ский пассажир ...ы(е) ~ поезд пассажир
 поезы
 пассивный пассив
 паста паста; зубная ~ теш пастаһы
 наст//бище көтөүлек; ~й несов. көтөү; ~ух көтөүсе
 пасть I сов. 1): ~ в бою һугышта һәләк булыу; 2) (сдагь-
 ся неприятелю — о крепости, городе и т. п.) бирелеу
 пасть II ж ауыз
 патриот патриот; ~изм патриотизм; ~ический пат-
 риотик
 патрон (от оружия) патрон
 патруль м патруль; милицейский ~ милиция патруле
 пауза пауза, тыныш
 паук үрмәксе
 пахать несов. һөрөү
 пахнуть несов. ес сыгыу, ес аңкыу
 пахот//а һөрөнтө ер; ~ный: ~ная земля һөрөлгән ер
 пачка 1) (стопка) бәйләм; 2) (упаковка) төргәк, кап;
 ~ сигарет бер кап сигарет
 пачкать несов. бысратыу; ~ся бысраныу
 пашня һөрөлгән ер
 лев//ец йырсы; ~ица йырсы катын-кыз
 педагог педагог; ~ический педагогия, педагогик
 педаль ж педаль
 педиатр педиатр
 пейзаж 1) (вид) тәбигәт күренеше; 2) (картина) пейзаж
 пскарня икмәк бешереү йорто
 пельмени мн. (ед. пельмень м) билмән
 пена күбек
 пенне йырлау
 пенсионер, ~ка пенсионер
 пенси//я пенсия; быть на ~и пенсияла булыу
 пеня м төп, түңгәк
 пепе//л көл; ~льница көл һауыты (тәмәке тартканда)
 первенство спорт. беренселек; командное <личное> ~
 команда <шәхси> беренселеге; ~мира донъя беренсе-
 леге
 перво//бытийй тәүтормош; ~ человек тәүтормош
 кешеһе; ~источник төп сығанак; ~классный беренсе
 класлы
 Первомай Беренсе май

первомайск//ий: ~ праздник беренсе май байрамы
перво//начальный тәүге; беренсе; ~ **сортный** беренсе сорт; ~ **степенный** иң мөһим

пёрв//ый 1. *числ.* беренсе; ~ **этаж** беренсе кат; ~ **ого** числа беренсе число; в половине ~ **ого** беренсе яртыла; в ~ **раз** беренсе кат; 2. *прил.* беренсе, тәүге; ~ **сорт** беренсе сорт; ~ **ая** премия беренсе премия; 3. ~ **ое** блюдо, → *сущ.* ~ **ое ср.** беренсе блюдо

перебе//гать *несов.*, ~ **жать** *сов.* аша йүгереп сығыу; ~ **через** дорюгу юлды аша йүгереп сығыу
пере//бывать *несов.*, ~ **бить** *сов.* (кого-л.) 1. үлтереп (жырып) ватып бөтөрөү; 2. бүлдереү

перевезти *сов.* 1. ташыу; 2. аша алып сығыу
переверну//ть *сов.* түңкәреү, асыу; (*опрокинуть*) асыу; ~ **страницу** битте асыу; ~ **ться** түңкәрелеү; лодка ~ **лась** кәмә түңкәрелде; ~ **на другой бок** икенсе ятка әйләнеү

перевёртывать(ся) *несов. см. перевернуть(ся)*
перевес 1) ауырырак булыу; 2) *перен.* өҫтөнлөк
перевести *сов.* 1) аша сығарыу; 2) (*переместить что-л.*) күсереү; ~ **стрелку часов** сәғәт уғын күсереү; 3) (*переместить кого-л. по службе, учёбе*) күсереү; 4) (*с одного языка на другой*) тәржемә итеү; 5) (*отправить по почте деньги*) ебәреү, күсереү

перевод 1) (*напр. стрелки*) күсереү; 2) (*напр. по службе или учёбе*) күсереү; 3) (*с одного языка на другой*) тәржемә итеү; ~ **на башкирский язык** башкорт теленә тәржемә итеү; 4) **почтовый** ~ почта переводы; **банковский** ~ банк переводы; ~ **ить** *несов. см. перевести*; ~ **чик**, ~ **чица** тәржемәсе; ~ **с ... языка ...** теленән тәржемәсе; ~ **на ... язык ...** теленә тәржемәсе; **разговаривать** **через** ~ **чика** тәржемәсе аша һөйләшеү

пере//возить *несов. см. перевезти*; ~ **возка** ташыу; ~ **грузов** йөк ташыу; **морские** ~ **возки** диңгезгә йөк ташыу
первооружение яңынан коралланыу
переворачивать(ся) *несов. см. перевернуть(ся)*

переворот 1. кырка боролош; 2. алмашыныу
перевыполн//ить *сов.*, ~ **ять** *несов.* арттырып үтәү
пере//вязать *сов.* 1) бәйләү; ~ **рану** яраны бәйләү; 2) (**обвязать**) бәйләү; ~ **вязка** яңынан бәйләү; **сделать** ~ **вязку** (яраны) яңынан бәйләү; ~ **вязывать** *несов. см. перевязать*

перегнать *сов.* 1. узып китеү; 2. жыуыу
переговор//ный: ~ **пункт** һөйләшеү пункты; ~ **ы мн.:** һөйләшеүзәр; **вести** ~ һөйләшеүзәр аша барыу
перегонять *несов. см. перегнать*

перегор//ать несов., ~еть сов.: лампочка ~ела лам-
 почка янын өзөлдө
 перегородка бүлкө
 перегрузк//а ж, ~и мн. йөк артык булуу, күп тейәү
 пѐред [передо] предлог+T 1) (о месте) алдында, кар-
 шыһында; пѐредо мной миңең алдында; ~ нами постав-
 лена задача безең алдыбызга бурыс куйылган; 2) (о вре-
 мени) алда, алдынан, элек; ~ обедом төш алдынан; 3) (по
 отношению к кому-л.) алдында, алда; я виноват ~ вами
 мин һезең алда гәйепле
 перѐд ал
 передавать несов. см. передать; ~ по радио <по теле-
 видению> радионаң <телевидениенан> тапшырыу
 передатчик радио тапшырғыс
 переда//ть сов. 1) (дать, вручить) тапшырыу, (жулына)
 биреү; ~йте сюда бында бирегез; 2) (предоставить в поль-
 зование) биреү; 3) (сообщить) әйтеү, әйтеп ебәреү; ~йте
 ему, что... уға ... тип әйтегез; ~ча 1) тапшырыу; музы-
 кальная ~ музыкаль тапшырыу; телевизионная ~ теле-
 визион тапшырыу; 2) (то, что передаѐтся, напр. для боль-
 ного) тапшырма (азык-түлек һ. б.); 3) тех. (авто) тапшы-
 рыу; корѐбка ~ч тапшырыу кумтаһы
 передвигать несов. см. передвинуть; ~ся 1) см. пере-
 двинуться; 2) (двигаться) хәрәкәтләнеү, хәрәкәт итеү
 передвиж//ение (күсеп) йөрөү; средства ~ения (күсеп)
 йөрөү саралары; ~ной: ~ная выставка күсмә күргәзмә
 передвинуть сов. күсереп (шылдырып) куйыу; ~ся
 күсеү, шылыу
 передѐл//ать сов., ~ывать несов. үзгәртеү, төзәтеү
 передн//ий алғы; ~ья алғы бүлмә
 пѐредо см. пѐред
 передов//ой алдынғы, ~ опыт алдынғы тәҗрибә;
 ~ идей алдынғы идеялар; ~ отряд рабочего класса эш-
 селәр синыфының алдынғы отряды; ~ая статья, →сущ.
 ~ая ж баш мөкәлә
 передумать сов. кире уйлау, уйған кайтыу
 передышк//а ял, тыныу; без ~и тынмай, алһыз-ял-
 һыз
 переѐзд 1) аркыры сығыу; 2) (место) аша сығыу урыны
 пере//езжать несов., ~ѐхать сов. 1) (через что-л.) аша
 сығыу; 2) (переселиться) күсеп китеү, күсеп ултырыу
 пережива//ние кисереш; ~ть несов. кисереү
 пережиток калдык
 пережить сов. кисереү; үткәреү, йәшәү
 перезимовать сов. кышлау
 переиздание аңы басма

переименовать сов. яңынан исемләү
пере//йти сов. үтеү, аша сыгыу; күсеү; ~ [через] улицу урам [аша] сыгыу
перекладина //а спорт. перекладина; упражнения на ~ е перекладинала күнегеүзәр
перекладывать несов. см. переложить
переключ//ать несов., ~ить сов. икенсе ыңгайга бороу (күсерәү); ~ [приёмник, телевизор] на другую программу [приемникты, телевизоры] икенсе программага бороу; ~ [на другую] скорость авто. тизлекте [икенсегә] күсерәү
перекрёсток юл (йәки урам) саты
перекусить сов. капкылап алыу, үзәк ялгау
пере//лёт аша осош; ~летать несов., ~лететь сов. аша осоп үтеү; ~ный: ~ные птицы күсер коштар
переливание: ~ крови кан алмаштырыу
переложить сов. (на другое место) күсереп халыу, икенсе урынга күсерәү
перелом 1) һыныу; 2) *перен.* һынылыш, үзгәреш; ~ить сов. һындырыу; үзгәртеү; ~иться һыныу; кырка үзгәрәү
перемён//а үзгәреш, алмашыныу; ~ погоды һауаның алмашыныуы; ~ к лучшему якшыга үзгәреш; ~ить сов. үзгәртеү; ~ место работы эш урынын үзгәртеү; ~иться үзгәрәү, алмашыныу; он очень ~ился ул бик нык үзгәрзе; погода ~илась һауа алмашынды; ~ный үзгәрәүсән, алмашыныусан; ~ветер (йүнәлеше) үзгәрәүсән ел ◆ ~ ток эл. алмаш ток
переме//стить сов. күсереп куйыу; ~ститься күсеү; ~щать(ся) несов. см. переместить(ся); ~щение күсеү, күсерәү
перемирие вакытлыса килешәү
пере//нести сов. 1) күсерәү; аша сыгарыу; 2) (*назначить на другое время*) күсерәү, кисектерәү; 3) (*вытерпеть, выдержать*) сызап тороу, бирешмәү
пере//носить несов. см. перенести; ~носный 1) күсермәле, күсереп йөрәтмәле; 2): ~носное значение слова һүзәң күсмә мәгәнәһе
переночевать сов. йоклап (кунып) сыгыу
переоб//увать(ся) несов. переобуть(ся); ~уть сов. (кого) икенсе аяк кейеме кейзәрәү; (*что*) кайтанан кейәү; ~уться икенсе аяк кейеме кейәү
переод//евать(ся) несов. см. переодеть(ся); ~етый (кейемен) алмаштырып кейенгән; ~еть (*кого*) икенсе кейем кейзәрәү; (*что*) алмаштырып кейәү; ~еться икенсе кейем кейәү; өстә алмаштырыу
переоцен//ивать несов., ~ить сов. яңынан баһа (*йәки хак*) куйыу; ~ свой силы үз көсәңдә артык баһалау

переписать *сов.* күсереп языу; яңынан языу
переписывать *несов. см.* **переписать**; **~ся** (*с кем-л.*) хатлашыу, хат язышыу

перепись *ж:* населения халык иҗәбен алыу

переплёт китап һ. б. тышы; в **~е** тышлы

перепл/ывать *несов.*, **~ять** *сов.* (аша) йөзөп сығыу

переправ//а 1) (*действие*) аша сығыу; 2) (*место*) аша сығыу урыны; **паромная ~** борам менән сығыу урыны; **~ить** *сов.* аша сығарыу **~иться** (аша) сығыу; **~** **через реку** йылғаны аша сығыу; **~лять(ся)** *несов. см.* **переправить(ся)**

перепроизводство артык етештереу

перепутать *сов.* бутау; сейәлтеу

перераб//атывать *несов. см.* **переработать**; **~аывающая промышленность** эшкәртеу промышленносы; **~отать** 1) (*напр. сырье*) эшкәртеу; 2) (*переделать*) яңынан эшләу; **~отка** 1) эшкәртеу; 2) эшкәртелгән нәмә

перерыв тәнәфес; **без ~а** тәнәфесез; **~** **на десять минут** ун минутка тәнәфес **~** **ка обед** тошлоккә тәнәфес

пересад//ка күсеп ултырыу; **сделать ~ку** күсеп ултырыу; **сделать ~ку на автобус** автобуска күсеп ултырыу; **без ~ок** күсеп ултырмайынса

пересаживаться *несов. см.* **пересесть**

пересекать(ся) *несов. см.* **пересечь(ся)**

пересел//ить *сов.* күсереу, күсереп ултыртыу; **~иться** күсереу, күсеп ултырыу; **~ять(ся)** *несов. см.* **переселить(ся)**

пере//сесть *сов.* 1) (*на другое место*) күсеп (килеп) ултырыу; 2) (*сделать пересадку в пути*) күсеп ултырыу

пересе//чение: **~** **дорог** юлдар киҗеше; **~чёрный:** бег по **~чёрной местности** сокорло-сажырлы урындан йүгереу
пересечь *сов.* аркыры сығыу; (аша) киҗеп үтеу; **~ся** киҗешеу

переслать *сов.* ебәреу, халып ебәреу; **~** **по почте** почта менән ебәреу

пересолить *сов.* тоззо күп халыу, тозон әсе итеу

переспр//аивать *несов.* **~осить** *сов.* кабатлап һорау; һорашып сығыу

переста//вать *несов. см.* **перестать**

переста//вить *сов.*, **~влять** *несов.* күсереп куйыу; **~новка** күсереп куйыу

переста//ть *сов.* туктау, тымыу; **~нь!** тукта!; дождь **~л** ямгыр тымды

перестр//аивать(ся) *несов. см.* **перестроить(ся)**; **~бить** *сов.* 1) яңынан халыу; 2) *перен.* үзгәртеп жорюу; **~бится** үзгәреу, башжаса эшләй башлау; **~бйка** 1) яңынан халыу; 2) *перен.* үзгәртеп жорюу

пере//сылать несов. см. переслать; ~сылка һалып ебәреү

переулок тыкрык

переутомление нык арыу

переход 1) аша сығыу; күсеү; 2) (пройденное расстояние) юл, ара; 3) (место, где можно перейти) аша сығыу урыны; (коридор, галерея) коридор, аралык; ~ через [железнодорожные] пути [тимер юлды] аша сығыу урыны; подземный ~ ер асты коридоры; ~йтть несов. см. перейти; ~ный 1) аша сығыу ...ы(е) ~ мост[ик] аша сығыу күпере; 2): ~ период күсеү дәүере; 3) грам.: глагол күсемле кылым; ~ящий: ~ приз <кубок, вымпел> күсмә приз <кубок, вымпел>

перец 1) (овощ) борос; 2) (пряность) борос; чёрный ~ кара борос

перечень м исемлек

перечисл//ить сов., ~ять несов. 1) (назвать) исемләп һанау; 2) бухг. (сделать перечисление) күсереү

перила мн. таянғыс, баҫкыс рәшәткәһе

период дәүер; спорт. осор; ~йчески нареч. вақыт-вақыт, әлдән-эле; ~йческий вақытлы; ~йческая печать вақытлы матбугат

перо 1) (пгичье) кауырһын; 2) (для письма) перо

перпендикулярный перпендикуляр

перрон перрон

персик персик, шафталы

персон//а дәрәжәле кеше, кеше; на две ~ы ике кешегә; ~аж персонаж; ~ал персонал; ~альный персонал, айырым; ~альное приглашение айырым сақырыу перспектива перспектива; алыстан күренеш

перстень м йөзөк

перчатк//и мн. (ед. ~а ж) бирсәткә

печенье печенье

печь I ж мейес

печь II несов. 1) бешереү; 2) (о солнце) кыззырыу

пешеход йәйәүле; ~ный: ~ переход, ~ная дорожка йәйәү йөрөү юлы

пешка шахм., тж. перен. пешка

пешком нареч. йәйәү

пещера мәмерйә

пиани//но ср. нескл. пианино; играть на ~ пианинола уйнау; ~ст, ~стка пианист

пиво һыра

пиджак пинжәк

пижама пижама

пик пик ◆ **часы** ~ пик сәгәте (*эштә, хәрәкәттә иң кызыу вакыт*)
пил//**а** быскы; ~**ить** *несов.* бысыу
пилот пилот
пилюля тәймә дарыу
пинцет эскәк
пионер пионер, ~**ка** пионер кыз; ~**вожатый** пионер-вожатый; ~**ский** пионер ...ы(е); ~**ская** организация пионер ойошмаһы
пирог бәлеш; ~ **с** калустой кәбестә бәлеше
пирожковая бәлешхана
пирожное пирожный
пирожок вак бәлеш; ~ **с** мясом итле вак бәлеш
писатель языусы, ~**ница** языусы катын-кыз
писать *несов.* 1) языу; 2) (*сочинять*) ижад итеү; (*музыку*) ижад итеү, языу; (*картину*) һүрәт төшөрөү; ~**ся**: как пишется это слово? был һүз нисек языла?
пистолет пистолет; **стартовый** ~ старт пистолеты
письменн//**ость** язма; ~**ый** языу ..ы(е); ~ **стол** языу өстәле; ~**ые** принадлежности языу кәрәк-ярағы; в ~**ом** виде язмаса
письмо хат
пита//**ние** 1) ашау, туклану; 2) (*пища*) азык; 3) *тех.* энергия; ~**тельный** туклыклы; ~**ться** *несов.* ашау, туклану
питом//**ец**, ~**ица** тәрбиәләнеүсе, укыусы
питомник питомник
пить *несов.* эсеү; **я** хочү ~ минең эскем килә; ~**ё** эсеү, эсемлек; ~**евой**: ~**евая** вода эсергә яраклы һыу
пищущ//**ий**: ~**ая** машинка языу машинкаһы
пища азык, ашамлык
пищать *несов.* сырылдау, сыйылдау
пищевод кызыл үңәс
плава//**ние** йозоу; ~**тельный**: ~ бассейн йозоу бассейны; ~**ть** *несов. см.* **плыть**
плавки *мн.* плавка
плавленный: ~ **сыр** (*или сырök*) йомшак сыр
плакат плакат
плакать *несов.* илау
плам//**енный** кайнар; ~**я** *ср.* ялкын
план 1) план; **по** ~**у** план буйынса; 2) (*чертёж, карта*) план; ~ **города** каланың планы; **выставки** күргәзмәнең планы ◆ **передний** ~ алғы план; **задний** ~ арткы план; **снять крупным** ~**ом** эре итеп (якындан) төшөрөү
планёр планёр (*моторһыз оскос аппарат*)
планеризм планеризм; ~**ст** планерист

планёт//а планета; ~арий планетарий
 плаи́рова//ние планлаштырыу; ~ть *несов.* планлаш-
 тырыу
 планка планка; орденская ~ ордендар планкаһы
 пла́но//вый планлы; ~вое хозяйство планлы хужа-
 лык; ~мерный планлы
 пла́стик пластик
 пла́стинка 1) пластинка; 2) *муз.* пластинка
 пла́стмасса пластмасса
 плат//а хак, түләү; входная ~ инеү хакы; ~ить *несов.*
 түләү; ~ный түләүле; ~ вход түләүле инеү
 плато́к яулык; носовой ~ куляулык
 платфо́рма 1) (*перрон*) платформа; 2) (*открытый вагон*)
 платформа; 3) *полит.* платформа
 пла́т//ье күлдәк; ~яной: ~ шкаф күлдәк шкафы
 плацкарт//а плацкарт; ~ный: ~ вагон плацкартлы
 вагон; ~ное место плацкартлы урын
 плач илаш, илау-һыктау
 плащ плащ
 плева́//тельница төкөрәк һауыты; ~ть *несов. см.* плю-
 нуть
 плед калын шәл
 племенн//ой: ~ скот токомло мал; ~ое хозяйство то-
 комсолок хужалыгы
 племя *ср.* кәбилә
 племянни//к эне, ир туған; ~ца һеңле, кыз туған
 плен тоткон, әсирлек; попасть в ~ тотконга эләгеү;
 ~ный *прил. и суц. м.* тоткон, әсир
 пленарн//ый: ~ое заседание пленар ултырыш
 плёнка 1) яры; 2) *фото, кино* плёнка
 пленум пленум
 плёсень *ж* үңәз, бәс
 плёчки *мн.* (*вешалка*) кейем элгес
 плечо́ яурын; широ́кие плечи киң яурындар
 плита́ 1) плита; 2) (*кухонная*) плита; электри́ческая ~
 электр плитаһы
 плитка́ 1) плитка; ~ шоколада бер плитка шоколад;
 2) *эл.* плитә
 плов былау
 плов//ёц, ~чиха йөзәүсе
 плод емеш; ~бый емеш ...ы(е) ~бые дере́вья емеш
 ағастары
 плодородный уңдырышлы
 плодотворный нәтижәле, емешле
 пло́мб//а 1) (*для печатывания*) пломба; 2) *мед.* плом-

ба; *поставить* ~у *пломба* *һалыу*; ~*йровать* *несов.* 1) *пломба* *куйыу*; 2) (*зуб*) *пломбалау*, *пломба* *һалыу*
плоский *ясы*, *ялпак*
плоскогубцы *мн.* *карғаморон*
плот *һал*
плстина *быуа*
плотник *балта* *оштаһы*
плотн//ость: ~ *населения* *халыктын* *тыгызлыгы*;
~*ый* *тыгыз*; *беше*
плөх//о 1. *нареч.* *насар*, *алама*; *я себя* ~ *чувствую* *мин*
үземде *насар* *тоям*; 2. *в знач. сказ.* *насар*, *ауыр*; *ему* ~ *уга*
ауыр; ~*ой* *насар*, *алама*, *хөрт*
площадка *майзансык*; *спортивная* ~ *спорт* *майзан-*
сыгы; *лестничная* ~ *баскыс* *майзансыгы*; *строительная* ~
төзөлөш *майзансыгы*
площадь *ж* 1) (*городская*) *майзан*; *Красная* ~ *Кызыл*
Майзан; 2) (*пространство* *земли*) *майзан*
плуг *һабан*
плыть *несов.* *йөзөү*, *йөзөп* *барыу* (*на транспортном сред-*
стве)
плюнуть *сов.* *төкорөү*
плюс 1) *мат.* *плюс*; 2) *нескл.* *плюс*; ~ *пять* *градусов*
плюс *биш* *градус*; 3) *перен.* *өстөнлөк*
пляж *һыу* *ингес*
пляс//ать *несов.* *бейеү*; ~ *вприсядку* *сүгэлөп* *бейеү*;
~*ка* *бейеү*
по *предлог* 1) (*о месте*) + *Д* -*дан/-дән*, -*зан/-зән*,
-*нан/-нән*, -*тан/-тән*; *буйлап*; *идти по дороге* *юлдан* *барыу*;
плыть по течению *агым* *ыңгайына* *йөзөү*; *бегать по магази-*
нам *магазиндан* *магазинга* *йөрөү*; 2) + *Д*: *работать по*
плану *план* *буйынса* *эшлөү*; *платить по счёту* *счёт* *буйынса*
түлөү; 3) + *Д*: *позвонить по телефону* *телефондан* *шыл-*
тыратыу; *послать по почте* *почта* *менән* *ебәреү*; *выступить*
по радио *радионан* *һөйлөү*; 4) (*на основании чего-л.*) + *Д*
буйынса; *судить по внешности* *тышкы* *киәфәт* *буйынса*
фәкер *йөрөтөү*; *по чьему-либо поручению* *берәйһенең*
кушыуы *буйынса*; 5) (*по причине*) + *Д* *сәбәпле*; -*дан/-дән*,
-*зан/-зән*; *по твоей вине* *һинең* *гәйептән*; *по болезни* *ауы-*
рыу *сәбәпле*; 6) + *Д*: [*врач*] *по профессии* *һөнәре* *буйынса*
врач; [*русский*] *по национальности* *милләте* *буйынса* [*рус*];
7) (*о сроке и пределе*) + *В* -*га/-гә*, -*ка/-кә* *тиклем*, -*гаса/-гә-*
сә; *я в отпуске* *но пятсе* *июля* *мин* *бишенсе* *июлгә* *тиклем*
ялда; *воды было* *по колени* *һыу* *тубыкка* *тиклем* *ине*
по-английски *нареч.* *инглизсә*; *говорить* ~ *инглизсә*
һөйлөү
побед//а *еңеү*; *одержать* ~у *еңеп* *сыгыу*; *бороться*

за ~у (*в спорте*) еңеу есөн көрәшеу; ~итель, ~ительница
еңеүсе; ~ить *сов.* еңеу, отоу; ~ в соревнованиях ярыш-
тарға еңеу

побежать *сов.* йүгереп китеу; касып китеу

побеждать *несов. см.* победить

побережье яр буйы

побить *сов. см.* бить 1; ~ рекорд рекорд куйыу

поблагодарить *сов. см.* благодарить

побледнеть *сов. см.* бледнеть

поблизости *нареч.* якында, эргәлә; нет ли ~ [телефона
и т. п.]? якында [телефон һ. б.) юкмы?

побратим: города-~ы туганлашкан калалар

побрить(ся) *сов. см.* брить(ся)

побывать *сов.* (*где-л.*) булғылау, булып тороу; ~ в теа-
тре <в гостях> театрға <кунакта> булыу

повар аш бешереүсе, ашнаксы

по-вашему *нареч.* (*по вашему желанию; как у вас*) һез-
зеңсә; (*по вашему мнению*) һез уйлаганса

поведение тәртип

повез//тй *сов.* алып китеу, илтеу; ~ с собой үзең менән
алып китеу; ~ кого-л., куда-л. кемделер кайзалыр алып
китеу ◆ мне <ему> ~ло миңең <уның> эш уңды;
мне не ~ло миңең эш уңманы

поверить *сов. см.* верить; не могу <трудно> этому ~
быға ышана алмайым <ышаныуы кыйын>

повернуть *сов.* бороу, әйләндереу; ~ направо <нале-
во> уңға <һулға> бороу; ~ за угол мойөшкә боролоу;
~ся боролоу

повёрх *предлог* + *P* естәнән, естәнә; ~ность ес(т), йез;
~ земли ерзең естә

повесить *сов. см.* вешать 2

повестй *сов.* алып китеу (*йәки барыу*); ~ за собой үзеңә
эйәртеп алып барыу

повестка сакырыу қағызы ◆ ~ дня көн тәртибе

повесть *ж* повесть

по-видимому *вводн. сл.* күрәһең; он, ~, не придёт кү-
рәһең, ул килмәс

повлиять *сов. см.* влиять

повод сәбәп, һылтау, по какому ~у? ниндәй сәбәптән?;

дать ~ (*к чему-л., для чего-л.*) сәбәп булыу

повор//ачивать(ся) *несов. см.* повернуть(ся); ~от

1) боролош; правый <левый> ~ уң <һул> боролош; ~

кругом бер урында әйләнеу; 2) *перен.* боролош, һынылыш;

крутой ~ (*прям. и перен.*) кырка боролош

повре//дйть *сов.* 1) (*что-л.*) бозоу, ватыу; 2) кому-л.,

в чѣм-л.) зарарлау, зарар; ~ждать *несов. см. повредить 1*;
 ~ждѣние 1) (*порча*) бозоу; 2) (*травма*) зарар, зыян
 повседнѣвный кѣндѣлек
 повсюду *см. всюду*
 повтор//ѣние кабатлау; ~йтѣ *сов. кабатлау*; ~йте,
 пожалуйста! зинһар ӕсѣн, кабатлагыз!; ~йтѣся кабат-
 ланыу
 повтѣр//ный кабат, икенсе кат; ~йтѣ(ся) *несов. см.*
 повторйтѣ(ся)
 повѣситѣ *сов. кѣтѣреу*; арттырыу; ~ся кѣтѣрелеу, ар-
 тыу
 позыш//атѣ(ся) *несов. см. повѣситься*; ~ѣние кѣтѣре-
 леу, артыу; ~жизненноу ѳровня тормош кимѣленѣ кѣ-
 тѣрелеу; ~температѳры температура кѣтѣрелеу
 повѣшенн//ый юғары, кѣтѣренке; ~ая температурѳа
 [тѣла] юғары температура [тѣнден]; ~спрос юғары их-
 тыяж
 повязка 1) бѣйлѣуес; нарукѣвная ~кул бѣйлѣуесе;
 2) *мед.* бѣйлѣуес
 погасѣ//тѣ *сов. 1) см. гаситѣ*; ~те свет! утты һундере-
 гез; 2): ~долг <задѣлженность> бурысты <бирѣсѣкте>
 тѳлѣп бѣтѣреу
 погаснутѣ *сов. см. гаснутѣ*
 погибѣтѣ *несов.*, погибнутѣ *сов. см. гибнутѣ*
 поглядѣтѣ *сов. см. глядѣтѣ*
 поговорка эйтѣм
 погѣда кѣн, һауа торошо; тѣплая <холодная> ~кѣн
 йылы <һалкын>; хорошѣя <плохѣя> ~кѣн якшы
 <насар>
 погод//йтѣ *сов.: немногѣ* ~я бер аздап
 погонѣ *мн. (ед. погон)* погондар
 погранѣчн//ик пограничник; ~ый сик буйындагы;
 ~ая станция сик буйындагы станция
 погребѣние ерлѣу урыны
 погр//ужатѣ(ся) *несов. см. погрузитѣ(ся)*; ~ужѣние
 тейѣу; ~узйтѣ *сов. 1) (на что-л., во что-л., напр. на плат-
 форму, в вагон) тейѣу; 2) (во что-л., напр. в воду) сумырыу,
 батырыу; ~узйтѣся 1) тейѣлеу; 2) сумыу; 3) перен. (во
 что-л., напр. в думы, в сон) сумыу; ~узка тейѣу, тейѣлеу*
 погубитѣ *сов. см. губитѣ*
 под(подо) *предлог 1) (о месте)+Т (где) астында; +В*
 (куда) астына; стоять ~дѣревом ағас астында тороу;
 стать ~дѣрево ағас астына баһыу; ~дождѣм ямгырза;
 попасть ~дождѣ ямгырға элѣгеу; ~Москвой многѣ кра-
 сѣвых мѣст Мѣскѣу эргѣһендѣ матур урындар кѳп 2) (о вре-
 мени)+В ~ѳтро иртѣнгѣ табан; ~вѣчер кискѣ табан;

~ **Новый год** Яңы йыл алдынан ◆ ~ **музыку** музыкаға кушылып

подавать *несов. см. подать*

подавляющ//ий: ~ее большинство зур күрселек

подарить *сов. см. дарить*

подарок бүләк; **получить в** ~ бүләккә алыу

пода//ть *сов.* 1) (дать) биреү; ~ **руку** кул биреү; 2) биреү, килтереү; ~ **на стол** өстәлгә килтереү; **обед** **подан** ашарға килтерелгән; 3) (заявление, жалобу) биреү, тапшырыу; 4) *спорт.* биреү

подбор 1) (действие) һайлап алыу; 2) (то, что подобрано) һайлап алынған нәмә ◆ **как на** ~ һайлап алған кечек, бөтәһе бер тигез

подбородок эйәк

подвал подвал

подвезти *сов.* (кого-л., куда-л.) алып килеү (йәки барыу), килтереү

подвергать(ся) *несов. см. подвергнуть(ся)*

подвергнуть *сов.* (кого-что-л., чему-л.) дусар итеү, куйыу; ~ся (чему-л.) дусар ителеү, куйылыу

подвести *сов.* 1) (кого-л., куда-л.) алып килеү, килтереү; 2) (кого-л.— обмануть и т. п.) алдау, уңайһың хәлгә куйыу ◆ ~ **итоги** йомғак яһау, йомғаклау

подвиг *сов.* батырлыҡ, каһарманлыҡ

подвинуть *сов.* күсереү, шылдырыу; ~ся күсеү, шылыу

подводить *несов. см. подвести*

подводн//ый һыу асты; ~ **камень** һыу астындағы таш; ~ая лодка һыу асты кәмәһе

подводить *несов. см. подвести*

подготовительный: ~ **комитет** эзерлек комитеты

подготов//ить *сов.* эзерләү; ~**иться** (к чему-л.) эзерленеү; ~ка эзерлек; (в учёбе) эзерлек, белем; без ~ки эзерлекһез

поддан//ный м, ~ная ж ... кешеһе; ~ство ... кешеһе булыу, подданнылыҡ

поддел//ать *сов.* (алдап) яһау, (окшатып) яһау; ~ка яһалған нәмә; (имитация) (окшатып) яһалған нәмә; ~ывать *несов. см. подделывать*

под//держать *сов.*, ~**держивать** *несов.* 1) (держать) тотоу, тотоп алыу; 2) (что-л.— одобрять, кого-л.— помогать) яклау, кеүәтләү; ярҙам итеү, булышыу; я ~ **держиваю** **ваше предложение** мин һезҙең тәкдимегеҙҙе яклыйым ◆ ~**держивать** **связь с кем-л.** бәйләнеш тотоу; ~**держка** (одобрение; помощь) ярҙам, яклау; **при** ~**держке** *кого-л.* берәйһенең ярҙамы менән

поддействовать *сов. см. действовать* 2

поделѣть(ся) сов. см. делѣть(ся)
 подешевѣть сов. см. дешеветь
 подзѣмный ер асты(ндагы)
 подкладка эслек, инес
 подкова дага
 подкуп хатып алыу; ~ать несов., ~йтъ сов. хатып алыу
 (бүлэк, акса һ. б. менән)
 подлеж//ать несов. тейешле булыу; ~йт таможенному
 досмотру таможня тикшереуенә тейешле ◆ не ~йт сомне-
 нию шикленергә урын юк; ~ащій: ~ таможенному
 досмотру таможня тикшереуенә тейешле булган
 подлет//ать несов., ~еть сов. осоп килеү
 подлинн//ик төп нөсхә; читать в ~ике төп нөсхәнән
 укыу; ~ый төп нөсхә, үзе
 подлый әшәке, жәбәхәт
 подме//сті сов., ~тать несов. һепереу
 подмышка култык асты; нести под мышкой култык
 астына кыстырып килтереу
 поднести сов. 1) (кого-что-л., куда-л.) килтереу, алып
 килеү; 2) (что-л., кому-л., подать; подарить) бүлэк итеу,
 биреу
 поднимать(ся) несов. см. поднять(ся)
 подножие: ~ горы тау итәге
 подножка (ступеньки) баҫкыс
 поднос батмус
 поднять 1) (вверх) күтәреу, мендереу; (с земли, с пола)
 күтәреу; 2) (повысить) күтәреу, арттырыу; ~ся күтәрелеу,
 тороу; ~ с места урындан тороу; ~ в воздух һауага күтә-
 релеу
 подобн//ый окшаш, кеүек, шикелле; в ~ых случаях
 быга окшаш хәлдәрзә ◆ ничего ~ого! һис тә улай түгел!
 подогр//евать несов., ~еть сов. йылытыу
 подожд//ать сов. кәтәп тороу; ~йте минутку! әз генә
 кәтәп тороғоз!
 подозр//евать несов. шикленеу, шик тотоу; ничего не
 ~евая һис нәмә тураһында уйламай, бер шикһез; ~ение
 шик, шөбһә; ~ительный 1) (недоверчивый) шикленеүсән;
 2) (сомнительный) шикле
 подой//ти сов. килеү, килеп етеу; ~дите поближе якы-
 нырак килегез; 2) (соответствовать, быть пригодным) ярау,
 тура килеү; это мне ~дёт <не ~дёт> был миңә ярай
 <ярамай>
 подоконник тәзрә төбә
 подорожать сов. см. дорожать
 подошва олтан, табан
 подписа//ние (протокола, договора и т. п.) кул куйыу;

~ть сов. кул куйыу; ~ться 1) (под чем-л.) кул куйыу; 2) (на что-л. выписать) азылыу; ~ на газету гәзиткә азылыу

подпис//ка 1) (на что-л.) азылыу; 2) (письменное обязательство) азма йөкләмә; ~чик азылыусы; ~ывать(ся) несов. см. подписать(ся)

подпись ж култамға

подполковник подполковник

подполь//е подполье, йәшерен эш; ~ный йәшерен башкарылған

подразумева//ть несов. уйлау, күз уңында тотоу;

~ться: под этим ~ется... бынан ... аңлашыла

подрасть сов. һуғышыу, һуғышып китеу

подробн//ость ентекле; ~ый ентекле

подросток үсмер; девочка-~ үсмер кыз

подруга әхирәт

по-другому нареч. башкаса

подружиться сов. дуҫлашыу

подрывн//ой: ~ая деятельность емергес эшмәкәрлек

подряд I нареч. рәттән, бер рәттән

подряд II м подряд; ~чик подрядсы

подсвечник шәмдәл

подснежник умырзая

подсолнечник көнбағыш

подставка таяу, терәк; аҫ

подтвер//дить сов. дәрәсләу, раҫлау; ~дётся дәрәсләнәу, раҫлану; сообщение ~дилось хәбәр дәрәсләнде;

~ждать(ся) несов. см. подтвердить(ся); ~ждение раҫлама;

получить ~ раҫлау алыу

подтяжки мн. тарттырғыс

подума//ть сов. уйлау, уйлап карау ◆ вы только ~йте! кара һин уны!

подушка мөндәр

подход 1) (приближение) якынлау; 2) (место) якынлау урыны; 3) (отношение к кому-л., к чему-л.) мөнәсәбәт;

~ить несов. см. подойти; ~ящий яраклы, уңайлы; ~ момент уңайлы момент

подчеркивать несов., подчеркнуть сов. 1) (чертой) аҫтына һызыу; 2) перен. (сделать акцент) һызык өстөнә алыу

подчин//енный м кул аҫтындағы кеше; ~ить сов. буйһондороу; ~иться буйһоноу; ~ приказу приказға буйһоноу; ~ять несов. см. подчинить; ~яться несов. 1) см.

подчиниться; 2) (находиться в чем-л. подчинении) кул аҫтында булыу

подъезд 1) (приближение) якынлау; 2) (место) якын килеу урыны; 3) (вход в здание) подъезд

подъезжать *несов. см. подъехать*

подъём 1) күтәреү; ~ фла́га флаг күтәреү; (*по гл. под-
няться*) күтәрелеү; ~ на го́ру тауға күтәрелеү; 2) (*место*)
үр; (*склон*) тау бите; **крутой** ~ текә үр; 3) *перен. (разви-
тие)* күтәреү, үстәреү; ~ *сельского хозяйства* ауыл хужа-
лыгын күтәреү; 4) *перен. (воодушевление)* күтәрелеш;
5) (*часть ноги*) аяктың алкымы; ~ **ник** (*механизм*) күтәр-
гес; (*лифт*) күтәргес; ~ **ный**: ~ *механизм* күтәргес меха-
низм

подъехать *сов. килеү, килеп туктау*

поезд поезд; **ехать** ~ом (*или на ~е*) поезд менән (*йәки*
поезда) барыу

поездк//а юл йөрөү, сәфәр; *туристическая* ~ туристик
сәфәр; *служебная* ~ эш буйынса йөрөү; **совершить** ~у
барып кайтыу

поесть *сов. ашап алыу; я уже поёл* мин ашап алдым
инде; **я не успел** ~ мин ашап алырга өлгөрмәнем

поехать *сов. китеү, барыу; я поеду с вами* мин һеззән
менән барам; **поезжайте!** барыгыз!

пожалеть *сов. см. жалеть*

пожаловаться *сов. см. жаловаться*

пожалуй *вводн. сл., частица* ихтимал, бәлки

пожалуйста *частица* зинһар, рәхим итегез

пожар янғын; **лесной** ~ урман янғыны; ~ **ный** янғын
...ы(е); ~ **ная охрана** янғындан һақлану; ~ **инвентарь**
янғын һүндерәү йыһазы

пожать *сов.:* ~ *кому-л. руку* кулын кысыу; ~ **пле-
чами** яурын һелкетәү

пожела//ние теләк; с **искренними** ~ **ниями счастья**
бәхетте ихлас теләктәр менән; **высказать** ~ теләк әйтеү;
~ **ть** *сов. см. желать*

пожелтеть *сов. см. желтеть*

пожертвовать *сов. см. жертвовать*

пожива//ть *несов.:* как вы ~ете? нисек йәшәйһегез?

пожилой оло, оло йәштәге

пожимать *несов. см. пожать*

поза торош

позабо//титься *сов.* кайгыртыу, хәстәрән күреү;
~ **тьтесь** об этом ошо хакта кайгыртыгыз

позавидовать *сов. см. завидовать*

позавтракать *сов. см. завтракать*

позавчера *нареч.* элекке көн

позадí 1. *нареч.* артта; он остáлся ~ ул артта калды;
2. *предлог + Р* артында; сидеть ~ *кого-л.* артында улты-
рыу

позапрошл//ый: в ~ом годѹ өсөнсө йыл, элекке йыл
позвать сов. см. звать
позволені//е рөхсәт; **просить** ~я рөхсәт хорау; с ва-
 шего ~я һезең рөхсәтегеҙ менән
позво́л//ить сов., ~лять несов. рөхсәт итеу; ~ьте мне
 миңә рөхсәт итегеҙ
позво́нй//ть сов. см. звонить; ~те мне за́втра миңә ир-
 тәгә шылтыратығыҙ
позвоно́чник умырткалык
поздн//ий һуңғы, һуңға калған; ~о нареч. һуң; ужә ~
 һуң инде; ~ вечером кискеһен бик һуң
поздорóваться сов. см. здорóваться
поздравительн//ый: ~ая открытка котлау открыт-
 каһы
поздрав//ить сов.: ~ кого-л. с праздником <с днём
 рождéния> берәйһен байрам менән <тыуган көнө ме-
 нән> котлау; ~лэние котлау; ~лять несов. см. поздра-
 вить
пóзже нареч. һуңыраҡ; не ~ чемнан да һуңға кал-
 май
пози́ция 1) (расположение) урын; 2) спорт. торош;
 3) перен. караш, фекер
познако́мить//(ся) сов. см. знако́мить(ся); рад ~ся та-
 нышыуыма шатмын
позоло́ченный алтынланған, алтын ялатылған
позор мәсхәрә, хурлык; ~ный мәсхәрәле, хурлыклы
по́иски мн. эзләнеүҙәр; **отпра́виться на** ~ эзләнеүгә
 китеу
пойть несов. эсереу
пойма́ть сов. тотоу
пойти́ сов. 1) барыу; ~ в теа́тр театрға барыу; **пойдёмте**
 с нами безең менән барайыҡ; 2) (начатъся): **пошёл** дождь
 <снег> ямғыр <кар> яуа башланы; 3) (на что-л.) барыу;
 ~ на уступки юл куйыуға барыу; ~ на пользу файзаға
 булыу
пока́ 1. союз -ғанда/-гәндә, -ғансы/-гәнсе, -қансы/-кән-
 се; **подождите,** ~ **пройдёт** дождь ямғыр яуып үткәнсе кө-
 төгөҙ 2. нареч. әлегә, хәзергә; **я этого ~ не знаю** мин быны
 әлегә белмәйем ~ **что әлегә** ♦ [ну] ~! хуш, һау бул!
пока́з күрһәтеу; ~ **фильма** <мод> фильм <модалар>
 күрһәтеу; ~**ание** күрһәтеу; ~ **счётчика** счётчиктың күр-
 һәтеуе
показатель күрһәткес; ~ный күрһәтмә, ~ные **выступ-**
лэния спорт күрһәтмә сығыштар
показа́//ть сов. 1) күрһәтеу; **покажи́те, пожа́луйста,**
свой паспорт <билёт> үзегеҙең паспортығыҙҙы <биле-
 тығыҙҙы> күрһәтегеҙсе; **вечером** бўдет **показан** фильм

кисен фильм күрһәтеләсәк; 2) (указать) күрһәтеү; ~ до-
рогу юл күрһәтеү ◆ ~ какое-л. время спорт. берәй вақыт
күрһәтеү; ~ться 1): ~ врачү врачка күренеү; 2) безл.:
мне <тебе> ~лось миңә <һиңә> күренә

показыва//ть несов. см. показать; часы ~ют пять сәғәт
биште күрһәтә; ~ться несов. см. показаться 1

покидать несов., покинуть сов. ташлау, ташлап китеү;

~ вагон вагондан сыгып китеү

поклон баш эйеү; сәләм; ~иться сов. кому-л. баш эйеп
иҫәнләшеү

поклонни//к, ~ца һөйөүсе, яратыусы

покой 1) (отдых) ял; вам нүжен ~ һезгә ял кәрәк;

2) (спокойствие) тыныслык ◆ приёмный ~ (в больнице)
кабул итеү бүлмәһе

покойн//ик, ~ица мәйет, үлек; ~ый прил. и сущ. м,

~ая ж мәрхүм(ә). үлгән кеше

поколение быуын; молодое ~ йәш быуын

покор//ение буйһондорору; ~ить сов. буйһондорору;

~иться буйһоноу

покор//ный буйһоноусан; ~ять(ся) несов. см. поко-
рить(ся)

покрасить сов. см. красить

покраснеть сов. см. краснеть; ~ от стыда ояттан кы-
зарыу

покровительство курсалау, яклау

покрывало япма, ябыу

покр//ывать(ся) несов. см. покрыть(ся); ~ятие япма;

~ить сов. ябыу, каплау; ~иться ябыныу, капланыу

покрышка 1) (шина) покрывка; 2) (для мяча) покрыв-
ка

покупатель, ~ница һатып алыусы; ~ный: ~ная спо-
собность һатып алыу һәләтлеге

покупать несов. һатып алыу

покупк//а һатып алынган нәмә; сделать ~у (или ~и)

ниҙер һатып алыу

покушение үлтерергә ынтылыу (теләү)

пол I изән

пол II биол. енес, зат

полага//ть несов. уйлау, иҫәпләү; я ~ю, что... мин шу-
лай тип уйлайым; ~ться 1) см.ложиться; 2) не ~ется

(что-л. делать) ярамай, тейеш түгел

полдень м төш, көн үзәге

пол//е 1) ялан, кыр; 2) (площадка — ав., спорт.) май-

зан, ялан; лёгкое ~ осоу майзаны; футбольное ~ футбол

майзаны; 3) мн. ~я (шляпы) тирәс, сит; шляпа с ~ями

тирәсле эшләпә; 4) мн. ~я (книги, тетради) сит

полев//ой басыу, кыр ...ы(е); ~ые работы кыр эштәре
 полёзн//ый файзалы; ~ совет файзалы кәңәш; это ~о
 для здоровья был һаулык өсөн файзалы
 полёмика бәхәс, полемика
 полёт осош, осоу; космический ~ йыһанға осоу
 полететь сов. осоп китеү
 полз//ать несов. шыуышыу, шыуып йөрөү; ~ти несов.
 шыуышып барыу, үрмәләү
 полив//ать несов. см. полить
 поликлиника поликлиника
 полированный шымартылған
 полит//ик политик; ~ика политика; ~ический по-
 литик; ~ическая экономия см. политэкономия
 полить сов. (что-л.) һыу һибеү, һуғарыу
 политэкономия политэкономия
 полк полк
 полка кәштә; багажная ~ (в вагоне) багаж кәштәһе
 полковник полковник
 полководец ғәскәри етәксә
 полнеть несов. йыуанайыу
 полнолуние тулған ай
 иолномоч//ия мн. хокуктар; широкіе ~ киң хокук-
 тар; ~ный: ~ представитель тулы хокуклы вәкил
 полностью нареч. тулыһынса, тотош; я ~ согласен мин
 тулыһынса риза
 полночь ж төн уртаһы; в ~ төн уртаһында
 полный 1) (наполненный чем-л., кем-л.) тулы; зал по-
 лон зал тулы; 2) (целый, весь) тотош; 3) (толстый — о че-
 ловеке) тулы, һимез
 половина ярты; ~ третьего өсөнсә ярты; первая ~ дня
 көндөң беренсә яртыһы
 половодье ташкын
 полоний һезәк
 положени//е 1) (расположение) торош; географиче-
 ское ~ географик торош; 2) (состояние; роль, место в об-
 ществе) хәл, урын; социальное ~ социаль хәл; семейное ~
 гаилә хәл; занимать высокое ~ зур урын биләү; 3) (поза)
 хәл, килеш; сидеть в неудобном ~и уңайһыҙ хәлдә ул
 тырыу; 4) (обстановка, состояние общественной жизни)
 хәл; международное ~ халык-ара хәл; 5) (тезис) төп фе-
 кер; основные ~я доклада докладтың төп фекерзәре ◆
 быть в ~и ауырлы булыу, йөккә узыу
 положительный ыңғай
 положить сов. һалыу; ~ кого-л. в больницу больницаға
 һалыу; ~ деньги в сберкассе ақсаны һаҡлык кассаһына
 һалыу; см. тж. класть

полѳмкa ватылыу; ватык, һынык
 полѳса 1) буй, һызат; 2) (зона, место) һызык, урын;
 посадочная ~ ултырыу һызыгы; ~тый буй-буй бизекле;
 буйлы
 полѳск//а *уменьш. см.* полѳса 1; ткань в ~у буй-буй
 бизекле тукыма
 нолѳска//ние сайкау; ~ть *несов.* сайкау; ~ горло та-
 мак сайкау
 полотѳнце тастамал; бѳнное ~ мунса тастамалы
 полотнѳ 1) киндер тукыма; 2) (картина) полотно;
 3) ж-д полотнѳ (таш йѳйелгѳн юл)
 полтора *числ.* бер ярим; ~ста *числ.* йѳз илле
 полугѳдие ярымутрау
 полуфабрика//ты *мн. (ед. ~т)* ярим фабрика
 получатель алыусы
 получ//ать(ся) *несов. см.* получить(ся); ничегѳ не ~ает-
 ся бер нимѳ лѳ килеп сыкмай; ~йтѳ *сов.* алыу; я ~йл
 письмо мин хат алдым; ~йтѳся килеп сыгыу; ~йлѳсь так,
 что... шулай килеп сыкты ки...
 полушѳрие ярымшар
 полчаса ярты сѳгѳт
 полз//а 1) файза; 2) *спорт.:* в чью ~у? кем файза-
 һына? 2 : 0 в ~у Н.. ..файзаһына 2 : 0
 ползѳва//ние файзаланыу, кулланыу; правѳла ~ния
 кулланыу кагизѳлѳре; инструкция по ~нию файзаланыу
 буйынса инструкция ~тъся *несов.* 1) (использовать, упот-
 реблять) файзаланыу; ~ случаем (тура килгѳн) осрактан
 файзаланыу; 2) (обладать чем-л., иметь что-л.) ѳйѳ булыу,
 файзаланыу; ~ уважением ихтираам менѳн файзаланыу;
 он пользуетѳся успехѳм у пубѳлики ул пубѳлика алдында
 уңыш менѳн файзалана
 польский поляк
 полюбить *сов. (кого-л., что-л., что-л. делать)* яратыу,
 кѳңел тѳшѳу
 полюс котоп; Сѳверный ~ Тѳньяк котоп; Южный ~
 Кѳньяк котоп
 поляк поляк, полѳка поляк катын-кызы
 поляна аклан
 полярный: ~ круг поляр тѳңѳрѳк; Полярная звезда
 Тимѳр казык йондозо
 помада: губная ~ ирен буяуы
 поменять//(ся) *сов. см.* менять(ся); ~ся местѳми урын
 алмашыу
 помѳрить(ся) *сов. см.* мѳрить(ся)
 поместѳть *сов.* 1) (кого-л., что-л., куда-л.) урынлаш-

тырыу, куйыу; 2) (в печати — опубликовать) баһып сыга-
рыу; ~ся урынлашыу, һыйыу

помёт//а, ~ка билдә, тамга

помеха камасау, тоткарлык

помеша//ть сов. камасаулау; я вам не ~ю? мин һезгә
камасауламайыммы?

помещать несов. см. поместить; ~ся 1) см. поместиться;

2) (находиться, располагаться) урынлашыу

помещение бина, йорт

помещи//к помещик; ~ца помещик катыны

помидор помидор

помыловать сов. кисереу, ярлыкау

помимо предлог + Р 1) (кроме, сверх) тыш; 2) Без уча-
стия кого-л., вопреки чему-л.) башка, тыш; ~ моего желә-
ния минең теләгемдән тыш

помириться сов. см. мириться 1

помнить несов. (кого-что-л., о ком-чем-л.) хәтерләу, иҫ-
ләу

помогать несов. см. помочь

по-моему нареч. миңеңсә; ~ мнению миңең фекеремсә,
миңеңсә

помо//чь сов. ярзам итеу; ~гите мне, пожалуйста!

миңә ярзам итегезсә!; ~щик, ~щица ярзамсы

помощь ж ярзам; медицинская ~ медицина ярзамы,

позвать на ~ ярзамга сақырыу

помчаться сов. сабып (елеп) китеу

помыть сов. см. мыть; где можно ~ руки? кулды кайза
йыуып була?; ~ся см. мыться

понадобиться сов. кәрәгеу, кәрәк булыу; это может
вам ~ бының һезгә кәрәк булыуы мөмкин

по-нашему нареч. безеңсә

понедельник дүшәмбе; в ~ дүшәмбелә; но ~ам... дү-
шәмбе һайын

по-немецки нареч. немецсә; говорить ~ немецсә һөйләу

понемногу нареч. әзләп

пониж//ать(ся) несов. см. понизить(ся); ~ение тошөу,
түбәнәйеу; ~ температуры температура төшөу

понй//женный түбән; ~зить сов. түбәнәйтеу; төшөрөу;

~зиться түбәнәйеу, төшөу

понима//ть несов. аңлау; я вас не ~ю мин һезгә аңла-
йым; это я ~ю мин быны аңлайым

по-новому нареч. яңыса

понрави//ться сов. см. нравиться; вам ~лось? һезгә
окшанымы?

поняти//е төшөңсә ♦ ~я не имею бер ни белмәйем

понят//но нареч. аңлайышлы итеп; ~ный аңлайышлы

понять *сов. см. понимать*
пообедать *сов. см. обедать*
поочередно *нареч. сиратлап*
поощр//ение бүлөк; **фонд материального ~ения** ма-
териаль бүлөк фонды; **~ительный:** ~ительная премия
дэртлэндереу премияны

поп поп

попадание тейзереу

попадать *несов., попасть* *сов. 1) (оказаться, очутиться)*
эләгеу, калыу; **попасть в беду** бәләгә эләгеу; **мне в глаз**
попала соринка күземә сүп төштө; 2) *(добраться куда-л.)*
барыу, барып етеу; **как попасть на вокзал?** вокзалга нисек
барырга? 3) *(в цель — бросая что-л., стреляя)* тейзереу

поперёк 1. *нареч. аркырыга; разрезать ~* аркырыга
кыркыу; 2. *предлог + Р аркыры, аша*

пополам *нареч. 1) (на две части, поровну)* урталай;
2) *(в смеси с чем-л.)* яртылаш

пополнеть *сов. см. полнеть*

поправ//ить *сов. 1) (исправить)* төзәтеу, йүнәтеу; 2):
~ **здоровье** наулыкты якшыртуу; **~иться 1) (исправить**
свою ошибку) төзәлеу; 2) *(выздороветь)* науыгыу, төзәлеу;
он уже ~ился ул науыккан инде; **~ка 1) (исправление)**
төзәтмә; 2) *(выздоровление)* науыгыу; **~лять(ся)** *несов. см.*
поправить(ся)

по-прежнему *нареч. элеккесә*

попробовать *сов. см. пробовать*

попросить *сов. см. просить;* **можно попросить** к теле-
фону товарища Н.? Н. иптәште телефонга сакырып була-
мы?; ~ **воды** һыу хорау

попроцаться *сов. см. проститься*

популярн//ость танылганлык; дан, шөһрәт; **пользо-**
ваться ~остью дан қазаныу; **~ый 1) (общедоступный)**
ябай, аңлайышлы; 2) *(известный)* билдәле

попут//ный: ~ная машина юл ыңғай тура килгән ма-
шина; ~ **ветер** ыңғай ел; ~чик юлдаш: ~чица юлдаш
катын-кыз

попыта//ться *сов. см. пытаться;* ~итесь ещё раз тагы
бер мәртәбә тырышып (ынтылып) карағыз

попытка тырышыу, ынтылыш; **первая <вторая> ~**
спорт. беренсе <икенсе> ынтылыш

пора 1. *(время)* вакыт, мизгел; 2. *в знач. сказ. вакыт;*
нам ~идти безгә китергә вакыт ♦ **с каких пор?** қасандан
бирле?; **с тех пор, как...** шул вакыттан бирле; **с этих пор**
ошо вакыттан; **до сих пор** шул вакытка саклы

поражать(ся) *несов. см. поразить(ся)*

поражение еңелеу, кыйралыу; нанести <потерпеть>
 ~ еңеу, кыйратыу <еңелеу>
 паразит//тельный иҗ киткес, гәжәп; ~ть сов. 1) (победить; повредить) еңеу, кыйратыу; 2) (удивить) аптыратыу; таң калдырыу; ~ться аптырау, таң калыу
 по-разному нареч. төрләсә
 порвать сов. 1) (разорвать) йыртыу; 2) (расторгнуть, прекратить) өзөу, туктатыу; ~ся 1) йыртылыу; 2) өзөлөу, тукталыу
 порезать сов.: ~руку <палец> кыркып яралау; ~ся яраланыу, кыркылыу
 поровну нареч. тигез, тигез итеп
 порог 1) тупһа; 2) (на реке) шаршы
 поро́да током; төр, нәсәл
 поро//дить сов., ~ждать несов. тыузырыу, килтереп сыгарыу
 поросёнок суска балаһы
 порошок дары
 порошок//ок 1) порошок; зубной ~ теш порошогы;
 2) мн. ~кий мед. порошок
 порт порт
 портить несов. бозоу; ~ся бозолоу
 портн//йха тегенсе катын-кыз; ~ой м тегенсе
 портрет портрет, һүрәт
 портсигар папирос һауыты
 португа//лең португал; ~лка португал катын-кызы;
 ~льский португал; ~ язык португал теле
 портфель м портфель
 портье м нескл. портье
 по-ру́сски нареч. русса; говори́ть ~ русса һөйләү; скажи́те ~ русса әйтегез
 поруч//ать несов. см. поручи́ть; ~ение йомош; по ~ению кого-л. йомошо буйынса; ~ительство ескә алыу;
 ~ить сов. йөкмәтеу, тапшырыу; ~и́ться: ~ за кого-л. ескә алыу
 поручни мн. (ед. поручень м) тотөнгос
 порция өләш
 порыв 1) капыл иҗеу; ~ ветра елдең капыл иҗеуе;
 2) (о чувствах) илһам, дәрәт
 поряд//ок тәртип; ~ дня көн тәртибе; всё в ~ке барыһы ла тәртиптә, якшы
 порядочный 1) (честный) намыҫлы, йүнле; 2) (большой) байтак, арыу ук
 посадить сов. 1) (кого-л., куда-л.— посадить) ултыртыу;
 2): ~ самолёт самоләтты ултыртыу; 3) (растения) ултыртыу

посад//ка 1) ултырыу; ~ на поезд <на самолёт> поездга <самолётка> ултырыу; 2) (самолёта и др.) ултырыу, төшөү; ~ в пути юлда ултырыу; совершить ~ку (ергә) төшөү; 3) (растений) ултыртыу; ~очный: ~ талон ултырыу өсөн талон

по-своему нареч. үзгә

посвя//тить сов., ~щать несов. 1) (что-л., кому-л.) багышлау, арнау; 2) (кого-л., во что-л.) белдерү, төшөндөрү; ~щение багышлау

посев сәсеү; ~ы мн. сәсеүлектәр: ~ной: ~ная кампания сәсеү кампанияһы

поселить сов. урынлаштырыу; ~ся урынлашыу
посёлок поселка; рабочий ~ эшселәр поселкаһы; дачный ~ дачалар поселкаһы

посередине 1. нареч. уртага; поставить ~ уртага жуу; 2. предлог + Р уртаһында; ~ комнаты бүлмә уртаһында

посе//тить сов., ~щать несов. барыу, булыу; ~ выставка ку күргәзмәлә булыу; ~щение булыу; ~ музея музейға булыу

посеять сов. см. сеять

поскользнуться сов. тайып китеү

посланнык илсе

послать сов. ебәреү; ~ письмо хат ебәреү; ~ привёт сәләм ебәреү; ~ за кем-л. <за кем-л.> нимә <кем> артынан ебәреү

после 1. нареч. һуңынан; об этом мы поговорим ~ был хакта без һуңынан һөйләшербез; 2. предлог + Р һуң; ~ обеда <концерта> төштән <концерттан> һуң; ~ всех барыһынан һуң

последн//ий 1) һуңғы; в ~ее время һуңғы вақытта; 2) (новейший) һуңғы, яңы; ~ номер журнала журналдың һуңғы һаны

последователь, ~ница (артынан) эйәреүсе; ~ный 1) (следующий один за другим) бер-бер артлы; 2) (логически обоснованный) эзмә-эзлекле

послед//овать сов. эйәреү; ~ примеру үрнәккә эйәреү; ~ствие эземтә; ~ующий нәүбәттәге

послезавтра нареч. иртәнән һуң

последствие һуңғы һүз

пословица мәкәл

послуш//ать сов. см. слұшать; ~айте! тыңлағыз әле!; я хотёл бы ~ оперу минең опера тыңлағым килә; ~аться см. слұшаться; ~ный тыңлаулы

послышаться сов. см. слышаться

посмѣ//ть сов. см. сметь; я не ~л (что-л. сделать) мин кыйманым

посмотрѣть сов. см. смотрѣть; ~ на часы сэгәткә карап алыу; я хотѣл бы ~ спектакль мин спектакль карар инем
пособи//е 1) (помощь) пособие; дѣнежное ~ аксалата пособие; ~ по безработице эшһезлек буйынса пособие;
2) (учебное; учебник) эсбап

посоветовать сов. см. советовать; не мѳжете ли вы [мне] ~ һез [миңә] кәңәш итә алаһығызмы?; ~ся см. советоваться; я хотѣл бы ~ с вами мин һезҙең менән кәңәш-ләшәп алырға теләр инем

посол илсе

посолить сов. см. солить

посольство илселек

посп//евать несов., ~еть сов. 1) (успеть) өлгөрөү;
2) (созреть) өлгөрөү, етешеү

поспешить сов. см. спешить

поспешн//ый ашығыс; ~ое решѣние ашығыс карар

поспорить сов. см. спорить

посреднѣ см. посереднѣ

посредственный уртаса

посредством предлог + Р ярзамында

поссориться сов. см. сориться

пост пост; на ~у поста

поставить сов. куйыу; ~ машину [на стоянку] машинаны [тороу урынына] куйыу; ~ перед кем-л. задачу беррѣһе алдына бурыс куйыу; ~ рекорд рекорд куйыу; ~ памятник һәйкәл куйыу

постановить сов. карар итеү

постановка 1): ~ вопроса мәсьәләнең куйылышы;

2) (театральная) постановка

постановл//ѣние карар; ~ять несов. см. постановить

постараться несов. см. стараться

постарѣть сов. см. старѣть

по-старому нареч. иҫкесә

постелить сов. см. стелить

постель ж урын; лечь в ~ урынға ятыу; ~ный: ~ные принадлежности урын кәрәк-ярактары

постепенн//о нареч. ййлап, әкрәнләп; ~ый әкрән

постовой м, ~ милиционѣр постағы милиционер

посторониться сов. ситкә тайпылыу

посторонн//ий 1. сит; ~ие факторы сит факторҙар;

2.→сущ. м сит кеше; ~им вход воспрещѣн сит кешеләргә инеү тыйылған

постоянн//о нареч. 1) һәр ваҡыт, гел; 2) (непрерывный) өзлөкһез ◆ ~ый ток даими ток

пост//оить сов.: ~ойте! туктагыз!
 постричь сов. см. стричь; как вас ~? һеззек сәсегеззе
 нисек алырга?; ~ся см. стричься
 пострбить(ся) сов. см. строить(ся); ~йка төзөлгән ка-
 ралды; төзөлөш урыны
 поступ//ать несов., ~ить сов. 1) (совершить поступок)
 эшләү; он ~йл неправильно ул дөрөҗ эшләмәне; 2) (уст-
 роиться) (укырга) инеү, урынлашыу; он ~йл в институт
 ул институтка инде ◆ ~ в продажу һатыуга сыгыу
 посту́пок кылынган эш, кылык
 постучать сов. см. стучать
 посуда һауыт-һаба
 посчитать сов. см. считать 2
 посылать несов. см. послать
 посылка посылка
 пот тир
 по-твбему нареч. һинеңсә
 потемне//ть сов. караңгыланыу; в глазах ~ло күз
 алды караңгыланды
 потеплеть сов. йылыныу, йылыу
 потёр//я югалтыу; ~ времени вакыт югалтыу; ~ять-
 (ся) сов. см. терять(ся)
 потеть несов. тирләү
 потолок түшәм
 потом нареч. азак, һуңынан
 потом//ок током, нәсел; ~ство быуын, током
 потому нареч. шунлыктан, шуға ◆ ~ что союз сөнки
 поторопить(ся) сов. см. торопить(ся)
 потребл//ение кулланыу, тононоу; товары широкого
 ~ения көндәлек кулланыу тауарзары; ~ять несов. кул-
 ланыу, тононоу
 потребность ихтыяж, кәрәклек
 потребовать сов. талап итеү; ~ся талап ителеү
 потрудí//ться сов. см. трудиться, ~тесь прочесть!
 пренмәй укып сыгыгыз әле!
 потряс//ающий иҗ китерлек; ~ение ауыр кисереш
 по-французски нареч. французса; говорить ~ фран-
 цузса һөйләү
 поход поход; туристический ~ туристик поход
 походка йөрөш
 похожий окшаган; он похож на мать ул әсәһенә ок-
 шаган
 похолодать сов. см. холодать
 похоронить сов. см. хоронить
 похороны мн. ерләү
 похудеть сов. см. худеть

поцел//овать(ся) *сов. см. целовать(ся)*; ~уй үбөү, үбөш
 почва тупрак
 почём *нареч. разг. ни хак, күпме тора*
 почему *нареч. ни өсөн*; ~то *нареч. ни өсөндөр*
 почерк кулдан языу рәүеше
 почёт хөрмәт; ~ный хөрмәтле
 починить *сов. см. чинить*
 почистить *сов. см. чистить*
 почка I (на деревьях и т. п.) бөрө
 почка II *анат.* бөйөр
 почт//а почта; по ~е почта аша; ~альон почтальон;
 ~амт почтамт; главный ~ баш почтамт
 почтение хөрмәт, ихтирам
 почти *нареч. ...тиерлек, ... тиһең дә ярай*
 почтить *сов.:* ~ чью-л. ~ память минутой молчания бер-
 рәйһенең иҗтәлеген минутлык тынлык менән билдәләү
 почтовый почта ...ы(е); ~ вагон почта вагоны
 почувствовать *сов. см. чувствовать*
 пошевелить(ся) *сов. см. шевелить(ся)*
 пощадить *сов. аяу*
 поэ//зия поэзия; ~ма поэма; ~т шагир, ~тесса ша-
 гирә
 поэтому *нареч. шунуң өсөн, шунлыктан*
 появ//иться *сов. килеп сығыу; ~ление килеп сығыу,*
 күренеү; ~ляться *несов. см. появиться*
 пояс 1) билбау, пояс; спасательный ~ коткарыу поля-
 сы; 2) (талия) бил; по ~ билдән, до ~а билгә тиклем;
 3) (зона) бүлкәт
 поясн//ение асыкклау; ~ить *сов. асыкклау, аныкклау*
 поясница бил
 пояснять *несов. см. пояснить*
 правд//а дәрәсләк, хакикәт; не ~ ли? дәрәс түгелме
 ни?; это ~? был дәрәсмә?; ~ивый 1) (о сведениях, сло-
 вах — соответствующий истине) дәрәс, хак; 2) (о челове-
 ке — искренний) гәзел, тоғро; ~оподобный дәрәскә окша-
 ган
 правил//о кағизә; ~а дорожно́го дви́жения юл йөрөү
 кағизәләре ◆ как ~ кағизә буларак
 правильн//о *нареч. дәрәсләк*; ~ый дәрәс; ~ ответ
 дәрәс яуап
 правитель//ственный хөкүмәт ...ы(е); ~ство хөкүмәт
 прав//ить *несов.* 1) (руководить, управлять) етәкселек
 (йәки идара) итеү; 2) (машиной; рулём) йөрөтөү; ~ление
 1) (управление) идара итеү; 2) (учреждение) идара; ~ кол-
 хоза колхоз идараһы

прав//о 1): международное ~ халык-ара хокук; 2) (возможность действовать, поступать) хокук; **давать** <иметь> ~ на что-л. нимэгелер, хокук биреу <булыу>; **вы не имёете на это** ~а һезең быға хокугығыз юк; 3) *мн.* ~а (документ водителя) право
правописа́ние дәрәс языу
правосто́ронн//ий: ~ее движэние уң яклап хәрәкәт
правосудие ғәзел хөкөм
прав//ый I 1) уң; с ~ой стороны уң яктан; 2) *полит.* уң; ~ая партия уң партия; → *сущ.* ~ые *мн.* уңдар
прав//ый II: **вы** ~ы һез хатлыһығыз
пра́влящ//ий хакимлик итеүсе; ~ая партия хакимлик итеүсе партия
пра́здн//ество байрам; ~ик байрам; ~ичный байрам ...ы(е); в ~ичные дни байрам көндәре; ~ование байрам итеү; ~овать *несов.* байрам итеү
пра́ктик//а практика; на ~е практикала, ~ант практикант, ~антка практикантка; ~оваться *несов.* (в чём-л.) практика үтеү
пра́ктич//еский практик, ~ный булдыклы; кулайлы
пра́чечная кер йыуыу йорто
пребыва́ни//е булыу; **срок** ~я [в стране] [илдә] булыу вақыты
превзойти́ сов., превосходи́ть *несов.* өстөн сығыу, узып китеү
превосхо́дный бик якшы
превосхо́дство өстөнлек
превра//ти́ть *сов.* әйләндереү, әуерелдереү; ~ти́ться (во что-л.); ~ща́ть(ся) *несов. см. преврати́ть(ся)*
превы́//сить *сов.,* ~ша́ть *несов.* арттырыу, аштырыу
прегра́//да кәртә, жаршылык; ~ди́ть *сов.,* ~жда́ть *несов.* көртәләү, тоткарлык итеү
предание риүәйәт
преданный бирелгән, тоғро
преда́//тель һатлык йән, хаин; ~ть *сов.* һатыу, хыянат итеү
предва́ри́тельн//о *нареч.* алдан; ~ый алдан, көн әлгәре; ~ая прода́жа билётов билеттарзы алдан һатыу; ~ые перегово́ры көн әлгәре һөйләшеү
предви́деть *сов.* алдан күреү
предвы́борн//ый һайлау алды; ~ая програ́мма һайлау алды програ́мманы
предё//л сик; до ~ла сиккәсә; ~льный сикке
предисло́вие баш һүҙ
предлагать *несов. см. предло́жить*
предло́г I (для чего-л.) һылтау, сәбәп

предло́г II *грам.* предлог
предложе́ние I 1) тәкдим; **внести** <принять> ~ тәкдим индереү <кабул итеү>; 2) *эк., торг.* тәкдим
предложе́ние II *грам.* һөйләм
предложи́ть *сов.* тәкдим итеү; ~ **прое́кт** проект тәкдим итеү
предме́т 1) (*вещь*) нәмә, әйбер; 2) (*дисциплина*) предмет, фән; **уче́бный** ~ укыу предметы
преднази́//**ача́ть** *несов.*, ~**ачи́ть** *сов.* билдәләү, билдәләп куйыу, тәғәйенләү; **э́то помеще́ние** ~**аче́но** для нас был бина безгә тәғәйенләнгән
предоста́в//**и́ть** *сов.*, ~**ля́ть** *несов.* биреү; ~ **возмо́жность** мөмкинлек биреү; ~ **отпу́ск** ял биреү
предосте́р//**ега́ть** *несов. см.* **предостере́чь**; ~**еже́ние** иҫкәртеү, иҫкәрмә; ~**е́чь** *сов. (от чего-л.)* иҫкәртеү, киҫәтеү
предотв́ра//**ти́ть** *сов.*, ~**ща́ть** *несов.* булдырмау, юл куймау; ~**ще́ние** юл куймау
предохра́н//**и́ть** *сов.*, ~**я́ть** *несов. (от чего-л.)* һаклау, һаклап алып калыу
предполага́//**и́ть** *несов.* 1) (*делать предположение*) фараз итеү, ...тип уйлау; 2) (*намереваться*) ниәт итеү, уйлау; **когда вы ~ете уе́хать?** һез касан китергә уйлайһығыз?; 3) (*иметь своим условием*) шарт менән куйыу
предполож́//**е́ние** фараз, уй, ниәт; ~**и́ть** *сов. см.* **предполага́ть** 1
предпоч́//**е́сть** *сов.*, ~**ита́ть** *несов.* артығырак күреү, якшырак тип иҫәпләү; ~**те́ние**: **оказа́ть** (*или* **отда́ть**) ~ **кому-л. (чему-л.)** якшырак тип һанау, өҫтөнлек биреү
предприн́//**имать** *несов.*, ~**я́ть** *сов.* башкарыу (сара) күреү; ~ **ме́ры** сара күреү
предприя́тие (*производственное учреждение*) предприя́тие; **промы́шленное** ~ **промы́шленность** предприя́тиене
предрасс́удок хөрәфәт
председа́тель рәйес
предста́витель вәкил; ~**ный** олпатлы; ~**ство** 1) вәкилле, **право** ~**ства** вәкилле хокуғы; 2) вәкәләт
предста́в//**и́ть** 1) (*что-л. — вообразить*) күз алдына килтереү; 2) (*кого-л., кому-л. — познакомить*) таныштырыу; **разреши́те** вам ~ һезең менән таныштырырга рөхсәт итегең; ~**и́ться** 1) (*кому-л. — назвать себя*) үзеңде таныштырыу; **разреши́те** ~ танышырга рөхсәт итегең; 2): **если** ~**и́тся** **случа́й** <возмо́жность> эгәр мөмкинлек килеп сытһа
предста́вле́ние 1) (*о чем-л. — понятие*) төшонсә; 2) (*спектакль и т. п.*) спектакль, тамаша
предста́вля́ть *несов.* 1) *см.* **предста́вить**; 2) (*кого-л.*,